

IES Gonzalo Torrente Ballester de Pontevedra
DEPARTAMENTO ARTES PLÁSTICAS

Programación Didáctica para o curso 2020-2021

Índice

Membros do Departamento e niveis a impartir.....	5
Progr. Ed.Plástica, Visual e Audiovisual de 1º ESO.....	7
Introducción e contextualización.....	7
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de aprendizaxe avaliáveis.....	6
Concreción dos obxectivos.....	9
Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliável.....	11
Concrecións metodolóxicas.....	35
Materiais e recursos didácticos.....	40
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	42
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	45
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	47
Avaliación inicial e medidas individuais e colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.....	48
Medidas de atención á diversidade.....	49
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	50
Actividades complementarias e extraescolares.....	51
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	52
Bibliografía e enderezos de interés.....	52
Programación de Ed.Plástica, Visual e Audiovisual de 3º ESO.....	53
Introducción e contextualización.....	53
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de aprendizaxe avaliável.....	54
Concreción dos obxectivos.....	56
Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliável.....	59
Concrecións metodolóxicas.....	92
Materiais e recursos didácticos.....	98
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	100
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	103
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	105
Avaliación inicial e medidas individuais e colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.....	106
Medidas de atención á diversidade.....	107
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	108
Actividades complementarias e extraescolares.....	109
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	110
Bibliografía.....	110
Programación de Ed.Plástica, Visual e Audiovisual de 4º ESO.....	113
Introducción e contextualización.....	113
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de	

aprendizaxe avaliable.....	114
Concreción dos obxectivos.....	117
Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	119
Concrecións metodolóxicas.....	127
Materiais e recursos didácticos.....	134
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	135
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	139
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	141
Avaliación inicial e medidas individuais e colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.....	142
Medidas de atención á diversidade.....	144
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	145
Actividades complementarias e extraescolares.....	146
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	146
Bibliografía.....	148
Programación de Debuxo Artístico I de 1º Bach.....	150
Introducción e contextualización.....	150
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de aprendizaxe avaliable.....	151
Concreción dos obxectivos.....	154
Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	156
Concrecións metodolóxicas.....	162
Materiais e recursos didácticos.....	168
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	170
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	174
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	175
Organización de procedementos para acreditar coñecementos.....	176
Medidas de atención ádiversidade.....	176
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	177
Actividades complementarias e extraescolares.....	179
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	179
Programación de Debuxo Artístico II de 2º Bach.....	180
Introducción e contextualización.....	180
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de aprendizaxe avaliable.....	181
Concreción dos obxectivos.....	184
Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	186
Concrecións metodolóxicas.....	194
Materiais e recursos didácticos.....	199
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	201
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	205
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	207
Organización de procedementos para acreditar coñecementos.....	208
Medidas de atención ádiversidade.....	208
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	209

Actividades complementarias e extraescolares.....	210
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	211
Programación de Debuxo Técnico I de 1º Bach.....	212
Introducción e cotextualización.....	212
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de aprendizaxe avaliable.....	213
Concreción dos obxectivos.....	216
Concreción para cada estandar de aprendizaxe avaliable.....	219
Concrecións metodolóxicas.....	226
Materiais e recursos didácticos.....	232
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	234
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	238
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	240
Organización de procedementos para acreditar coñecementos.....	240
Medidas de atención á diversidade.....	241
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	241
Actividades complementarias e extraescolares.....	243
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	243
Programación de Debuxo Técnico II de 2º Bach.....	244
Introducción e cotextualización.....	244
Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación de estándares de aprendizaxe avaliable.....	245
Concreción dos obxectivos.....	248
Concreción para cada estandar de aprendizaxe avaliable.....	251
Concrecións metodolóxicas.....	257
Materiais e recursos didácticos.....	263
Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	264
Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....	268
Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	270
Organización de procedementos para acreditar coñecementos.....	271
Medidas de atención á diversidade.....	271
Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.....	272
Actividades complementarias e extraescolares.....	273
Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións.....	274

Membros do Departamento e niveis a impartir

O Departamento de Debuxo do Instituto Gonzalo Torrente Ballester de Pontevedra no curso 2020-21 está constituído polos profesores Segundo Caamaño Rivas e Manuel Martí Figueiras, ocupando este último o cargo de xefe de Departamento.

Os niveis e materias a impartir durante o presente curso son:

Educación Plástica, Visual e Audiovisual de 1º de ESO (cinco grupos, 10 h.)

Educación Plástica, Visual e Audiovisual de 3º de ESO (catro grupos, 8 h.).

Educación Plástica, Visual e Audiovisual de 4º de ESO (dous grupos, 6 h.)

Debuxo Técnico I de 1º de Bacharelato (un grupo, 4 h.)

Debuxo Artístico I de 1º de Bacharelato (un grupo, 3 h.)

Debuxo Técnico II de 2º de Bacharelato (un grupo, 4 h.)

Debuxo Artístico II de 2º de Bacharelato (un grupo, 3 h.)

O Departamento conta, pois, con 38 horas de carga lectiva á semá, repartidas da seguinte maneira :

O profesor Manuel Martí impartirá catro EPVAV de 3º de ESO, dous EPVAV de 4º de ESO, un Deb. Artístico I de 1º de Bach. e un Deb. Artístico II de 2º de Bach. Cun total de 20 horas.

O profesor Segundo Caamaño impartirá cinco EPVAV de 1º de ESO, un Deb. Técnico I de 1º de Bach. e un Deb. Técnico II de 2º de Bach. Cun total de 18 horas.

Queda fixado o día e a hora da reunión de departamento o martes ás 14:10.

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1ºESO

Introdución e contextualización

Ao longo da historia, a imaxe e a palabra teñen constituido as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademais de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

O currículo da Secundaria debe ser coherente coa necesidade social de alfabetización estética, que faga dos nosos estudantes persoas capaces de entender o mundo de imáxes e medios de comunicación en que vivimos, e de analizarlas de forma crítica e responsable, así como capaces de se comunicar con sensibilidade e riqueza de rexistros. Esta materia, considerada específica no currículo, debe posibilitar a formación artística aos alumnos, que lles axude a comprender mellor a realidade que os rodea e desde o coñecemento, aportar a esa realidade as súas propias obras e creacións.

Por isto, é necesario educar aos nosos alumnos e alumnas na comprensión da comunicación visual e por extensión, audiovisual, para poder formar parte da estrutura actual da sociedade. Ao mesmo tempo, é necesario adquirir estratexias para saber expresarse de forma creativa, avanzando e sentando as bases para un desenrolo total das persoas e un espírito crítico ante as súas propias creacións e as dos demáis. Do coñecemento que as persoas teñan das diversas linguaxes ou modos de expresión dependerá a súa capacidade de comunicación.

A Educación Plástica, Visual e Audiovisual débese entender como unha linguaxe universal e carente de fronteiras, sendo un vehículo ideal para comprender e transmitir a cultura, a técnica y as ideas. Polo tanto, **a finalidade desta materia será desenrolar no alumnado capacidades perceptivas, expresivas estéticas** a partir do coñecemento teórico e práctico das linguaxes visuais para interpretar unha realidade inmersa nun mundo de imáxes e obxectos que se perciben a través dos sentidos, sobre todo, o visual e o táctil. Asimesmo, búscase potenciar no alumnado o desenrolo da imaxinación, da creatividade e da intelixencia emocional; favorecer o seu razoamento crítico ante a realidade plástica, visual y social; dotalo das destrezas necesarias para usar os elementos plásticos como recursos expresivos; e, por último, capacitálo para que disfrute do entorno natural, social e cultural. Así, o currículo aporta os coñecementos, habilidades, estratexias, técnicas y actitudes que a xuventude poderá necesitar para adaptarse aos cambios que se producen na sociedade actual.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenrolo de todas as competencias clave**. O currículo da Educación Plástica, Visual e Audiovisual permite a todo o alumnado o desenvolvemento de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuíndo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- A Educación Plástica, Visual e Audiovisual **vincúlase en particular** coa competencia **“Conciencia e expresións culturais” (CCEC)**, pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenvolvemento da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible, terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da imaxe.

- **Comunicación lingüística (CCL)**. A Educación Plástica, Visual e Audiovisual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolvida durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedementos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencias matemática e en ciencia e tecnoloxía (CMCT)**. A través do razoamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a

desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquira esta **competencia**.

- **Competencia dixital (CD)**. A traveso do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora. Ademáis, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non so supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender (CAA)**, a traveso da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a traveso da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social e cívica (CSC)**: compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A traveso do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferenzas e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espíritu emprendedor e de iniciativa (CSIEE)**. Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo,

sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico (CCIMF)**. A educación plástica, visual e audiovisual contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedementos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación grafico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios grafico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

A Educación Secundaria Obligatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

- 1- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- 2- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenrolo persoal.
- 3- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquer outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- 4- Afortalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquer tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

5- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

6- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

7- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

8- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

9- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

10- Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.

11- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenrolo persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

12- Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

Considerando os obxectivos da Educación Plástica, Visual e Audiovisual, esta etapa terá como obxectivo o **desenvolvemento das seguintes capacidades**:

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.

2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e enténdelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respecto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.

3. Comprender as relacións da linguaxe plástico e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.

4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.
5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respecto entre as persoas.
6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicalas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.
7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle de maneira que sexan eficaces para a comunicación.
8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.
9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.
10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o deseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable

Os contidos están organizados nos **TRES BLOQUES**, distribuídos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un total de 48 actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario; seguen a mesma orde de que os contidos teóricos nas diferentes unidades didácticas do libro oficial.

BLOQUE 1. EXPRESIÓN PLÁSTICA

Descripción xeral

Trabállanse os elementos gráficos e expresivos da imaxe e experimentase con materiais e técnicas na aprendizaxe do proceso de creación. Orientando ao alumnado na autonomía para crear obras personales, axudando a nos pasos e na realización de proxectos artísticos.

CONTIDOS: Materiais e técnicas. Técnicas secas, húmidas e mixtas. Soportes. Aplicación no proceso creativo. Pautas de traballo colectivo. O punto, a liña e o plano como elementos definidores da forma. Cualidades da forma. Valores expresivos. Texturas: visuais, táctiles, artificiais e naturais. Técnicas para conseguir texturas como o *frottage*, o *collage* e a estampación.

A cor. Principios básicos da teoría da cor. Síntese aditiva y síntese sustractiva. Aplicación das técnicas en traballos de cor. A tridimensionalidade. Paso do bidimensional ao tridimensional con diferentes materiais.

TEMPORALIZACIÓN: 11-12 semanas lectivas. Aproximadamente 24-26 sesións

Tendo en conta que dúas sesións iniciais se dedican á presentación da materia, explicación de criterios de avaliación, mínimos para aprobar, organización de grupos de traballo, instruccións para o desenvolvemento das actividades, etc.

Inclúe tres unidades didácticas:

Unidade didáctica 1. O PUNTO. A LIÑA. O PLANO. PROCEDIMENTOS E TÉCNICAS DE DEBUXO

Unidade didáctica 2. A COR. TÉCNICAS DE COR

Unidade didáctica 3. A TEXTURA. O COLLAGE. PROCESO CREATIVO

BLOQUE 1. EXPRESIÓN PLÁSTICA

Descripción xeral

Trabállanse os elementos gráficos e expresivos da imaxe e experimentase con materiais e técnicas na aprendizaxe do proceso de creación. Orientando ao alumnado na autonomía para crear obras personales, axudando a nos pasos e na realización de proxectos artísticos.

CONTIDOS: Materiais e técnicas. Técnicas secas, húmidas e mixtas. Soportes. Aplicación no proceso creativo. Pautas de traballo colectivo. O punto, a liña e o plano como elementos definidores da forma. Cualidades da forma. Valores expresivos. Texturas: visuais, táctiles, artificiais e naturais. Técnicas para conseguir texturas como o *frottage*, o *collage* e a estampación.

A cor. Principios básicos da teoría da cor. Síntese aditiva y síntese sustractiva. Aplicación das técnicas en traballos de cor. A tridimensionalidade. Paso do bidimensional ao tridimensional con diferentes materiais.

TEMPORALIZACIÓN: 11-12 semanas lectivas. Aproximadamente 24-26 sesións

Tendo en conta que dúas sesións iniciais se dedican á presentación da materia, explicación de criterios de avaliación, mínimos para aprobar, organización de grupos de traballo, instrucións para o desenvolvemento das actividades, etc.

Inclúe tres unidades didácticas:

Unidade didáctica 1. O PUNTO. A LIÑA. O PLANO. PROCEDEMENTOS E TÉCNICAS DE DEBUXO

Unidade didáctica 2. A COR. TÉCNICAS DE COR

Unidade didáctica 3. A TEXTURA. O COLLAGE. PROCESO CREATIVO

UNIDADE DIDÁCTICA 1

O PUNTO. A LIÑA. O PLANO. PROCEDEMENTOS E TÉCNICAS DE DEBUXO

Temporalización: 1ª avaliación. 7 semanas (14 sesións)

<u>Contidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios de avaliación</u>	<u>Estándares de aprendizaxe</u>
Materiais e técnicas. Técnicas secas, húmidas e mixtas. Soportes. O punto, a liña e o plano como elementos definidores da forma. Traballo colectivo. Aplicación no proceso creativo	Prantéxanse dez posibles actividades onde se desenvolven os contidos	Según currículos publicados e os referentes do RD. 1105/2015	Como indicadores ou evidencias de cada criterio de avaliación

<p>Conceptos e definicións</p> <p>O punto Expresividade do punto. O punto como elemento compositivo O punto como elemento definidor da forma e do volume.</p> <p>La liña Tipos de liñas e o seu significado Expresividade da liña Composicions lineais rítmicas A liña definidora da forma e do volume.</p> <p>O plano Expresividade do plano. Construcción visual do plano Representación das formas</p> <p>Procedimientos y técnicas de dibujo Proceso de realización de un debuxo. Lápices de grafito. Carboncillo. Lápices de cores. Definición e representación do volume: sombras e claroscuro</p>	<p>1. Expresividade do punto. Deseño e configuración de formas con técnica de puntos. 2. Representación de imaxes con técnica puntillista. 3. Expresividade do punto. Composicions e sensacions en branco e negro. 4. Expresividade do punto. Composicions puntillistas. 5. A liña, elemento para definir formas e volumes. Composicions con trazados lineais. 6. Ritmos lineais. 7. Ritmos lineais. Creatividade.</p> <p>8. Técnicas de debuxo. Encaixado e claroscuro. 9. Siluetas-contornos-dintornos 10. Técnicas de debuxo. Claroscuro. Lápices (grafito/ carboncillo)</p>	<p>1. <i>Identificar os elementos configuradores da imaxe.</i></p> <p>2. <i>Identificar e experimentar coas variacions formais do punto, a liña e o plano.</i></p> <p>3. <i>Identificar e aplicar os conceptos de proporción e ritmo en composicións básicas.</i></p> <p>4. <i>Crear composicións gráfico-plásticas personais e colectivas. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros.</i></p> <p>5. <i>Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmedas e mixtas en composicións personais e colectivas</i></p> <p>6. <i>Debuxar con distintos niveis de iconicidade da imaxe.</i></p>	<p>1.1. <i>Identifica e valora a importancia do punto, a liña e o plano analizando de maneira oral e escrita imaxes e produccions gráfico- plásticas propias e alleas.</i></p> <p>2.1. <i>Identifica e experimenta co valor expresivo da liña e o punto e as súas posibilidades tonais, aplicando distintos grados de dureza, distintas posicións do lápiz ou de color (tumbado ou vertical) e a presión exercida na aplicación, en composicións a man alzada.</i></p> <p>2.2. <i>Crea composicións según as cualidades da forma mostrando creatividade e iniciativa.</i></p> <p>2.3. <i>Analiza os ritmos lineais mediante a observación de elementos orgánicos, na paisaxe, nos obxectos i en composicións artísticas, empleándoos como inspiración en creacións gráfico-plásticas.</i></p> <p>3.1. <i>Experimenta co punto, a liña e o plano co concepto de ritmo, aplicándoos de forma libre i espontánea.</i></p> <p>4.1. <i>Crea composicións según as cualidades da forma amosando creatividade e iniciativa.</i></p> <p>4.2. <i>Realiza composicións que transmitan emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristeza, etc.) utilizando distintos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores...).</i></p> <p>4.3. <i>Mantén o seu espazo</i></p>
---	---	--	---

Criterios de calificación. A través de observación en el aula y realización de de actividades. Realizar un mínimo de 70% actividades (laminas), calificadas de 0 a 10 con valor > 5. Actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo.)

Criterios de recuperación. Entrega de las actividades pendientes. alguna de las actividades se puede entender como clave o llave como la 2 (imágenes puntillistas), la 4 (composiciones puntillistas), la 7 u 8 (ritmos lineales), o la 10 (técnicas de Dibujo), como mínimo obligatorio para recuperar.

Nota. Es importante tener en cuenta las distintas capacidades y ritmos de los alumnos. Valorar sobre todo el interés y el esfuerzo creativo. Estas cifras de mínimos son meramente indicativas, cada docente decidirá cuales son los mínimos para superar en cada evaluación la materia.

Metodología y recursos didácticos

Se requiere una metodología activa y atenta a lo que acontece en el aula.

El profesor realizará una breve presentación de los contenidos de la unidad mediante una proyección de los mismos o resumen escrito de los contenidos del libro de teoría, incidiendo en los conceptos clave como: expresividad del punto, tipos de líneas, definir formas mediante puntos, expresividad de la línea, ritmos lineales, líneas para definir formas y volúmenes, proceso para realizar un dibujo a mano, normas para trabajar con lápices de grafito, carboncillo y lápices de colores, el claroscuro, definición de volúmenes con luces y sombras.

Se pueden usar recursos audiovisuales como el proyector o resúmenes mediante medios audiovisuales; lo inmediato hacer una lectura comprensiva de los conceptos y definiciones explicados en el libro de teoría, apoyado en proyección de imágenes, al final hacer un resumen (hay test de autoevaluación en cada unidad didáctica para los contenido mínimos).

Se explicaran las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos, de forma que se marque un plan de trabajo de las diferentes laminas, con un límite de tiempo, dejando claro los mínimos los mínimos a conseguir...

Recursos didácticos. Ambos textos (teoría y actividades). Cañón de proyección (se va a disponer en la web de la editorial de los textos en formato PDF y Word). Un par de quipos informáticos para consultas vía internet o materiales didácticos.

Materiales para dibujo y pintura. **Equipos de grupo:** diferentes cajas de lápices, rotuladores, ceras y pasteles de color), equipos de pinturas al gouache/témpera, soportes (las propias laminas del libro de actividades) otros soportes e de papel grueso (gramaje superior y cartulinas adecuadas para estas técnicas).

Los alumnos deben tener un **equipo de trabajo individual** sencillo con lápices de diferentes grosores, plantillas de dibujo y compas, y alguna técnica de color como lápices o barrad de ceras. El resto, que utilicen los del grupo o equipo, con las debidas instrucciones para su guarda y mantenimiento.

COMPETENCIAS QUE SE TRABAJAN

Comunicación lingüística. Conciencia y expresiones culturales Competencia social. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor. Aprender a aprender. Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico.

Competencia de comunicación lingüística. En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos, habilidades y actitudes para expresar ideas, sentimientos y emociones. A través de textos con actividades de explotación, se trabaja de forma explícita los contenidos relacionados con la adquisición de la competencia lectora. Uso del léxico propio del lenguaje visual y plástico.; el lenguaje visual utiliza recursos propios para expresarse e, relacionándolo con otros lenguajes.

Conciencia y expresiones culturales. El alumnado aprende a leer y valorar obras de arte, y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre los diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia, sobre todo, en la elaboración y creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica.

Tiene que ver, con la particular forma de acercamiento a la realidad que los hechos artísticos suponen y han supuesto para los seres humanos. Del mismo modo, se liga al conocimiento de los caminos andados por la sociedad en las prácticas artísticas y a los usos y funciones que esta sociedad le ha dado y le da.

Competencia social y cívica. La realización de trabajos en equipo, valorando la tolerancia, respeto, cooperación y flexibilidad dentro del grupo y reconociendo las posibilidades expresivas del mismo. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Iniciativa personal y espíritu emprendedor

Teniendo en cuenta que todo proceso de creación supone convertir una idea en una obra, las actividades propuestas sitúan al alumnado ante un proceso que le obliga a tomar decisiones de manera autónoma. Todo ello, junto con el espíritu creativo, la experimentación, la investigación, y la autocrítica fomentan la iniciativa y autonomía personal.

Experimentación utilización de técnicas en función de las intenciones expresivas y descriptivas. Realización de proyectos creativos mostrando iniciativa personal e imaginación.

Realización de apuntes, esbozos y esquemas en todo el proceso de creación (desde la idea inicial hasta la elaboración de imágenes), facilitando la autorreflexión, autoevaluación y evaluación.

<p>Proceso de realización dun debuxo</p> <p>Lápices de grafito. Carboncillo.</p> <p>Lápices de cores.</p> <p>Definición e representación do volume: sombras e claroscuro</p>	<p>Composiciones con trazados lineales. 6. Ritmos lineales. 7. Ritmos lineales. Creatividad.</p> <p>8. Técnicas de dibujo. Encajado y claroscuro. 9. Siluetas-contornos-dintornos 10. Técnicas de dibujo. Claroscuro. Lápices (grafito/ carboncillo)</p>	<p>4. <i>Crear composicions gráfico-plásticas personales e colectivas. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros.</i></p> <p>5. <i>Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmedas</i></p> <p>6. <i>Debuxar con distintos niveis de iconicidade da imaxe.</i></p>	
--	--	---	--

UNIDAD DIDÁCTICA 2 EL COLOR. TÉCNICAS DE COLOR

Temporalización: 1ª evaluación: 4-5 semanas (8-10 sesiones)

<u>Contenidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios de evaluación</u>	<u>Estándares de aprendizaje</u>
<p>El color, colores primarios y secundarios. Color luz. Color pigmento. El proceso de creación. Técnicas gráfico plásticas. Adecuación a las intenciones expresivas. Técnicas secas, húmedas y mixtas.</p>	<p>Se plantean seis posibles actividades para desarrollar los contenidos</p>	<p>Según currículos publicados y los referentes del RD. 1105/2015</p>	<p>Como indicadores o evidencias de cada criterio de evaluación</p>

<p><u>Conceptos y definiciones</u></p>	<p>1. Rueda de colores.</p>	<p><i>1. Identificar y diferenciar las propiedades del color luz y el color pigmento.</i></p>	<p><i>1.1. Diferencia entre el color luz y el color pigmento y sus aplicaciones.</i></p>
<p>El color</p>	<p>Colores primarios y secundarios</p>		
<p>Síntesis aditiva: color luz</p>			
<p>Colores luz primarios y secundarios</p>			
<p>Síntesis sustractiva: color pigmento</p>	<p>2. Colores primarios y secundarios</p>	<p><i>2. Experimenta con los colores primarios y secundarios estudiando la síntesis aditiva y sustractiva y los colores complementarios</i></p>	<p><i>2.1. Experimenta con los colores primarios y secundarios estudiando la síntesis aditiva y sustractiva y los colores complementarios.</i></p>
<p>Colores pigmento primarios y secundarios</p>			
<p>Colores pigmento complementarios</p>	<p>3. Gammas de colores cálidos y fríos</p>	<p><i>3. Crear composiciones gráfico-plásticas personales y colectivas</i></p>	<p><i>2.2. Realiza modificaciones del color y sus propiedades empleando técnicas propias del color pigmento y del color luz, para expresar sensaciones en composiciones sencillas.</i></p>
<p>El círculo cromático</p>			
<p>Gamas cromáticas de colores fríos y cálidos</p>	<p>4. Gammas de color.</p>		
<p>Técnicas de color</p>	<p>Técnicas de color:</p>		
<p>Rotuladores</p>	<p>témperas</p>		
<p>Pasteles</p>			
<p>Ceras</p>	<p>5. Color, geometría, diseño y arte</p>	<p><i>4. Conocer y aplicar las posibilidades expresivas de las técnicas gráfico plásticas secas, húmedas y mixtas. La témpera, los lápices de grafito y de color.</i></p>	<p><i>3.1. Realiza composiciones abstractas con diferentes técnicas gráficas para expresar sensaciones por medio del uso del color.</i></p>
<p>Témperas</p>			
<p></p>	<p>6. Paisaje de mar, sol y nubes.</p>		
<p></p>	<p>Técnica: ceras o pasteles</p>		<p><i>3.2. Realiza composiciones que transmiten emociones básicas (calma, violencia, libertad, opresión, alegría, etc.) utilizando distintos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, líneas, puntos, texturas, colores...).</i></p>
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			
<p></p>			

Crterios de calificacin. A travs de observacin en el aula y realizacin de las actividades programadas. Realizacin de las seis actividades y superar un mnimo de cuatro, calificadas de 0 a 10 con calificacin > 5 y actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y en grupo).

Crterios de recuperacin. Entrega de las actividades pendientes. Alguna de las actividades se puede entender como clave o llave como la 2 (colores primarios y secundarios) la 3 o 4 (colores cálidos y fríos y/o gamas de colores), y la 5 (composiciones geométricas con colores), como mnimo obligatorio para recuperar.

Nota. Es importante tener en cuenta las distintas capacidades y ritmos de los alumnos. Valorar sobre todo el interés y el esfuerzo creativo. Estas cifras de mnimos son meramente indicativas, cada docente decidirá cuales son los mnimos para superar en cada evaluacin la materia.

Metodología y recursos didácticos

Se requiere una metodología activa y cooperativa manifestada en la búsqueda de soluciones individuales y colectivas. El profesor realizara una breve presentación de los contenidos de la unidad mediante una proyección de los mismos o resumen escrito de los contenidos del libro, incidiendo en los **conceptos clave** como: la teoría del color, colores pigmento, color luz, colores primarios y secundarios, gamas frías y cálidas y técnicas de color. Es aconsejable usar **recursos audiovisuales** como el **proyector** para motivar el tema del color y sus variadísimas aplicaciones en el arte, diseño, publicidad, etc.

Los conceptos y definiciones vienen explicados en el libro de teoría; hacer un resumen mediante el test de autoevaluación (los que trae cada unidad didáctica para los contenidos mnimos).

Se explicaran las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos. Es una unidad en la que es primordial experimentar, comentar resultados en grupos, obtener conclusiones sobre lo apropiado o no de cada técnica; ser críticos, elevar el nivel de exigencia y superación.

Recursos y materiales. Trabajar las técnicas de color en particular las secas como las ceras y las barras e pastel, cotejar resultados en diferentes soportes, y comparar con los resultados de las pinturas líquidas como las témperas. La experiencia nos dice que cierto alumnado tiende a hacer cualquier cosa y entender que ha cumplido con entregar resultados pobremente trabajados.

COMPETENCIAS QUE SE TRABAJAN

Conciencia y expresiones culturales. Competencia social y ciudadana. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor. Aprender a aprender. Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico. Competencia Social. Comunicación lingüística.

Conciencia y expresiones culturales. Competencia cultural y artística. El alumnado aprende a leer y valorar obras de arte, y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre los diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia, sobre todo, en la elaboración y creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica. Interés por la observación sistemática, descubrimiento y la experimentación. Explotación de los posibles significados de una imagen según su contexto expresivo y referencial, y descripción de los diferentes modos de expresión.

Competencia social. El trabajo en equipo, la promoción de actitudes de respeto, cooperación y flexibilidad contribuyen a la adquisición de habilidades sociales. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual en el campo del color inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Competencia en autonomía e iniciativa personal. Experimentación utilizations técnicas en función de las Intenciones expresivas y descriptivas. Realización de proyectos creativos mostrando iniciativa personal e imaginación.

Se propone la realización de diferentes experiencias compositivas con técnicas de colores para diferenciar las diferentes cualidades de los colores: el tono, la luminosidad y la saturación y la representación personal de ideas (en función de unos objetivos), usando el lenguaje visual y plástico y mostrando iniciativa, creatividad e imaginación.

Competencia para aprender a aprender. Esta competencia se adquiere en la medida en que se favorezca la reflexión sobre los procesos y experimentación creativa ya que implica la toma de conciencia de las propias capacidades y recursos así como la aceptación de los propios errores como instrumento de mejora. En las actividades propuestas en la unidad, se trabajan habilidades que permiten que el alumno sea capaz de continuar aprendiendo de forma autónoma, de acuerdo con los objetivos de la propia unidad.

Experimentación utilización de técnicas en función de las intenciones expresivas y descriptivas. Análisis, lectura y valoración de manifestaciones graficas en la prensa, en folletos de propaganda, en la publicidad, etc. Creación colectiva de producciones plásticas.

Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico. Uno de los valores educativos de la materia es la utilización de procedimientos relacionados con el método científico, tales como la observación, la experimentación, el descubrimiento y la reflexión y el análisis posterior. De hecho, la experimentación y exploración del color, así como la interpretación de cuadros y obras ajenas participan de estos valores y colaboran en la adquisición de esta competencia.

El conocimiento del color hace que esta unidad contribuya a la consecución de las habilidades necesarias para interactuar con el mundo físico, posibilitando la

Ata aquí chega a 1º avaliación

**UNIDAD DIDÁCTICA 3
LA TEXTURA. EL COLLAGE. EL PROCESO CREATIVO**

Temporalización: 2ª evaluación. 5 semanas (10 sesiones)

<u>Contidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios de avaliación</u>	<u>Estándares de aprendizaxe</u>
<p>A textura visual e táctil. O proceso de creación. Apuntes, bocetos, esquemas, etc. Técnicas gráfico-plásticas. A tridimensionalidade.</p> <p>Paso do bidimensional ao tridimensional con diferentes materiais.</p>	<p>Presentanse oito actividades para o desenvolvemento dos contidos.</p>	<p>Extraídos dos currículos publicados e a lexislación vixente</p>	<p>Como indicadores ou evidencias de cada criterio de avaliación</p>

<p>Conceptos y definiciones</p> <p>A textura</p> <p>Texturas naturais e artificiais</p> <p>Texturas dixitais</p> <p>Texturas visuais e táctiles</p> <p>Técnicas para a creación de texturas</p> <p>O collage</p> <p>Procedimento para realizar un collage</p> <p>O proceso creativo</p> <p>Fases do proceso creativo</p> <p>Apuntes, croquis e bocetos</p>	<p>1. Representación de texturas naturais, mediante técnicas de ebuxo e pintura/</p> <p>2. Texturas artísticas</p> <p>3. Texturas artísticas. Aplicacions</p> <p>4. Técnica de estarcido salpicado</p> <p>5. Proceso creativo. Análisis dun exemplo de collage</p> <p>6. Esquema lineal dunha obra de arte. Boceto</p> <p>7. Figuras decorativas con cartulinas</p> <p>8. Figuras tridimensionais. Construción dun xogo móvil</p>	<p><i>1. Diferenciar as texturas naturais, artificiais, táctiles e visuais e valorar a súa capacidade expresiva. en aplicacions prácticas</i></p> <p><i>2. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmedas e mixtas en composicións personais e colectivas. O collage</i></p> <p><i>3. Debuxar con distintos niveiss de iconicidade da imaxe.</i></p> <p><i>4. Coñecer e aplicar os métodos creativos gráfico-plásticos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño</i></p>	<p><i>1.1. Coñece e diferencia os diferentes tipos de texturas.</i></p> <p><i>1.2. Experimenta coas técnicas húmedas e secas valorando as posibilidades expresivas según o grado de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.</i></p> <p><i>2.1. Aplica texturas en composicións artísticas a través de diferentes técnicas como frottage, collage e estampación.</i></p> <p><i>2.2. Utiliza o papel como material, manipulándoo, rasgando, ou plegando creando texturas visuais e táctiles para crear composicións, collages matéricos e figuras tridimensionais.</i></p> <p><i>2.3. Crea composicións según as cualidades da forma mostrando creatividade e iniciativa.</i></p> <p><i>3.1. Comprende e emprega os diferentes niveis de iconicidade da imaxe gráfica, elaborando bocetos, apuntes, debuxos esquemáticos, analíticos e mimético..</i></p>
---	---	--	--

**UNIDAD DIDÁCTICA 4.
LA PERCEPCIÓN VISUAL. LA COMUNICACIÓN VISUAL y AUDIOVISUAL. LA IMAGEN**

Temporalización: 2ª evaluación. 4 semanas (8 sesiones)

<u>Contidos curriculares</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios de avaliación</u>	<u>Estándares de aprendizaje</u>
<p>A percepción visual. Principio perceptivo de figura e fondo.</p> <p>Conceptos de figuración y abstracción. Proceso de lectura dunha imaxe. Análise connotativo e denotativo. Elementos e funcións do proceso comunicativo</p>	<p>Presentanse cinco actividades para o desenvolvemento dos contidos.</p>	<p>Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente</p>	<p>Como indicadores de cada criterio de avaliación</p>

<p>Conceptos e definicións</p> <p>A percepción visual Principio perceptivo de figura e fondo</p> <p>Comunicación visual e audiovisual Proceso de comunicación visual. Elementos do proceso de comunicación visual</p> <p>Funcions das mensaxes visuais e audiovisuais Función informativa Función comunicativa-publicitaria Función expresiva Función estética</p> <p>A imaxe Definición Significante e significado nun signo visual Iconicidade. Imaxes figurativas, abstractas e simbólicas Análise dunha imaxe Análise de mensaxes visuais</p>	<p>1. Percepción visual. Figura e fondo</p> <p>2. Lectura e análise de imaxes. Significante e significado.</p> <p>3. Elementos no proceso de comunicación visual</p> <p>4. Función das mensaxes visuais.</p> <p>5. Símbolos, iconos e sinais.</p>	<p><i>1. Identificar os elementos e factores que interveñen no proceso de percepción de imaxes.</i></p> <p><i>2. Diferenciar e analizar os distintos elementos que interveñen nun acto de comunicación.</i></p> <p><i>3. Recoñecer as diferentes funcións da comunicación.</i></p> <p><i>4 Describir, analizar e interpretar unha imaxe distinguindo os aspectos denotativo e connotativo da mesma</i></p> <p><i>5. Diferenciar imaxes figurativas de abstractas</i></p> <p><i>6. Distinguir e crear distintos tipos de imaxes según a súa relación significante-significado: símbolos e iconos.</i></p>	<p><i>1.1. Identifica e aplica os coñecementos básicos dos procesos perceptivos na elaboración de traballos.</i></p> <p><i>1.2. Identifica e relaciona os conceptos de forma e fondo nunha imaxe.</i></p> <p><i>2.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en distintos actos de comunicación visual e audiovisual.</i></p> <p><i>3.1. Distingue a función ou funcións que predominan en diferentes mensaxes visuais e audiovisuais.</i></p> <p><i>4.1. Realiza a lectura objectiva dunha imaxe identificando, clasificando e describindo os elementos da mesma.</i></p> <p><i>4.2. Identifica significante e significado nun signo visual.</i></p> <p><i>5.1. Diferencia imaxes figurativas de abstractas mostrando unha actitude receptiva ás diferentes representacións da imaxe.</i></p> <p><i>6.1. Distingue</i></p>
--	--	--	--

UNIDAD DIDÁCTICA 5

LA IMAGEN DIGITAL. LA FOTOGRAFÍA DIGITAL. LA IMAGEN EN MOVIMIENTO. EL CINE

Temporalización: 2ª evaluación. 4 semanas(8 sesiones)

Se proponen 4 actividades. Son menos que en anteriores unidades, pero los contenidos de tipo conceptual van a suponer más dedicación del profesorado, En algunas la carga de los conceptos teóricos requiere más tiempo para su explicación y comprensión, así como el que se puede emplear en la utilización recursos tipo PowerPoint o Internet.

<u>Contidos curriculares</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios de avaliación</u>	<u>Estándares de aprendizaxe</u>
Iniciación á fotografía. Encuadre, puntos de vista e valor expresivo. Iniciación á imaxe en movemento. Uso responsable e educativo das TIC. Programas básicos e aplicacións de dispositivos móbiles para o tratamento dixital da imaxe.	Presentanse catro actividades para o desenvolvemento dos contidos.	Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente	Como indicadores de cada criterio de avaliación

<p>Conceptos e definicións</p> <p>A imaxe dixital</p> <p>Fotografía dixital Ventaxas da fotografía dixital</p> <p>Encadre, tipos de planos e punto de vista na fotografía</p> <p>Proceso de composición dunha fotografía</p> <p>Función estética</p> <p>A imaxe en movemento</p> <p>O cine</p> <p>O cine de animación</p>	<p>1. Tipos de planos en fotografía e animación</p> <p>2. Tipoloxía de planos utilizados e cinematografía.</p> <p>3. Creación de personaxes e narracions nun cómic</p> <p>4. Storyboard. Narración e secuencia en cómics.</p>	<p>1. <i>Analizar fotografías comprendendo os fundamentos estéticos e formais. Aplicar estos conocimientos na realización de fotografías</i></p> <p>2. <i>Coñecer os fundamentos da imaxe en movemento, explorando as posibilidades expresivas da linguaxe cinematográfica.</i></p> <p>3. <i>Analizar e realizar cómics aplicando os recursos de maneira apropiada.</i></p> <p>4. <i>Comprender os fundamentos da linguaxe multimedia, valorar as aportacions das tecnoloxías dixitais.</i></p> <p>5. <i>Valorar as aportacions das tecnoloxías dixitais ao proceso artístico e ser capaz de elaborar documentos mediante as mesmas.</i></p>	<p>1.1. <i>Identifica distintos encadres e puntos de vista nunha fotografía apreciando os valores expresivos.</i></p> <p>1.2. <i>Practica a realización de fotografías con distintos encadres e puntos de vista aplicando leis compositivas.</i></p> <p>2.1. <i>Recoñece e analiza a mensaxe dunha secuencia cinematográfica.</i></p> <p>3.1. <i>Elabora unha animación sinxela con medios dixitais ou analóxicos.</i></p> <p>3.2. <i>Diseña, en equipo, mensaxes visuais e audiovisuales con distintas funcións utilizando diferentes códigos, seguindo de maneira ordenada as fases do proceso (guión técnico, storyboard, realización...). Valora de maneira crítica os resultados.</i></p> <p>4.1. <i>Elabora documentos dixitais para presentar un tema ou proxecto, empregando os recursos de maneira adecuada.</i></p> <p>4.1. <i>Utiliza con responsabilidade as TIC e coñece os riscos que implica a difusión de imaxes en diferentes medios.</i></p>

Ata aquí chega a 2ª avaliación

BLOQUE 3. DIBUJO TÉCNICO

Descripción general

Se trasladan conocimientos teórico-prácticos sobre diferentes formas geométricas y sistemas de representación y se aplican estos conocimientos a la resolución de problemas y a la realización de distintos diseños.

OBJETIVOS que se plantean este bloque:

Observar y clasificar formas planas en función de su origen a partir de las básicas del entorno natural y urbano: triangulares, cuadradas y circulares.

Descubrir y diferenciar elementos estructurales de formas e imágenes, como la dirección o los trazados geométricos básicos.

Entender y aplicar los conceptos de medida y proporcionalidad, en la creación y diseño de formas artísticas y utilitarias.

Aprender las técnicas de trazado de diferentes construcciones geométricas, así como de polígonos inscritos en la circunferencia y sus aplicaciones en el diseño.

Conocer y aplicar ciertos trazados geométricos en diseños ornamentales y técnicos.

CONTENIDOS: Se trabajan contenidos básicos de Dibujo Técnico como son los tipos de rectas, paralelas y perpendiculares. Asimismo se inicia en conocimiento de construcciones básicas para posteriores diseños y trazados de tipo técnico y artístico como los conceptos de lugares geométricos ángulos, triángulos, cuadriláteros y polígonos.

TEMPORALIZACIÓN: 12 semanas lectivas. Aproximadamente 24 sesiones (3ª evaluación)

Incluye tres unidades didácticas:

Unidad didáctica 6. DIBUJO TÉCNICO Y GEOMETRÍA. CONCEPTOS Y DEFINICIONES

Unidad didáctica 7. TRAZADOS GEOMÉTRICOS

Unidad didáctica 8. LAS FORMAS POLIGONALES

UNIDAD DIDÁCTICA 6

DIBUJO TÉCNICO y GEOMETRÍA. CONCEPTOS y DEFINICIONES

Temporalización: Se imparte a la vez que la unidad 7 durante 6 semanas (12 sesiones) en la 3ª evaluación. Es una unidad de tipo conceptual

Contenidos curriculares y actividades

Las actividades se desarrollan en la unidad 7 como aplicación de los conceptos trabajados en esta unidad

Materiales específicos de dibujo técnico.

Elementos básicos del dibujo técnico: Punto.

Línea. Tipos de líneas (recta, curva, semirrecta, segmento, quebrada). Posiciones relativas de las rectas (rectas secantes, paralelas y perpendiculares). Suma y resta de segmentos.

Mediatriz.

Plano. Definición.

La circunferencia y sus elementos. Posiciones relativas de las circunferencias.

Ángulos: Tipos. Suma y resta. Medición de ángulos.

Bisectriz.

Teorema de Tales.

Conceptos y definiciones

El dibujo técnico. La geometría El punto. La línea.

Tipos de líneas

Posiciones relativas de las rectas

El plano

Lugares geométricos. Circunferencia, mediatriz, bisectriz

La circunferencia y sus elementos. El círculo. Partes del círculo

Posiciones relativas de recta y circunferencia

Posiciones relativas entre circunferencias

Los ángulos. Relaciones angulares

Criterios de evaluación

Extraídos de los currículos publicados y los referentes del RD. 1105/2015

- *Conocer y manipular las herramientas de dibujo técnico.*
- *Comprender y emplear los conceptos del punto, la línea y el plano, diferenciando los distintos tipos de recta, pudiendo trazar las distintas posiciones relativas y las mediatrices donde corresponda.*
- *Analizar cómo se puede definir una recta con dos puntos y un plano con tres puntos no alineados o con dos rectas secantes.*
- *Diferenciar claramente entre recta y segmento tomando medidas de segmentos con la regla o utilizando el compás*
- *Estudiar las aplicaciones del teorema de Tales*
- *Conocer lugares geométricos y definirlos.*
- *Conocer con fluidez los conceptos de circunferencia, círculo, arco y sus elementos.*
- *Conocer el concepto de ángulo, sus tipos y realizar operaciones varias. Comprender el concepto de ángulo y bisectriz y la clasificación de ángulos agudos, rectos y obtusos.*
- *Estudiar la suma y resta de ángulos y comprender la forma de medirlos.*
- *Estudiar el concepto de bisectriz y su proceso de construcción.*

**UNIDAD DIDÁCTICA 7
TRAZADOS GEOMÉTRICOS**

Temporalización: 3ª evaluación. Se imparte a la vez que la unidad 7, unas 6 semanas (12 sesiones). Es una unidad de tipo procedimental

<u>Contidos curriculares</u>	<u>Actividades</u>	<u>Estándares de aprendizaje</u>
Os previstos na unidade 6	Se presentan NUEVE actividades para el desarrollo los contenidos.	Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente

<p>Trazados xeométricos fundamentales</p> <p>Trazado de líneas rectas con plantillas</p> <p>Mediatriz dun segmento. Construcción da mediatriz dun segmento</p> <p>Trazado de rectas perpendiculares</p> <p>Trazado de rectas paralelas</p> <p>Trazado da circunferencia</p> <p>Trazado de arcos</p> <p>Construcción de ángulos</p> <p>Operacions con segmentos e con ángulos</p> <p>Transporte de medidas</p> <p>Suma e diferencia de segmentos</p> <p>Suma e diferencia de ángulos</p> <p>Proporcionalidade</p> <p>División dun segmento: teorema de Tales</p>	<p>6-7.1. Trazados paralelos con escuadra e cartabón /</p> <p>6-7.2. Trazados con plantillas de paralelas a 30° y 60° /</p> <p>6-7.3. Operacions con segmentos</p> <p>6-7.4. Perpendiculares e paralelas con plantillas e compás. Mediatriz</p> <p>6-7.5. Operacions con ángulos. Bisectriz</p> <p>6-7.6. Circunferencias. Rectas notables</p> <p>6-7.7. Diseños xeométricos con arcos de circunferencia e rectas</p> <p>6-7.8. Aplicación de trazados xeométricos</p> <p>6-7.9. Aplicacions dos trazados. Diseño de logotipos</p>	<p>1. <i>Constrúe os diferentes tipos de rectas, horizontales verticales inclinadas, utilizando a escuadra e cartabón.</i></p> <p>2. <i>Utiliza el compás, realizando ejercicios variados para familiarizarse con esta herramienta</i></p> <p>2. <i>Traza rectas paralelas, transversais e perpendiculares a outra dada, que pasen por puntos definidos, utilizando escuadra e cartabón con suficiente precisión.</i></p> <p>3. <i>Coñece os ángulos da escuadra e cartabón. Identifica os ángulos de 30°, 45°, 60° y 90° na escuadra e cartabón.</i></p> <p>4. <i>Suma e resta segmentos, sobre una recta, medindo con regla ou utilizando o compás.</i></p> <p>5. <i>Traza a mediatriz dun segmento con precisión utilizando compás e regla. Tamén utilizando regla, escuadra e cartabón.</i></p> <p>6. <i>Explica, verbalmente ou por escrito, os exemplos máis comuns de lugares xeométricos (mediatriz, bisectriz, circunferencia, esfera).</i></p> <p>7. <i>Identifica os elementos da circunferencia.</i></p> <p>8. <i>Identifica as posiciones relativas das circunferencias</i></p> <p>9. <i>Identifica los distintos tipos de ángulos.</i></p> <p>10. <i>Suma e resta ángulos e comprende a forma de medilos de forma precisa. Suma ou resta ángulos positivos ou negativos con regla e compás</i></p> <p>11. <i>Construe a bisectriz dun ángulo calquera, con regla e compás.</i></p> <p>12. <i>Divide un segmento en partes iguais, aplicando o teorema de Tales.</i></p>

**UNIDAD DIDÁCTICA 8.
LAS FORMAS POLIGONALES**

Temporalización: 3ª evaluación. 6 semanas (12 sesiones).

Es una unidad de tipo conceptual-procedimental.

<u>Contiidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios de avaliación</u>	<u>Estándares de aprendizaje</u>
<p>Os polígonos. Clasificación. Triángulos. Construcción. Resolución de problemas básicos. Cuadriláteros. Clasificación, construcción y resolución de problemas básicos. Construcción de polígonos regulares inscritos na circunferencia</p>	<p>Proposta de sete actividades para o desenvolvemento dos contidos.</p>	<p>Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente</p>	<p>Extraídos de los currículos publicados, como indicadores de los criterio de evaluación</p>

<p>As formas poligonais</p> <p>Elementos dun polígono</p> <p>Clasificación dos polígonos</p> <p>Os triángulos</p> <p>Definición</p> <p>Características dos triángulos</p> <p>Clases de triángulos</p> <p>Construcción xeométrica de triángulos</p> <p>Os cuadriláteros</p> <p>Definición e características</p> <p>Clases de cuadriláteros</p> <p>Construcción xeométrica de cuadriláteros</p> <p>Os polígonos regulares</p> <p>Construcción xeométrica de polígonos regulares inscritos</p>	<p>1. Triángulos</p> <p>2. Resolución de triángulos. Puntos e rectas notables</p> <p>3. Cuadriláteros</p> <p>4. Trapecios</p> <p>5. Polígonos inscritos</p> <p>6. Diseños e trazados poligonais nunha circunferencia</p> <p>7. Trazados decorativos con poligonais</p>	<p>1. Conocer os criterios de clasificación dos polígonos e os seus trazados.</p> <p>2. Comprender a clasificación dos triángulos en función dos seus lados e ángulos.</p> <p>3. Construir triángulos dados tres dos seus datos (lados ou ángulos).</p> <p>4. Analizar as propiedades dos puntos e rectas característicos dun triángulo.</p> <p>5. Coñecer as propiedades xeométricas e matemáticas dos triángulos rectángulos.</p> <p>6. Conocer os diferentes tipos de cuadriláteros.</p> <p>7. Executar as construccions habituais de paralelogramos.</p> <p>8. Coñecer a clasificación de los polígonos.</p>	<p><i>1.1. Coñece a clasificación dos distintos tipos de polígonos.</i></p> <p><i>2.1. Clasifica calquer triángulo, observando lados e ángulos</i></p> <p><i>3.1. Constrúe un triángulo coñecendo dous lados e un ángulo, ou dous ángulos e un lado, ou os tres lados, utilizando correctamente as ferramentas.</i></p> <p><i>4.1. Determina baricentro, incentro, circuncentro de calquer triángulo, construíndo previamente as medianas, bisectrices ou mediatrices correspondentes.</i></p> <p><i>5.1. Debuxa un triángulo rectángulo coñecendo a hipotenusa e un cateto.</i></p> <p><i>6.1. Clasifica correctamente calquer cuadrilátero.</i></p> <p><i>7.1. Constrúe calquer paralelogramo coñecendo os lados consecutivos e unha diagonal.</i></p> <p><i>8.1. Clasifica correctamente</i></p>
---	---	--	---

8. TEMPORIZACIÓN. SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS

AVALIACIÓN	Bloque	Unidades didácticas	Semanas (fecha aprox.)	TOTAL SESIÓN (2/SEMANA)
1^a	1	Unidade 1	1	2 (presentación/ organización contidos e actividades)
			7	14
		Unidade 2	4	8
		Total avaliación:	12	Total avaliación: 24
		(última semana novembro)		
2^a	1	Unidade 3	6	12
2^a	2	Unidade 4	4	8
		Unidade 5	3	6
		Total avaliación:	12/13*	Total avaliación: 24/26
			(última semana antes de Semana Santa)	
3^a	3	Unidades 6 e 7	6	12
			5	10
		Unidade 8	Total avaliación:	Total avaliación: 22
			11	
		(terceira semana Xuño)		
			Total curso:	70/72
			35/36**	

Concrecións metodolóxicas

O proceso metodolóxico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, grupo de alumnos e alumnas, o seu desenvolvemento intelectual e emocional. Polo tanto, o proceso de ensino-aprendizaxe na Educación secundaria obligatoria debe desenvolverse nun clima de apoio e confianza que favoreza a motivación e o esforzo persoal, adaptarse ás características de cada alumno e alumna, favorecerá as súas capacidades para aprender por si mesmos e para traballar en equipo, e iniciaralles no coñecemento da realidade de acordo cos principios do método científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que , por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos ter en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, nin construír máscaras, aínda que se debuxe, píntese, fáganse fotos ou se fagan máscaras. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto corregibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a “diversidade”; pero os que pintan ben o seguirán facendo con ou sen profesor; si reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un inicio, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión plástica e visual; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no “interese e pracer” de saber e coñecer e aprender apprehendiendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento (“saber ver”, “a vista é máis rápida que a palabra”), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 70 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, alteránnos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades.

Sinalamos en cada unidade didáctica as que ao noso entender son conceptos e actividades craves.

- Temos que considerar que a de Plástica e Visual é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. A plástica suscítase como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda, deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguírao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-A Educación Plástica, Visual e Audiovisual na ESO non constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. O seu punto de partida debe atoparse no mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- * Arquitectura

- * Artes plásticas

- * Deseño gráfico

- * Deseño industrial

- * Moda

- * Imaxes visuales transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía...

- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento divergente.

- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.

- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.

-O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuales por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a en o proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

Fluidez, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.

Ductilidad, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.

Orixinalidade, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inabituales.

Flexibilidade e redefinición, para poder enfocar os problemas desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuais e plásticas a outras.

Elaboración, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea.

Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo da Área de Plástica, Visuale Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.**

O papel do profesor, na impartición do Área de Educación Plástica, Visual e Audiovisual como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Respecten as expresións e creacións dos demais.

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elixir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidírao o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.
- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodolóxica.
- A avaliación.

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.**

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.
- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

No presente curso, o noso centro participará do programa de educación dixital EDUXGAL. Ademais, seguiremos utilizando:

- Regra e xogo de escuadras.
- Compás.
- Transportador de ángulos.
- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB).
- Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápiz de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceis de diferentes grosos, botes de ténpera.
- Tesoiras, coitela, pegamento, goma de borrar.

Para determinados traballos utilizaremos::

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estuches de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápiz de cores cunha gama ampla / existen caixas de lápiz de cores acuarelables.
- Caixas de barriñas ou lápiz de carboncillos
- Caixas de lápiz con gama ampla de durezas
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel acuarelable, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla). Hoxe día é case imprescindible
- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía
- Esquemas, modelos.
- Outros: bata para evitar mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día. Anotacións realizadas en clase, observacións...).
- Profesionalidade, ánimo e paciencia e imaxinación (non se venden).

Outros recursos didácticos:

- Visitas a determinados talleres-aulas (estampación, cerámica, orfebrería, vidro...)
- Visitas a empresas, museos, igrexas, catedrais
- Percorridos por cascos históricos.
-

Obviamente, namentras se manteñan as medidas relacionadas coa situación sanitaria, todas estas actividades non poderán ter lugar.

Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

Convén avaliar a capacidade dos alumno/as para establecer un proceso de traballo, que lles permita realizar tarefas de análise e síntese das linguaxes visuais ou plásticos. También se valorará o coñecemento abstracto e a súa aplicación como apoio na realización de actividades de aprendizaxe.

Outro aspecto importante a avaliar é a capacidade dos alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma e persoal, as situacións ou actividades plantexadas, así como a correcta execución dos traballos, tanto no plano conceptual como material, utilizando, correctamente, os instrumentos, técnicas e métodos necesarios.

O interese, esforzo e dedicación dos alumno/as na realización das actividades será, así mesmo, valorado.

Procedementos e instrumentos para a avaliación.

Unha avaliación continuada e formativa exige o uso de múltiples instrumentos ao longo do proceso educativo para permitir a recollida fiable de información e o seu posterior uso avaliador.

No seguinte recadro se exemplifica un posible procedemento de avaliación, así como os instrumentos avaliadores utilizados:

PROCEDEMENTO DE AVALIACIÓN		
Instrumento avaliador	Elementos avaliados	Posible peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Coñecementos previos ❖ Asistencia e puntualidade ❖ Participación e actitude ❖ Aportación de ideas e solucións ❖ Aproveitamento en xeneral ❖ Outras 	10%
REALIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE ENSINANZA-APRENDIZAXE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumplimento dos prazos de entrega ou puntualidade na entrega ❖ Corrección na presentación ❖ Orixinalidade e creatividade nas solucións ❖ Organización e planificación do traballo ❖ Destreza no uso de materiais, instrumentos e técnicas ❖ Búsqueda y organización da información ❖ Comunicación oral ou escrita sobre o traballo ❖ Corrección na execución ou solución das actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS OU DE AUTOAVALIACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección na presentación do traballo ❖ Orixinalidade e creatividade nas solucións ❖ Aportación de ideas e solucións ❖ Organización e planificación do traballo ❖ Destreza no uso de materiais, instrumentos e técnicas 	10%
PROBAS OBXECTIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razoamento ❖ Corrección na execución e presentación do traballo ❖ Orixinalidade e creatividade ❖ Destreza no uso de materiais, instrumentos e técnicas 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de avaliación que conxuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

1.- Avaliación inicial. Esta avaliación ten un carácter de diagnóstico. Permítenos coñecer a situación de partida de cada alumno ó comenzo do curso.

2.- Avaliación formativa. A avaliación formativa esixe a observación do proceso de aprendizaxe. Isto implica establecer rexistros que nos permitan detectar o momento no que se produce un atranco, a causa que o produce e os mecanismos correctores para superalo.

3- Avaliación sumativa. Esta avaliación non se pronuncia unicamente verbo da aprendizaxe do alumno, senón que se interpretará como un instrumento de control no proceso educativo e como fonte de información para os propios alumnos. Este seguimento tamén deberá proporcionar ó alumno información verbo do seu proceso de aprendizaxe e permitirá a súa participación no mesmo a traveso de actividades de autoavaliación e coavaliación.

Para o proceso de establecer a cualificación de cada alumno, dentro do marco pedagóxico da avaliación contínua, o profesor terá en conta o traballo desenvolvido de xeito cotián na aula e establecerá a realización de probas

obxectivas de coñecemento que sempre se axustarán aos marcos das convocatorias ordinarias e extraordinarias nas datas establecidas pola CCP e a dirección do centro.

Na nota final do curso contará a media dos resultados obtidos nas sucesivas avaliacións trimestrais, ponderada con aspectos pedagóxicamente tan relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade cendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso.

A realización dos exercicios propostos na clase será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar o seu caderno cos exercicios realizados e ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba obxectiva e un 30% para a cualificación dos traballos xunto coa observación na aula. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso.

O Departamento de Debuxo do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Educación Plástica Visual e Audiovisual para os alumnos de 1º da ESO que sen causa xustificada falten a máis de doce horas lectivas da devandita materia, apercibindo ó alumno ás seis faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe. A avaliación ao longo do curso será continua e formativa. A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de flexibilidade). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándoos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continúa da actividade c no aula. O profesor levase no seu caderno as necesarias anotacións, sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia, puntualidad, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra do aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

Destacar un aspecto importante, dadas as características específicas desta materia, non se poden utilizar exactamente os mesmos procedementos nin criterios que son habituais noutras disciplinas con menos carácter práctico.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento. Insistimos na visión global formativa desta materia como indicabamos na introdución.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de ensinanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

AVALIACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSIÑANZA-APRENDIZAXE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad desarrollada	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2
	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5

Destreza en el uso de materiales técnicas e instrumentos	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4
	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o solución de las actividades	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1
	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar los logros de la propia programación usaremos a seguinte táboa

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
1	As programacións están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realizo modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				
4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				

5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				
---	--	--	--	--	--

Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Artes Plásticas colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas do caderno de Plástica cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles ata os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen as láminas plantexadas polo Departamento. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30 na Aula de Plástica.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos entregarán tódolos traballos indicados polo Dto. e realizarán unha proba obxectiva de coñecementos na que poderá haber cuestións de carácter teórico e exercicios de tipo práctico. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre a materia impartida ao longo do curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Directrices. Procedementos e instrumentos para a realización da Avaliación inicial.

A avaliación inicial ten un carácter de diagnóstico que permite coñecer a situación de partida de cada alumno ó comezo do curso. Realizaranse traballos feitos en clase e na casa moi básicos que permitirán detectar posibles atrancos. Analizarase a autonomía do alumno e comprobarase o grao de cumprimentos das tarefas realizadas tanto na aula como na casa así mesmo a relación co resto do grupo.

A través do titor, pedirase a información do historial escolar do alumno e no seu caso do departamento de orientación.

Avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados

Para podermonos situar e saber de onde partimos hai que facer unha avaliación inicial, pode ser unha simple enquisa, unha sinxela proba sobre a materia. Non partimos de cero, xa se impartiu educación artística en primaria e hai temas que coñecen, as cores, os materiais, as cartulinas, as máscara, teñen manipulado técnicas sinxelas como as barras de cores, as ceras, etc. As teorías da construción de coñecementos din que hai que partir do que os alumnos saben, para construír a través de aprendizaxes significativas novas estruturas e novos coñecementos.

Mediante unha charla en grupo y unha enquisa por escrito, ao comezo da primeira sesión e despois de explicar a programación xeral da materia, realizaremos unha proba ou análise para coñecer o nivel de coñecementos previos, mediante os que estaremos en condicións de establecer todo o proceso e poder abordar as aprendizaxes significativas adecuadas.

Unha posible proposta de coñecementos previos a analizar son:

- Coñecemento e práctica de instrumentos elementais de debuxo.
- Conceptos básicos sobre la definición de formas xeométricas.
- Coñecemento e manexo de soportes de maior uso e aplicación.
- Nocions básicas sobre a cor, gamas, mesturas de cores primarias e secundarias, expresividade.
- Aspectos básicos sobre a observación e percepción de manifestacións artísticas e plásticas da nosa cultura.

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado responde ao esquema da figura seguinte

PROCESO DE AVALIACIÓN DO ALUMNADO			
	Avaliación Inicial	Avaliación Formativa	Avaliación Sumativa
¿Qué se debe ou desexa avaliar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.

<p>¿Cómo se ha de evaluar?</p>	<p>Mediante procedimientos diversos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos. 	<p>Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje.</p> <p>Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas.</p> <p>Registro de todas las cuestiones observadas.</p> <p>Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.</p>	<p>Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos.</p> <p>Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.</p>
<p>¿Cando se realizará a avaliación?</p>	<p>Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.</p>	<p>A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.</p>	<p>Al final de un período de aprendizaje.</p>

Convén avaliar a capacidade dos alumno/as para establecer un proceso de traballo, que lles permita realizar tarefas de análise e síntese das linguaxes visuais ou plásticos. Tamén se valorará o coñecemento abstracto e a súa aplicación como apoio na realización de actividades de aprendizaxe.

Outro aspecto importante a avaliar é a capacidade dos alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma e persoal, as situacións ou actividades prantexadas, así como a correcta execución dos traballos, tanto no plano conceptual como material, utilizando correctamente os instrumentos, técnicas e métodos necesarios.

O interese, esforzo e dedicación dos alumno/as na realización das actividades será, asimesmo, valorado.

Medidas de atención á diversidade

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver.

A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

-A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidad ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de dificultade ou complexidade crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis e aptitudes, de maneira que sexa o propio alumno na súa práctica o que estableza o seu progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou.

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

- Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias.**

- As Administracións educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade** e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia.

As Administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, **así como dos valores que sustentan a liberdade, a xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento do terrorismo, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de toda violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso a **prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**

- **Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.**
- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade**, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.
- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor**, á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que **o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espíritu emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**
- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos, **promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos estudantes durante a xornada escolar**, nas condicións que garantan un desenvolvemento adecuado **para favorecer unha vida saudable e autónoma.**

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén vén sendo habitual a participación dos alumnos de Educación Plástica, en actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de disfraces para o antroido, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de

actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias.

Bibliografía e enderezos de interés

ARNHEIM, R.: Arte y percepción visual. Alianza, Madrid.

LAZOTTI, L.: Comunicación visual y escuela. G.G.

LAZOTTI, L.: El Lenguaje Visual (Educ. Plástica y visual). Publicaciones MEC. 1983.

BALADA, M. JUANOLA, R.: La educación visual en la escuela. Paidós Ibérica.

GUILFORD, J.: Creatividad y educación. Paidós Ibérica. 1984.

DONDIS, Donis A.: La sintaxis de la imagen. G.G., 1973-76.

DORFLES, G.: El diseño industrial y su estética. Ed. Labor, Barcelona.

KAHN, L.: Forma y diseño. Nueva Visión.

LEOZ, R.: Redes y ritmos espaciales. Blume, Barcelona.

MARIA ACASO. El lenguaje visual. Paidós Estética. 2006

M. C. ESCHER. El espejo mágico. Ed. Taschen.

MUNARI, B.: Diseño y comunicación visual. G. Gili. Barcelona.

MUNARI, B.: El arte como oficio (Arte come mestiere). Idea Books. 2005.

KANDINSKY: De lo espiritual en el arte. Ed. Labor, Barcelona.

Enderezos de Internet

<https://sites.google.com/site/bibliotecaespiralcromatica/educacion-plastica-y-visual-1>

<http://capileiraticrecursos.wikispaces.com/RECURSOS+PARA+E.+SECUNDARIA>

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 3º ESO

Introdución e contextualización

A imaxe e a palabra constitúen as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademais de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

O currículo da Secundaria debe ser coherente coa necesidade social de alfabetización estética, que faga dos nosos estudantes persoas capaces de entender o mundo de imáxes e medios de comunicación en que vivimos, e de analizarlas de forma crítica e responsable, así como capaces de se comunicar con sensibilidade e riqueza de rexistros. Esta materia, considerada específica no currículo, debe posibilitar a formación artística aos alumnos, que lles axude a comprender mellor a realidade que os rodea e desde o coñecemento, aportar a esa realidade as súas propias obras e creacións.

Por isto, é necesario educar aos nosos alumnos e alumnas na comprensión da comunicación visual e por extensión, audiovisual, para poder formar parte da estrutura actual da sociedade. Ao mesmo tempo, é necesario adquirir estratexias para saber expresarse de forma creativa, avanzando e sentando as bases para un desenrolo total das persoas e un espírito crítico ante as súas propias creacións e as dos demáis. Do coñecemento que as persoas teñan das diversas linguaxes ou modos de expresión dependerá a súa capacidade de comunicación.

A Educación Plástica, Visual e Audiovisual débese entender como unha linguaxe universal e carente de fronteiras, sendo un vehículo ideal para comprender e transmitir a cultura, a técnica y as ideas. Polo tanto, **a finalidade desta materia será desenrolar no alumnado capacidades perceptivas, expresivas estéticas** a partir do coñecemento teórico e práctico das linguaxes visuais para interpretar unha realidade inmersa nun mundo de imáxes e obxectos que se perciben a través dos sentidos, sobre todo, o visual e o táctil. Asimesmo, búscase potenciar no alumnado o desenrolo da imaxinación, da creatividade e da intelixencia emocional; favorecer o seu razoamento crítico ante a realidade plástica, visual y social; dotalo das destrezas necesarias para usar os elementos plásticos como recursos expresivos; e, por último, capacitálo para que disfrute do entorno natural, social e cultural. Así, o currículo aporta os coñecementos, habilidades, estratexias, técnicas y actitudes que a xuventude poderá necesitar para adaptarse aos cambios que se producen na sociedade actual.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis.

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenrolo de todas as competencias clave**. O currículo da Educación Plástica, Visual e Audiovisual permite a todo o alumnado o desenvolto de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuindo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- A Educación Plástica, Visual e Audiovisual **vincúlase en particular** coa competencia **“Conciencia e expresións culturais” (CCEC)**, pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenrolo da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible, terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da imaxe.

- **Comunicación lingüística (CCL)**. A Educación Plástica, Visual e Audiovisual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolta durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedimentos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT).** A través do razonamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquiera esta **competencia**.

- **Competencia digital (CD).** A través do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora. Ademais, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non so supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender (CAA),** a través da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a través da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social (CSC):** compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A través do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferencias e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espíritu emprendedor e de iniciativa (CSIEE).** Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven

a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo, sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico (CCIMF)**. A educación plástica, visual e audiovisual contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedimentos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación gráfico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios gráfico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

A Educación Secundaria Obligatoria contribuirá a desenrolar nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

1- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comuns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

2- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenrolo persoal.

3- Valorar e respetar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

4- Afortalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

5- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

6- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

7- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

8- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

9- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

10- Coñecer, valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.

11- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respetar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

12- Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

Considerando os obxectivos da Educación Plástica, Visual e Audiovisual, esta etapa terá como obxectivo o **desenvolvemento das seguintes capacidades:**

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás

cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.

2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e entendelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respeto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.

3. Comprender as relacións da linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.

4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.

5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respeto entre as persoas.

6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicarlas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.

7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle de maneira que sexan eficaces para a comunicación.

8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.

9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.

10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o deseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concrecións para cada estándar de aprendizaxe available

Os contidos están organizados en los **TRES BLOQUES**, distribuidos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un total de 48 actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario; seguen a mesma orde de que os contidos teóricos nas diferentes unidades didácticas do libro oficial.

ORGANIZACIÓN DOS CONTIDOS

BLOQUES DE CONTIDOS. CRITERIOS DE AVALIACIÓN. ESTANDARES

1. O **bloque Expresión Plástica** experimenta con materiais e técnicas diversas na aprendizaxe do proceso de creación. Intenta darlle ao alumnado unha maior autonomía na creación de obras personais, axudando a planificar mellor os pasos a seguir na realización de proxectos artísticos, tanto propios como colectivos.
2. No **Bloque de Comunicación** analízanse as características da linguaxe audiovisual desde o que se realiza a análise crítica das imaxes que nos rodean. Faise tamén especial fincapé no uso das Tecnoloxías da Información e a Comunicación aplicadas á imaxe.
3. No **bloque Debuxo Técnico** se trasladan coñecementos teórico-prácticos sobre diferentes formas xeométricas e sistemas de representación e se aplican estos coñecementos á resolución de problemas e á realización de distintos deseños.

Os contidos conceptuais, procedimentais e actitudinais están integrados nos distintos bloques; se ben sería procedente dar prioridade a uns ou outros según seu nivel de complexidade e o obxectivo prefixado, enfatizando, na medida do posible, o **enfoque lúdico, experimental e creativo**. É importante tamén a análise dos valores que comporta a linguaxe visual, así como a promoción daqueles que permitan a construción dun mundo máis igualitario. Nembargantes, dado o **carácter instrumental da área**, se traballen os contidos procedimentais básicamente, non deben entenderse únicamente como desenrolo de habilidades prácticas; moitos dos contidos conceptuais han de alcanzarse, de forma inductiva, por medio da observación e a experimentación.

Os criterios de avaliación inclúen descritores ou estándares, sobre tarefas, destrezas e conductas; convirtíndose desta forma no referente fundamental para valorar, ademais do tipo e grado de aprendizaxe adquirido, a **adquisición das competencias básicas**, en consecuencia, as actividades de aprendizaxe serán seleccionadas e valoradas tomando como criterio os devanditos descritores. O currículo posibilita que a aprendizaxe da produción, deseño e

creación de imáxenes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descripción e representación gráfico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual e de transferencia de linguaxes. Posibilita a súa posta en práctica tanto con medios gráfico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso de tecnoloxías dixitais, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

BLOQUE 1. EXPRESIÓN PLÁSTICA	
Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe evaluables
1. Identificar os elementos configuradores da imaxe.	1.1. Identifica e valora a importancia do punto, a liña e o plano analizando de maneira oral e escrita imáxenes e produccions gráfico plásticas propias e alleas.
2. Experimentar coas variacións formais do punto, o plano e a liña.	2.1. Analiza os ritmos lineais mediante a observación de elementos orgánicos, na paisaxe, nos obxectos e en composicións artísticas, empregándoos como inspiración en creacións gráfico- plásticas. 2.2. Experimenta co punto, a liña e o plano co concepto de ritmo, aplicándoos de forma libre e espontánea. 2.3. Experimenta co valor expresivo da liña e o punto e as súas posibilidades tonais, aplicando distintos grados de dureza, distintas posicións do lápiz de grafito ou de color (tumbado ou vertical) e a presión exercida na aplicación, en composicións a man alzada, estruturadas xeométricamente ou máis libres e espontáneas.
3. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros).	3.1. Realiza composicións que transmiten emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristeza, etc.) utilizando distintos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores...)
4. Identificar e aplicar os conceptos de equilibrio, proporción e ritmo en composicións básicas.	4.1. Analiza, identifica e explica oralmente, por escrito e gráficamente, o esquema básico de obras de arte e obras propias, atendendo aos conceptos de equilibrio, proporción e ritmo 4.2. Realiza composicións básicas con diferentes técnicas según as propostas establecidas por escrito 4.3. Realiza composicións modulares con diferentes procedementos gráfico-plásticos en aplicacións ao deseño textil, ornamental, arquitectónico ou decorativo. 4.4. Representa obxectos isolados e agrupados do natural ou do entorno inmediato, proporcionándoos en relación coas súas características formais e en relación co seu entorno.
5. Experimentar coas cores primarias e secundarias.	5.1. Experimenta coas cores primarias e secundarias estudando a síntese aditiva e sustractiva e as cores complementarias.

<p>6. Identificar e diferenciar as propiedades da cor luz e a cor pigmento</p>	<p>6.1. Realiza modificacións da cor e as súas propiedades empregando técnicas propias da cor pigmento e da cor luz, aplicando as TIC, para expresar sensacións en composicións sinxelas.</p> <p>6.2. Representa con claroscuro a sensación espacial de composicións volumétricas sinxelas.</p> <p>6.3. Realiza composicións abstractas con diferentes técnicas gráficas para expresar sensacións por medio do uso da cor.</p>
<p>7. Diferenciar as texturas naturais, artificiais, táctis visuais e valorar a súa capacidade expresiva.</p>	<p>7.1. Transcribe texturas táctiles a texturas visuais mediante as técnicas de frottage, utilizándoas en composicións abstractas ou figurativas.</p>
<p>8. Coñecer e aplicar os métodos creativos gráfico- plásticos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño.</p>	<p>8.1. Crea composicións aplicando procesos creativos sinxelos, mediante propostas por escrito axustándose aos obxectivos finais.</p> <p>8.2. Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as súas múltiples aplicacións.</p>
<p>9. Crear composicións gráfico-plásticas personais e colectivas.</p>	<p>9.1. Reflexiona e evalúa oralmente por escrito, o proceso creativo propio e alleo desde a idea inicial hasta a execución definitiva.</p>
<p>10. Debuxar con distintos niveis de iconicidade da imaxe.</p>	<p>10.1. Comprende e emprega os diferentes niveis de iconicidade da imaxe gráfica, elaborando bocetos, apuntes, debuxos esquemáticos, analíticos e miméticos</p>
<p>11. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico plásticas secas, húmedas e mixtas. A témpera, os lápices de grafito e de cor. O collage.</p>	<p>11.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico plásticas coñecidas aplicándoas de forma adecuada ao obxectivo da actividade.</p> <p>11.2. Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro en composicións figurativas e abstractas mediante a aplicación del lapis de forma continua en superficies homoxéneas ou degradadas.</p> <p>11.3. Experimenta cas témperas aplicando a técnica de diferentes formas (pincheis, esponxas, goteos, distintos grados de humidade, estampacions...) valorando as posibilidades expresivas según o grado de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.</p> <p>11.4. Utiliza o papel como material, manipulándoo, rasgando, ou pregando creando texturas visuais e táctis para crear composicións, collages matéricos e figuras tridimensionais.</p> <p>11.5. Crea con papel recortado formas abstractas e figurativas compoñendoas con fins ilustrativos, decorativos ou comunicativos.</p> <p>11.6. Aproveita materiais reciclados para a elaboración de obras de forma responsable co medio ambiente e aproveitando as súas cualidades gráfico – plásticas.</p> <p>11.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orden e estado, e aportándoo a aula cuando sexa necesario para a elaboración das actividades.</p>

BLOQUE 2. COMUNICACIÓN AUDIOVISUAL	
Criterios de evaluación	Estándares de aprendizaje evaluables
1. Identificar ls elementos e factores que interveñen no proceso de percepción de imáxes.	1.1. Analiza as causas polas que se produce unha ilusión óptica aplicando coñecementos dos procesos perceptivos.
2. Recoñecer as leis visuais da Gestalt que posibilitan as ilusions ópticas e aplicar estas leis nla elaboración de obras propias.	2.1. Identifica e clasifica diferentes ilusions ópticas según as distintas leis dla Gestalt. 2.2. Deseña ilusions ópticas baseándose nas leis dla Gestalt.
3. Identificar significante e significado nun signo visual.	3.1. Distingue significante e significado nun signo visual.
4. Recoñecer os diferentes grados de iconicidade en imáxes presentes no entorno comunicativo.	4.1. Diferencia imaxes figurativas de abstractas. 4.2. Recoñece distintos grados de iconicidade nunha serie de imáxes. 4.3. Crea imaxes con distintos grados de iconicidade baseándose nun mesmo tema.
5. Distinguir e crear distintos tipos de imaxes según a súa relación significante-significado: símbolos e iconos.	5.1. Distingue símbolos de iconos. 5.2. Diseña símbolos e iconos.
6. Describir, analizar e interpretar unha imaxe distinguindo os aspectos denotativo e connotativo da mesma.	6.1. Realiza a lectura obxectiva dunha imaxe identificando, clasificando e describindo os elementos da mesma. 6.2. Analiza unha imaxe, mediante unha lectura subxectiva, identificando os elementos de significación, narrativos e as ferramentas visuais utilizadas, sacando conclusiones e interpretando o seu significado.
7. Analizar e realizar fotografías comprendendo e aplicando os fundamentos da mesma.	7.1. Identifica distintos encadres e puntos de vista nunha fotografía.
8. Analizar e realizar cómics aplicando os recursos de maneira apropiada.	7.2. Realiza fotografías con distintos encadres e puntos de vista aplicando diferentes leis compositivas 8.1. Diseña un cómic utilizando de maneira adecuada viñetas e cartelas, globos, liñas cinéticas e onomatopeias.
9. Coñecer os fundamentos da imaxen en movemento, explorar as posibilidades expresivas..	9.1. Elabora unha animación con medios dixitais e/ou analóxicos.
10. Diferenciar e analizar os distintos elementos que interveñen nun acto de comunicación.	10.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en distintos actos de comunicación visual.
11. Recoñecer as diferentes funcions da comunicación	11.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en distintos actos de comunicación audiovisual. 11.2. Distingue a función ou funcions que predominan en diferentes mensaxes visuais e audiovisuais. 12.1. Deseña, en equipo, mensaxes

12. Utilizar de maneira adecuada as linguaxes visual e audiovisual con distintas funcións	12.1. Deseña, en equipo, mensaxes visuais e audiovisuais con distintas funcións utilizando diferentes linguaxes e códigos, seguindo de maneira ordenada as distintas fases do proceso (guión técnico, story board, realización...). Valora de maneira crítica os resultados
13. Identificar e recoñecer as diferentes linguaxes visuais apreciando os distintos estilos e tendencias, valorando, respetando e disfrutando do patrimonio histórico e cultural.	13.1. Identifica os recursos visuais presentes en mensaxes publicitarios visuais e audiovisuais.
14. Identificar e empregar recursos visuais como as figuras retóricas na linguaxe publicitaria.	14.1. Deseña unha mensaxe publicitaria utilizando recursos visuais como as figuras retóricas
15. Apreciar a linguaxe do cine analizando obras de maneira crítica, ubicándoas no seu contexto histórico e sociocultural, reflexionando sobre a relación da linguaxe cinematográfica coa mensaxe da obra.	15.1. Reflexiona criticamente sobre unha obra de cine, ubicándoa no seu contexto e analizando a narrativa cinematográfica en relación coa mensaxe.
16. Comprender os fundamentos da linguaxe multimedia, valorar as aportacións das tecnoloxías dixitais e ser capaz de elaborar documentos mediante o mesmo.	16.1. Elabora documentos multimedia para presentar un tema ou proxecto, empregando os recursos dixitais de maneira adecuada

BLOQUE 3. DIBUJO TÉCNICO

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliábeis
1. Comprender e empregar os conceptos espaciais do punto, a liña e o plano.	1.1. Traza as rectas que pasan por cada par de puntos, usando a regra, resalta o triángulo que se forma.
2. Analizar cómo se pode definir unha recta con dous puntos e un plano con tres puntos non alineados ou con dúas rectas secantes.	2.1. Señala dúas das aristas dun paralelepípedo, sobre modelos reais, estudando se definen un plano ou non, e explicando cal é, en caso afirmativo.
3. Construír distintos tipos de rectas, utilizando la escuadra y el cartabón, habiéndose repasado previamente estos conceptos	3.1. Traza rectas paralelas, transversales y perpendiculares a otra dada, que pasen por puntos definidos, utilizando escuadra y cartabón con suficiente precisión.
4. Coñecer con fluidez os conceptos de circunferencia, círculo e arco	4.1. Constrúe unha circunferencia lobulada de seis elementos, utilizando o compás
5. Utilizar o compás, realizando exercicios variados para familiarizarse con esta ferramenta.	5.1. Divide a circunferencia en seis partes iguais, usando o compás, e debuxa coa regra o hexágono regular e o triángulo equilátero que se posibilita
6. Comprender o concepto de ángulo e bisectriz e a clasificación de ángulos agudos, rectos e obtusos.	6.1. Identifica los ángulos de 30°, 45°, 60° y 90° na escuadra e no cartabón
7. Estudiar a suma e resta de ángulos e comprender a forma de medilos.	7.1. Suma ou resta ángulos positivos ou negativos con regra y compás.

8. Estudar o concepto de bisectriz e o seu proceso de construción	8.1. Constrúe a bisectriz dun ángulo calquiera, con regra e compás
9. Diferenciar claramente entre recta e segmento tomando medidas de segmentos coa regra ou utilizando o compás	9.1. Suma ou resta segmentos, sobre una recta, medindo coa regra ou utilizando o compás. regra, escuadra e cartabón
10. Trazar a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra. Tamén utilizando regra, escuadra e cartabón.	10.1. Traza a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra. Tamén utilizando regra escuadra e cartabón
11. Estudar as aplicacións do teorema de Thales	11.1. Divide un segmento en partes iguais, aplicando o teorema de Thales. 11.2. Escala un polígono aplicando o teorema de Thales
12. Coñecer lugares xeométricos e defínilos.	12.1. Explica, verbalmente ou por escrito, os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisectriz, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, ...).
13. Comprender a clasificación dos triángulos en función dos seus lados e dos seus ángulos.	13.1. Clasifica calquer triángulo, observando os seus lados e os seus ángulos
14. Construír triángulos coñecendo tres dos seus datos (lados ou ángulos).	14.1. Constrúe un triángulo coñecendo dous lados e un ángulo, ou dous ángulos e un lado, ou os seus tres lados, utilizando correctamente as ferramentas.
15. Analizar as propiedades dos puntos e rectas característicos dun triángulo.	15.1. Determina o baricentro, o incentro o o circuncentro de calquer triángulo, construíndo previamente as medianas, bisectrices ou mediatrices correspondientes
16. Coñecer as propiedades xeométricas e matemáticas dos triángulos rectángulos, aplicándoas con propiedade á construción dos mesmos.	16.1. Debuxa un triángulo rectángulo coñecendo a hipotenusa e un cateto.
17. Coñecer os diferentes tipos de cuadriláteros	17.1. Clasifica correctamente calquer cuadrilátero
18. Executar as construcións máis habituais de paralelogramos	18.1. Constrúe calquer paralelogramo coñecendo dous lados consecutivos e unha diagonal
19. Clasificar os polígonos en función dos seus lados, recoñecendo os regulares e os irregulares.	19.1. Clasifica correctamente calquer polígono de 3 a 5 lados, diferenciando claramente si é regular ou irregular
20. Estudar a construción dos polígonos regulares inscritos na circunferencia.	20.1. Constrúe correctamente polígonos regulares de hasta 5 lados, inscritos nunha circunferencia.
21. Estudar a construción de polígonos regulares coñecendo o lado.	21.1. Constrúe polígonos regulares de hasta 5 lados, conociendo el lado
22. Comprender as condicións dos centros e as rectas tanxentes nos distintos casos de tanxencia e enlaces.	22.1. Resolve correctamente os casos de tanxencia entre circunferencias, utilizando adecuadamente as ferramentas. 22.2. Resolve correctamente os distintos casos de tanxencia entre circunferencias e rectas, utilizando adecuadamente as ferramentas
23. Comprender la construción del óvalo y del ovoide básico, aplicando las propiedades de las tangencias entre circunferencias.	23.1. Constrúe correctamente un óvalo regular, coñecendo o diámetro maior.

24. Analizar e estudar as propiedades das tanxencias e nos óvalos e os ovoides.	24.1. Constrúe varios tipos de óvalos e ovoides, según os diámetros conocidos.
25. Aplicar as condicións das tanxencias e enlaces para construír espirais de 2, 3, 4 y 5 centros	25.1. Constrúe correctamente espirais de 2, 3 e 4 centros
26. Estudar os conceptos de simetrías, xiros e traslacións aplicándoos ao deseño de composicións con módulos.	26.1. Executa deseños aplicando repeticións, xiros e simetrías de módulos.
27. Comprender el concepto de proyección aplicándolo al dibujo de las vistas de objetos comprendiendo la utilidad de las acotaciones practicando sobre las tres vistas de objetos sencillos partiendo del análisis de sus vistas principales.	27.1. Debuxa correctamente as vistas principais de volumes frecuentes, identificando as tres proxeccións dos seus vértices e as súas aristas.
28. Comprender e practicar o procedemento da perspectiva caballera aplicada a volúmenes elementales	28.1. Constrúe a perspectiva caballera de prismas e cilindros simples, aplicando correctamente coeficientes de redución sencillos.
29. Comprender e practicar os procesos de construción de perspectivas isométricas de volúmenes sencillos	29.1. Realiza perspectivas isométricas de volúmenes sencillos, utilizando correctamente a escuadra e o cartabón para o trazado de paralelas.

ORGANIZACIÓN DE CONTIDOS E ACTIVIDADES

--

UNIDAD DIDÁCTICA 1.El punto. La Línea. El Plano .La textura / Cuatro actividades Temporalización: 1ª evaluación. 3 semanas (6 sesiones)			
<u>Contidos</u> O punto, a liña, o plano e a textura, como elementos definidores da forma. Aplicación no proceso creativo	<u>Actividades</u> Prantéxanse catro posibles actividades onde se desenvolven os contidos	<u>Cráterios avaliación</u> Según currículos publicados e lexislación vixente	<u>Estándares aprendizaxe</u> Como indicadores ou evidencias de cada criterio de avaliación

<p><u>Conceptos e definicións</u></p> <p>O punto Características do punto Expresividade do punto O punto como elemento definidor de formas planas e tridimensionais</p> <p>A liña Características da liña A liña como instrumento de representación A liña como abstracción da forma A liña definidora de volumen Expresividade da liña</p> <p>O plano Expresividade do plano</p> <p>As texturas Texturas táctis Texturas visuais Texturas naturais Texturas artificiais Expresividade das texturas</p>	<p>1. Expresividade do punto. El punto definidor de formas expresions.</p> <p>1.2. O punto definidor de formas planas e tridimensionais.</p> <p>1.3. Expresividade da liña. Ritmos lineais.</p> <p>1.4. Texturas mediante trazos lineais. Peiteados.</p>	<p><i>1. Identificar os elementos configuradores da imaxe.</i></p> <p><i>2. Identificar e experimentar coas variacións formais do punto, a liña e o plano.</i></p> <p><i>3. Identificar e aplicar os conceptos de proporción e ritmo en composicións básicas.</i></p> <p><i>4. Crear composicións gráfico-plásticas persoais e colectivas.. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros.</i></p> <p><i>5. Diferenciar as texturas naturais, artificiais, táctis e visuais e valorar a súa capacidade expresiva.</i></p>	<p><i>1.1. Identifica e valora a importancia do punto, a liña e o plano analizando de maneira oral e escrita imaxes e producións gráfico-plásticas propias e alleas</i></p> <p><i>2.1. Identifica e experimenta co valor expresivo da liña e o punto e as súas posibilidades tonais, aplicando distintos grados de dureza, distintas posicións do lápiz de grafito ou de cor.</i></p> <p><i>2.2. Crea composicións según as cualidades da forma mostrando creatividade e iniciativa.</i></p> <p><i>2.3. Analiza os ritmos lineais mediante a observación de elementos orgánicos, na paisaxe, nos obxectos e en composicións artísticas, empregándoos como inspiración en creacións gráfico-plásticas.</i></p> <p><i>3.1. Experimenta con punto, a liña e o plano co concepto de ritmo, aplicándoos de forma libre e espontánea.</i></p> <p><i>4.1. Realiza composicións que transmiten emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristeza, etc.) utilizando distintos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores...)</i></p> <p><i>4.3. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orden e estado, e aportándoo á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.</i></p> <p><i>5.1. Transcribe texturas táctis e visuais, utilizándoas en composicións.</i></p> <p><i>5.2. Muestra iniciativa en la actividade, valorando e avaliando o traballo en todo el proceso creativo de manera crítica y respetuosa.</i></p>
--	--	---	--

Criterios de calificación. A través de observación en el aula y realización de actividades. Realizar un mínimo de 75% actividades (laminas), calificadas de 0 a 10. con valor >5. Actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo.)

Criterios de recuperación. Entrega de las actividades pendientes. alguna de las actividades se puede entender como clave o llave como la 2 (imágenes puntillistas), o la 3 (Expresividad de la línea. Ritmos lineales), como mínimo obligatorio para recuperar.

Nota. Es importante tener en cuenta las distintas capacidades y ritmos de los alumnos. Valorar sobre todo el interés y el esfuerzo creativo. Estas cifras de mínimos son meramente indicativas, cada docente decidirá cuáles son los mínimos para superar en cada evaluación la materia.

Metodología y recursos didácticos.

Se requiere una metodología activa y atenta a lo que acontece en el aula.

El profesor realizará una breve presentación de los contenidos de la Unidad mediante una proyección de los mismos o resumen escrito de los contenidos del libro de teoría, incidiendo en los conceptos clave como: expresividad del punto, tipos de líneas, definir formas mediante puntos, expresividad de la línea, ritmos lineales, líneas para definir formas y volúmenes, proceso para realizar un dibujo a mano, normas para trabajar con lápices de grafito, carboncillo y lápices de colores, el claroscuro, definición de volúmenes con luces y sombras..

Se pueden usar recursos audiovisuales como el proyector o resúmenes mediante medios audiovisuales; lo inmediato hacer una lectura comprensiva de los conceptos y definiciones explicados en el libro de teoría, apoyado en proyección de imágenes, al final hacer un resumen (hay test de autoevaluación en cada U.D. para los contenidos mínimos)

Se explicarán las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos, de forma que se marque un plan de trabajo de las diferentes laminas, con un límite de tiempo, dejando claro los mínimos a conseguir...

Recursos didácticos. Ambos textos (teoría y actividades). Cañón de proyección (se va a disponer en la web de la editorial de los textos en formato PDF y Word). Un par de equipos informáticos para consultas vía internet o materiales didácticos.

Materiales para dibujo y Pintura. **Equipos de grupo:** diferentes cajas de lápices, rotuladores, ceras y pasteles de color), equipos de pinturas al Gouash/ tempera, soportes (las propias laminas del libro de actividades) otros soportes e de papel grueso (gramaje superior y cartulinas adecuadas para estas técnicas)

Los alumnos deben tener un **equipo de trabajo individual** sencillo con lápices de diferentes grosores, plantillas de dibujo y compas, y alguna técnica de color como lápices o barras de ceras. El resto que utilicen los del grupo o equipo, con las debidas instrucciones para su guarda y mantenimiento

COMPETENCIAS QUE SE TRABAJAN:

Comunicación lingüística. Conciencia y expresiones culturales Competencia social. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor. Aprender a aprender. Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico

Competencia de comunicación lingüística

En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos, habilidades y actitudes para expresar ideas, sentimientos y emociones. A través de textos con actividades de explotación, se trabaja de forma explícita los contenidos relacionados con la adquisición de la competencia lectora. Uso del léxico propio del lenguaje visual y plástico.; el lenguaje visual utiliza recursos propios para expresarse e, relacionándolo con otros lenguajes

Conciencia y expresiones culturales. El alumnado aprende a leer y valorar obras de arte, y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre los diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia, sobre todo, en la elaboración y creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica.

Tiene que ver, con la particular forma de acercamiento a la realidad que los hechos artísticos suponen y han supuesto para los seres humanos. Del mismo modo, se liga al conocimiento de los caminos andados por la sociedad en las prácticas artísticas y a los usos y funciones que esta sociedad le ha dado y le da.

Competencia social y cívica. La realización de trabajos en equipo, valorando la tolerancia, respeto, cooperación y flexibilidad dentro del grupo y reconociendo las posibilidades expresivas del mismo. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Iniciativa personal y espíritu emprendedor

Teniendo en cuenta que todo proceso de creación supone convertir una idea en una obra, las actividades propuestas sitúan al alumnado ante un proceso que le obliga a tomar decisiones de manera autónoma. Todo ello, junto con el espíritu creativo, la experimentación, la investigación, y la autocrítica fomentan la iniciativa y autonomía personal. .

Experimentación utilización de técnicas en función de las intenciones expresivas y descriptivas. Realización de proyectos creativos mostrando iniciativa personal e imaginación.

Realización de apuntes, esbozos y esquemas en todo el proceso de creación (desde la idea inicial hasta la elaboración de imágenes), facilitando la autorreflexión, autoevaluación y evaluación.

Competencia para aprender a aprender

Esta competencia se adquiere en la medida en que se favorezca la reflexión sobre los procesos y experimentación creativa ya que implica la toma de conciencia de las propias capacidades y recursos así como la aceptación de los propios errores como instrumento de mejora. En las actividades propuestas en la unidad, se trabajan habilidades que permiten que el alumno sea capaz de continuar aprendiendo de forma autónoma, de acuerdo con los objetivos de la propia unidad como

- Reconocer los distintos lenguajes visuales en las imágenes del entorno y clasificarlos según su finalidad.

- Reconocer los elementos constitutivos de diferentes obras artísticas, analizando de forma elemental las relaciones entre figura fondo, los posibles sistemas de composición, la simetría, el color y las texturas

Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico.

Uno de los valores educativos de la materia de educación plástica y visual es la utilización de procedimientos relacionados con el método científico, tales como la observación, la experimentación, el descubrimiento y la reflexión y el análisis posterior. De hecho, la experimentación y exploración de los elementos que estructuran las formas e imágenes (punto, línea, forma textura y color) así como la interpretación de cuadros y obras ajenas participan de estos valores y colaboran en la adquisición de esta competencia.

El conocimiento de los elementos conceptuales de los lenguajes visuales (punto, recta y textura), hace que esta unidad contribuya de forma importante a la consecución de las habilidades necesarias para interactuar con el

Unidad Didáctica 2. EL COLOR. TÉCNICAS DE COLOR
Temporalización: 1ª evaluación: 3-4 semanas (6-8 sesiones)

<u>Contidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios avaliación</u>	<u>E s t á n d a r e s aprendizaxe</u>
A cor, cores primarias, secundarias, Cor luz. Cor pigmento. O proceso de creación. Técnicas gráfico plásticas. Adecuación ás intencions expresivas. Técnicas secas, húmedas e mixtas.	Prantéxanse catro posibles actividades para desenvolver os contidos	Según currículos publicados e lexislación vixente	Como indicadores ou evidencias de cada criterio de avaliación

<p><u>Conceptos y definiciones</u></p> <p>A cor</p> <p>Mezcla aditiva ou cor luz</p> <p>Cores primarias e secundarias</p> <p>Cores complementarias</p> <p>A percepción das cores</p> <p>Mezcla sustractiva ou cor pigmento</p> <p>Cores primarias e secundarias</p> <p>Cores complementarias</p> <p>Mezcla partitiva</p> <p>Cualidades ou propiedades da cor</p> <p>Tono</p> <p>Valor</p> <p>Saturación</p> <p>O círculo cromático</p> <p>Gamas cromáticas de cores frías e cálidas</p> <p>Elaboración de mezclas de cores</p> <p>Armonía cromática</p> <p>Contraste cromático</p> <p>Sistemas de clasificación da cor</p> <p>Simbología da cor</p>	<p>2.1. Cores primarias, secundarias e complementarias. Armonía e contraste.</p> <p>2.2. Gamas cromáticas, tono, valor, saturación dunha cor.</p> <p>2.3. Gamas de cores cálidas e frías.</p> <p>2.4. Gamas de cores. Armonía e contraste..</p>	<p>1 Experimentar coas cores primarias e secundarias estudando a síntese aditiva e sustractiva e as cores complementarias</p> <p>2 Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros.</p> <p>3. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico plásticas secas, húmedas e mixtas. A témpora, os lápices de grafito e de cor.</p>	<p>1.1. Experimenta coas cores primarias e secundarias, descubriendo as relacións entre eles (complementarios, armonías, contrastes,...), para expresar ideas, experiencias e emocións.</p> <p>1.2. Realiza modificacións da cor e as súas propiedades empregando técnicas propias da cor pigmento y da cor luz, para expresar sensacións en composicións sinxelas.</p> <p>2.1. Realiza composicións con diferentes técnicas gráficas para expresar sensacións (calma, violencia, tristeza, alegría...) por medio do uso da cor:</p> <p>3.1. Utiliza o lápiz de cor, as barras de cera e pasteis en composicións figurativas e abstractas mediante a súa aplicación de forma continúa en superficies homoxéneas ou degradadas.</p> <p>3.2. Experimenta coas témporas aplicando a técnica de diferentes formas (pinceis, esponxas, goteos, distintos grados de humidade, estampacións...) valorando as posibilidades expresivas según o grado de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.</p>
--	---	--	--

Criterios de calificación. Criterios de recuperación

Criterios de calificación. A través de observación en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las seis actividades y superar un mínimo de cuatro, calificadas de 0 a 10 con calificación >5 y actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y engrupo)

Criterios de recuperación. Entrega de las actividades pendientes. Alguna de las actividades se puede entender como clave o llave como la 2 (gamas cromáticas) la 3 o 4 (colores calidos-frios y/o gamas de colores), como mínimo obligatorio para recuperar.

Metodología y recursos didácticos.

Se requiere una metodología activa y cooperativa manifestada en la búsqueda de soluciones individuales y colectivas. El profesor realizara una breve presentación de los contenidos de la Unidad mediante una proyección de los mismos o resumen escrito de los contenidos del libro, incidiendo en los **conceptos clave** como: la teoría del color, colores pigmento, color luz, colores primarios y secundarios, gamas frías y cálidas y técnicas de color. Es aconsejable usar **recursos audiovisuales** como **el proyector** para motivar el tema del color y sus variadísimas aplicaciones en el arte, diseño, publicidad etc;.

Los conceptos y definiciones vienen explicados en el libro de teoría; hacer un resumen mediante el test de autoevaluación (los que trae cada U.D. para los contenidos mínimos).

Se explicaran las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos. Es una Unidad en la que es primordial experimentar, comentar resultados en grupos, obtener conclusiones sobre lo apropiado o no de cada técnica; ser críticos, elevar el nivel de exigencia y superación.

Recursos y materiales. Trabajar las técnicas de color en particular las secas como las ceras y las barras e pastel, cotejar resultados en diferentes soportes, y comparar con los resultados de las pinturas líquidas como las temperas. La experiencia nos dice que cierto alumnado tiende a hacer cualquier cosa y entender se cumple con entregar trabajos poco elaborados.

Competencias que desarrollan:

Conciencia y expresiones culturales. Competencia social y ciudadana. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor. Aprender a aprender. Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico. Competencia Social. Comunicación lingüística.

Conciencia y expresiones culturales/ Competencia cultural. y artística

El alumnado aprende a leer y valorar obras de arte, y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre los diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia, sobre todo, en la elaboración y creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica. Interés por la observación sistemática, descubrimiento y la experimentación. Explotación de los posibles significados de una imagen según su contexto expresivo y referencial, y descripción de los diferentes modos de expresión.

Competencia social.

El trabajo en equipo, la promoción de actitudes de respeto, cooperación y flexibilidad contribuyen a la adquisición de habilidades sociales. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual en el campo del color inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Competencia en autonomía e iniciativa personal

Todo proceso de creación supone convertir una idea en una obra, las actividades propuestas sitúan al alumnado en la disyuntiva de tomar decisiones autónomas y personales. Experimentación utilizaciones técnicas en función de las Intenciones expresivas y descriptivas. Realización de proyectos creativos mostrando iniciativa personal e imaginación.

Se propone la realización de diferentes experiencias compositivas con técnicas de colores para diferenciar las diferentes cualidades de los colores: el tono, la luminosidad y la saturación y la representación personal de ideas (en función de unos objetivos), usando el lenguaje visual y plástico y mostrando iniciativa, creatividad e imaginación.

Competencia para aprender a aprender

Esta competencia se adquiere en la medida en que se favorezca la reflexión sobre los procesos y experimentación creativa ya que implica la toma de conciencia de las propias capacidades y recursos así como la aceptación de los propios errores como instrumento de mejora. En las actividades propuestas en la unidad, se trabajan habilidades que permiten que el alumno sea capaz de continuar aprendiendo de forma autónoma, de acuerdo con los objetivos de la propia unidad.

Experimentación utilización de técnicas en función de las intenciones expresivas y descriptivas. Análisis, lectura y valoración de manifestaciones gráficas en la prensa, en folletos de propaganda, en la publicidad, etc. Creación colectiva de producciones plásticas

Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico

Uno de los valores educativos de la materia de educación plástica y visual es la utilización de procedimientos relacionados con el método científico, tales como la observación, la experimentación, el descubrimiento y la reflexión y el análisis posterior. De hecho, la experimentación y exploración del color, así como la interpretación de cuadros y obras ajenas participan de estos valores y colaboran en la adquisición de esta competencia.

El conocimiento del color hace que esta unidad contribuya de forma importante a la consecución de las habilidades necesarias para interactuar con el mundo físico, posibilitando la comprensión, valoración, análisis y reflexión de obras artísticas, de forma que el alumno se pueda desenvolver de forma óptima en la realización de composiciones diversas.

Competencia de comunicación lingüística

En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos relacionados con la adquisición de la competencia lectora. Y habilidades y actitudes para expresar ideas, sentimientos y emociones. La utilización de recursos del lenguaje visual para expresarse, relacionando a este con otros lenguajes. El uso del léxico propio del lenguaje

Unidad Didáctica 3. LA COMPOSICIÓN

Temporalización: 1ª evaluación: 3 semanas (6 sesiones)

<p><u>Contidos curriculares</u> Esquemas compositivos. Peso e equilibrio visual nas obras artísticas e imaxes. Equilibrio dunha composición. Concepto de proporción, simetría e ritmo en composicións. Módulos e redes modulares</p>	<p><u>Actividades</u> Preséntanse catro actividades para o desenvolvemento dos contidos.</p>	<p><u>Criterios de avaliación</u> Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente</p>	<p><u>Estándares de aprendizaxe</u> Como indicadores ou evidencias de cada criterio de avaliación</p>
<p><u>Conceptos e definicións</u> Composición Esquemas compositivos Peso visual Equilibrio compositivo Lei de la balanza Lei de compensación Simetría Simetría axial Simetría central ou radial Ritmo Ritmo uniforme. Ritmos alternos. Ritmos crecentes e decrecentes Composicións rítmicas planas Ritmo temporal nas imaxes fixas Movemento Proporción A sección áurea A proporción da figura humana Redes modulares O módulo Composicións modulares Sensación de espazo tridimensional e de volume</p>	<p>3.1. Aplicación das leis de composición visual.</p> <p>3.2. Exemplos de simetría. Características</p> <p>3.3. Ritmos visuais. Crecentes e decrecentes.</p> <p>3.4. Redes modulares. Composicións.</p>	<p><i>1. Recoñecer e identificar a capacidade ordenadora dos elementos básicos de expresión no plano mediante esquemas dos elementos de relación: posición, equilibrio, dirección, espazo, proporción, simetría e asimetría.</i></p> <p><i>2. Identificar e valorar a relación entre composición e expresión</i></p> <p><i>3. Coñecer e aplicar os métodos creativos gráfico-plásticos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño</i></p>	<p><i>1.1. Analiza, identifica y explica oralmente, por escrito e gráficamente, o esquema compositivo básico de obras de arte e obras propias, atendendo aos conceptos de equilibrio, proporción, simetría e ritmo.</i></p> <p><i>1.2. Realiza composicións básicas con diferentes técnicas según as propostas establecidas por escrito</i></p> <p><i>2.1. Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as súas múltiples aplicacións.</i></p> <p><i>3.1. Crea composicións aplicando procesos creativos sencillos, mediante propostas por escrito axustándose aos obxectivos finais</i></p> <p><i>3.2. Realiza composicións modulares con diferentes procedementos gráfico-plásticos en aplicacións ao deseño textil, ornamental, arquitectónico ou decorativo.</i></p>

Criterios de calificación. Criterios de recuperación

Criterios de calificación. *A través de observación en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las actividades propuestas y superar un mínimo de 5 o 6, calificadas de 0 a 10 con calificación >5 , además de actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y en grupo.*

Criterios de recuperación. Entrega de las actividades pendientes. Algunas de las actividades se pueden como mínimo obligatorio para aprobar, como la 3(ritmos) y la 4 (módulos); se pueden realizar en grupo y recuperar también en grupo .

Metodología y recursos didácticos

Requiere una metodología activa y cooperativa manifestada en la búsqueda de soluciones individuales y colectivas. El profesor realizara una breve presentación de los contenidos de la Unidad mediante una proyección o resumen escrito de los contenidos del libro incidiendo en los conceptos clave como esquemas compositivos en obras de arte (paralelo, diagonal, circular...) Hay múltiples ejemplos en los textos de arte.; otros conceptos como simetría, ritmo visual, peso y centro de interés requiere obligatoriamente trabajarlos con medios audiovisuales (proyectar y analizar sobre la proyección...) Requiere ver ejemplos, realizar algunos ejemplos colectivos de dibujos de apuntes o bocetos.

Los conceptos y definiciones vienen explicados en el libro de teoría; hacer un resumen mediante el test de autoevaluación (los que trae cada U.D. para los contenidos mínimos.

Se explicaran las actividades, su nivel de dificultad y los materiales necesarios para hacen propuestas claras de trabajo en equipo o, para utilizar diferentes técnicas y recursos instrumentales.

Competencias que se desarrollan:

Competencia de comunicación lingüística.

En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos, habilidades y actitudes para expresar ideas, explorar diferentes significados a imágenes y texturas, su contenido expresivo y descripciones de sensaciones táctiles y visuales. Es necesario utilizar conceptos del lenguaje visual y plástico mostrando creatividad y riqueza de registros. Exploración de los posibles significados de una imagen según su contexto expresivo y referencial, y descripción de los modos expresivos.

Conciencia y expresiones culturales.

El alumnado aprende a leer y valorar texturas en obras de arte y en creaciones del diseño y la decoración, texturas en materiales naturales y artificiales. y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas formales (en cuadros museos etc,) como informales (esculturas en la calle, materiales en edificios, tejidos, etc. Consigue ampliar el conocimiento que sobre diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia, sobre todo, en la elaboración y creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica.

Competencia social.

El trabajo en equipo, la promoción de actitudes de respeto, tolerancia, cooperación y flexibilidad contribuyen a la adquisición de habilidades sociales. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Competencia en autonomía e iniciativa personal. Cualquier proceso de creación supone convertir una idea en una obra; las actividades propuestas sitúan al alumnado ante un proceso que le obliga a tomar decisiones de manera autónoma. Todo ello, junto con el espíritu creativo, la experimentación, la investigación, y la autocrítica fomentan la iniciativa y autonomía personal.

Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico

El conocimiento de los elementos conceptuales de los lenguajes visuales (punto, recta y textura), hace que esta unidad contribuya de forma importante a la consecución de las habilidades necesarias para interactuar con el mundo físico, posibilitando la comprensión, valoración, análisis y reflexión de obras artísticas, de forma que el alumno se pueda desenvolver de forma óptima en la realización de composiciones diversas. Representar objetos e ideas de forma bi o tridimensional aplicando técnicas gráficas y plásticas y conseguir resultados concretos en función de unas intenciones en cuanto a los elementos visuales (luz, sombra, textura, color)

Competencia matemática y competencias básicas en ciencia y tecnología. Al establecerse en esta asignatura una relación profunda entre conocimiento conceptual y conocimiento procedimental en todos los niveles de la etapa, el alumnado deberá razonar matemáticamente para describir, manejar medidas, así como analizar las relaciones entre las figuras (propiedades geométricas, posiciones y direcciones relativas, proporción, composición, simetría, perspectiva, etc.

Unidad Didáctica 4. ESPACIO Y VOLUMEN. PROCEDIMIENTOS Y TÉCNICAS

Temporalización: 1ª evaluación: 3-4 semanas (6-8 sesiones)

<u>Contidos curriculares</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios avaliación</u>	<u>Estándares aprendizaxe</u>
<p>Aspectos visuais e plásticos do entorno. Forma, obxecto e conxunto. Relación figura-fondo. Formas naturais e artificiais. O plano na estrutura de formas e imáxenes.</p> <p>Relacions entre planos: penetración, superposición, transparencia...</p> <p>Técnicas grafico-plásticas secas, húmedas e mixtas. A témpera, os lápices de grafito e de cor. O <i>collage</i>.</p>	<p><u>Temos</u> cinco actividades para o desenvolvemento dos contidos.</p>	<p>Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente</p>	<p>Como indicadores ou evidencias de cada criterio de avaliación</p>

<p>Conceptos e definicións</p> <p>O concepto espacial</p> <p>Percepción espacial</p> <p>Relacions de proximidade e lonxanía entre formas planas</p> <p>Cambio de tamaño</p> <p>Superposición</p> <p>Contraste</p> <p>Claroescuro</p> <p>Técnicas de debuxo</p> <p>Lápices</p> <p>Carboncillos</p> <p>Técnicas de cor e pintura</p> <p>Lápices de cores</p> <p>Pasteis e ceras</p> <p>Acuarelas</p> <p>Témperas</p> <p>Técnicas de grabado</p> <p>O collage</p> <p>O proceso creativo</p>	<p>4.1. Percepción espacial. Superposición de planos.</p> <p>4.2. Superposición, transparencia e opacidade de formas.</p> <p>4.3. Técnicas de claroescuro; lápiz e cores (bodegón).</p> <p>4.4. Texturas con técnicas de cera ou pasteis (galo).</p> <p>4.5. Collage mediante cartulinas, telas e papeis de cores. Collage sobre un bodegón.</p>	<p><i>1. Identificar a situación de diferentes planos e figuras na percepción espacial e na estrutura de formas e imáxenes: orden, distancia do observador, cerca lonxe, penetración, superposición..</i></p> <p><i>2. Aplicar as relacións entre planos: penetración, superposición, transparencia na ordenación de figuras e imáxenes ao realizar composicións</i></p> <p><i>3. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráficas plásticas secas, húmedas e mixtas. A témpera, os lápices de grafito e de cor. O collage</i></p> <p><i>4. Debuxar con distintos niveis de iconicidade da imaxe</i></p>	<p><i>1.1. Identifica e representa obxectos aislados e agrupados do natural ou do entorno inmediato, proporcionándoos en relación coas súas características formais e en relación co seu entorno, tendo en conta a relación figura-fondo, cerca, lonxe, proximidade lonxanía</i></p> <p><i>2.1. Crea composicións aplicando procesos creativos sencillos, mediante propostas por escrito axustándose aos obxectivos finais.</i></p> <p><i>2.2. Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as súas múltiples aplicacións..</i></p> <p><i>3.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráficas plásticas coñecidas aplicándoas de forma adecuada a obxectivo da actividade.</i></p> <p><i>3.2. Utiliza o lápiz de grafito e de cor, creando o claroescuro en composicións figurativas e abstractas</i></p> <p><i>3.3. Experimenta coas témperas aplicando a técnica de diferentes formas (pinceis, esponxas, goteos, distintos grados de humidade, estampacións...)</i></p> <p><i>3.4. Utiliza o papel manipulándoo, rasgando, ou pregando creando texturas para crear composicións, collages matéricos e figuras tridimensionais.</i></p>
---	---	---	--

Criterios de calificación. Criterios de recuperación

Criterios de calificación. A través de observación en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las actividades propuestas y superar un mínimo de 5 o 6, calificadas de 0 a 10 con calificación >5, además de actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y en grupo).

Criterios de recuperación. Entrega de las actividades pendientes. Algunas de las actividades se pueden como mínimo obligatorio para aprobar, como la 2 (opacidad, transparencia..) la 4 (texturas); y al 5 (collage;) se pueden realizar e grupo y recuperar también en grupo.

Metodología y recursos didácticos

Requiere una metodología activa y cooperativa manifestada en la búsqueda de soluciones individuales y colectivas. El profesor realizará una breve presentación de los contenidos de la Unidad mediante una proyección o resumen escrito de los contenidos del libro incidiendo en los conceptos clave como cercanía o lejanía de imágenes respecto al punto de vista del observado, transparencia y opacidad entre planos y figuras.

Unidad didáctica 6. LA FOTOGRAFÍA. LA PUBLICIDAD. EL CÓMIC. EL CINE. MULTIMEDIA

Temporalización: 2ª evaluación. 3-4 semanas (6-8 sesiones)

Se proponen 4 actividades, son menos que en anteriores unidades, pero los contenidos de tipo conceptual van a suponer más dedicación del profesorado. En algunas la carga de los conceptos teóricos requieren más tiempo para su explicación y comprensión, así como el que se puede emplear en la utilización recursos tipo power point o internet

<u>Contidos curriculares</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios avaluación</u>	<u>E s t á n d a r e s aprendizaxe</u>
Iniciación á fotografía. Encuadre, puntos de vista e valor expresivo. Iniciación á imaxe en movemento. Uso responsable e educativo das TIC. Programas básicos e aplicativos de dispositivos móbiles para o tratamento dixital da imaxe.	Temos catro actividades para o desenvolvemento dos contidos.	Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente.	Como indicadores de cada criterio de avaliación

<p>Conceptos e definicions A fotografía Fotografía dixital Leis compositivas da fotografía Elementos clave da composición fotográfica A publicidade Procedementos para crear connotación Retórica publicitaria. Recursos expresivos de la imaxen na publicidade O cómic Elementos básicos do cómic Recursos específicos do cómic O cine Planificación dunha película. Fases para a realización. Principais tipos de planos Punto de vista da cámara Multimedia Presentacions multimedia</p>	<p>6.1. Leis de composición de fotografías. Elementos clave en fotografía. 6.2. Procedementos para crear connotación en publicidade. Recursos expresivos en publicidade (análise da linguaaxe publicitaria) 6.3. Elementos dun comic. Recursos expresivos (metáforas...) 6.4. Planos no cine. Puntos de vista e movemento da cámara. Creación de un Story Board</p>	<p>1. Analizar e realizar fotografías comprendendo aplicando os fundamentos da mesma.</p> <p>2. Analizar e realizar cómics aplicando os recursos de maneira apropiada.</p> <p>3. Coñecer os fundamentos da imaxen en movemento, explorar as posibilidades expresivas</p> <p>4. Utilizar de maneira adecuada as linguaxes visual e audiovisual con distintas funcións</p> <p>5. Identificar e recoñecer as diferentes linguaxes visuais apreciando os distintos estilos e tendencias, valorando, respetando e disfrutando do patrimonio histórico e cultural</p> <p>6. Identificar e empregar recursos visuais como as figuras retóricas na linguaxe publicitaria.</p> <p>7. Apreciar a linguaxe do cine analizando obras de maneira crítica, ubicándoas no seu contexto histórico e sociocultural, reflexionando sobre a relación da linguaxe cinematográfica coa mensaxe da obra.</p> <p>8. Comprender os fundamentos da linguaxe multimedia, valorar as tecnoloxías dixitais e ser capaz de elaborar documentos mediante as mesmas.</p>	<p><i>1.1. Identifica distintos encuadres e puntos de vista nunha fotografía.</i> <i>1.2. Realiza fotografías con distintos encuadres e puntos de vista aplicando diferentes leis compositivas</i> <i>2.1. Diseña un cómic utilizando de maneira adecuada viñetas e cartelas, globos, liñas cinéticas e onomatopeias</i> <i>3.1. Elabora unha animación con medios dixitais e analóxicos.</i> <i>4.1. Diseña mensaxes audiovisuais con distintas funcións utilizando diferentes códigos, seguindo de maneira ordenada as distintas fases do proceso (story board, realización...). Valora de maneira crítica os resultados</i> <i>5.1. Identifica os recursos visuais presentes en mensaxes publicitarias visuais e audiovisuais</i> <i>6.1. Diseña unha mensaxe publicitaria utilizando figuras retóricas</i> <i>7.1. Reflexiona críticamente sobre unha obra de cine, ubicándoa en contexto e analizando a narrativa.</i> <i>7.2. Recoñece e analiza a mensaxe dunha secuencia cinematográfica</i> <i>8.1. Elabora documentos multimedia para presentar un proxecto, empregando os recursos dixitais</i> <i>8.2. Utiliza con responsabilidade as TIC e coñece os riscos que implica a difusión de imaxes</i></p>
--	--	---	--

Criterios de calificación

A través de anotaciones del trabajo diario en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las **cuatro actividades propuestas** y superar un mínimo de 5 o 6, calificadas de 0 a 10 con calificación >5 , además de actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y engrupo

Criterios de recuperación.

Entrega de las actividades pendientes. Todas las actividades se entienden como clave y por lo tanto, como mínimo obligatorio. Para recuperar las actividades realizadas en grupo se recuperan también en grupo

Metodología y recursos didácticos

El profesor realizara una presentación de los contenidos de la Unidad mediante una proyección de los mismos y un resumen escrito de los contenidos del libro de teoría, incidiendo en los conceptos clave como: tipos de planos y puntos de vista en fotografía, los conceptos de viñeta y secuencia en los comics, los diferentes tipos de planos y su significado en fotografía, así como el punto de vista y la anulación de los planos, los diferentes términos que se utilizan en animación y las diferentes técnicas. Se explicaran las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos, de forma que se marque un plan de trabajo de las diferentes laminas, con un límite de tiempo, dejando claro los mínimos los mínimos a conseguir...

Hay dos actividades que por sus características, podemos definir las como un proyecto de grupo para analizar posibles soluciones y utilizar materiales diferentes como, cartulinas, papel de colores para pegar etc .requieren organizar grupos y repartir el trabajo el grupo.

Es preferible que el profesor de algunas instrucciones básicas (en qué consiste trabajar en grupo, repartir responsabilidades, para llegar a una solución en un tiempo limitado y que sean los alumnos quienes repartan el trabajo, busquen y elijan los materiales y razonen/justifiquen las posible respuestas

Recursos didácticos.

Se deben usar recursos audiovisuales como el proyector o resúmenes mediante medios audiovisuales; lo inmediato hacer una lectura comprensiva de los conceptos y definiciones explicados en el libro de teoría, apoyado en proyección de imágenes, al final hacer un resumen (hay test de autoevaluación en cada U.d. para los contenido mínimos.

Ambos textos (teoría y actividades). Cañón de proyección (se va a disponer en la web de la editorial de los textos en formato PDF y Word). Coviene disponer de equipos informáticos, recomendable uno por grupo de 3-4 alumnos, para consultar, buscar información o utilizar programas sencillos de textos y tratamientos de imágenes y para consultas vía internet o materiales didácticos. Hay muchas direcciones de Internet para trabajar estos contenidos, seleccionarlos previamente antes de caer en la tentación de consultar en exceso y dedicar mucho tiempo con el riesgo de no terminar las actividades propuestas.

Muy recomendable alguna cámara de foto digital (si es réflex mejor para ver conceptos básicos, como encuadre, velocidad de obturación, luz, profundidad de campo etc. Por supuesto las cámaras de sus móviles (pero ojo!! Con un uso específico de la materia.; hacer fotos concretas, comentarlas, valorarlas..)

Competencias que se desarrollan:

Comunicación lingüística. Competencia digital. Aprender a aprender. Competencias sociales y cívicas. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor. Conciencia y expresiones culturales

Competencia en comunicación lingüística

Toda forma de comunicación posee unos procedimientos comunes y, como tal, la educación plástica y visual permite hacer uso de unos recursos específicos para expresar ideas, sentimientos y emociones a la vez que permite integrar el lenguaje plástico y visual con otros lenguajes y con ello enriquecer la comunicación.

Esta competencia TRANSVERSAL se desarrolla en esta unidad de forma explícita a través de la capacidad lectora y comprensiva de textos, así como la capacidad de comunicación y expresión oral y escrita, mediante la exposición en forma de texto de los diferentes contenidos. En concreto esta unidad trata de los nuevos lenguajes de nuestra civilización "la era digital", y el poder de las imágenes. Hemos visto en otras unidades diferentes tipos de lenguajes visuales (en la Unidad 2 se trata el alfabeto visual), en ésta será todo lo relacionado con el lenguaje visual mediante imágenes digitales (tipo de imágenes, imágenes fijas, fotografías, comics, cine y lenguaje cinematográfico, video y televisión, ilustraciones para revistas, portadas, carteles...).

Competencia digital y en el tratamiento de la información

Esta competencia consiste en disponer de habilidades para buscar, obtener, procesar y comunicar información, y para transformarla en conocimiento. Incorpora diferentes habilidades, que van desde el acceso a la información hasta su transmisión en distintos soportes una vez tratada, incluyendo la utilización de las tecnologías de la información y la comunicación como elemento esencial para informarse, aprender y comunicarse.

La competencia digital incluye utilizar las tecnologías de la información y la comunicación extrayendo su máximo rendimiento a partir de la comprensión de la naturaleza y modo de operar de los sistemas tecnológicos, y del efecto que esos cambios tienen en el mundo personal y sociolaboral. Requiere el dominio de lenguajes específicos básicos (textual, numérico, icónico, visual, gráfico y sonoro) y de sus pautas de decodificación y transferencia, así como aplicar en distintas situaciones y contextos el conocimiento de los diferentes tipos de información, sus fuentes, sus posibilidades y su localización, así como los lenguajes y soportes más frecuentes en los que ésta suele expresarse.

La importancia que adquieren en el currículo los contenidos relativos al entorno audiovisual y multimedia expresa el papel que se otorga a esta materia en la adquisición de la competencia en tratamiento de la información y en particular al mundo de la imagen que dicha información incorpora. Además, el uso de recursos tecnológicos específicos no sólo supone una herramienta potente para la producción de creaciones visuales sino que a su vez colabora en la mejora de la competencia digital.

Esta unidad desarrolla de forma específica los contenidos ligados a esta competencia. Se tratan las imágenes digitales y sus clases (vectorial, mapa de bits). Seguidamente estudia la imagen fija y sus manifestaciones, fotografía y comic con sus características, elementos definidores y ejemplos de aplicación el cine y elementos de este lenguaje (tipos de planos y encuadre, puntos de vista de la cámara y sus movimientos); otros lenguajes visuales como el vídeo y la televisión; finalmente las llamadas imágenes integradas como ilustraciones para libros y revistas y los carteles.

La competencia digital se trata con las referencias a los diferentes programas y aplicaciones informáticas relacionadas con los temas antes mencionados.

a) Competencias básicas en ciencia y tecnología

La cultura científica y tecnológica se difunde y se explica en una gran medida mediante el adecuado uso de textos e imágenes. No hay duda que el estudio y conocimiento de los conceptos y procedimientos de esta Unidad contribuyen de manera directa en la adquisición de esta competencia. Las actividades que se plantean ponen ejemplos concretos para entender conceptos y características de este lenguaje de las imágenes y sus diferentes manifestaciones, composiciones fotográficas, viñetas de comics, planos cinematográficos, análisis de infografías, etc.

El uso de recursos tecnológicos específicos (programas informáticos tipo Corel Draw o Photoshop) no sólo supone una herramienta potente para la producción de creaciones visuales sino que a su vez colabora en la mejora de la competencia digital. Se contribuye a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidad de técnicas plásticas y visuales y se es capaz de expresarse a través de la imagen.

Competencia en conciencia y expresiones culturales

En esta Unidad se desarrolla esta competencia desde el punto de vista de dar importancia a la nueva dimensión y el predominio que en las manifestaciones de difusión de ideas, reclamos comerciales,

BLOQUE 3. DIBUJO TÉCNICO.

En el bloque Dibujo Técnico se trasladan conocimientos teórico-prácticos sobre diferentes formas geométricas y sistemas de representación y se aplican estos conocimientos a la resolución de problemas y a la realización de distintos diseños.

OBJETIVOS

Observar y clasificar formas planas en función de su origen a partir de las básicas del entorno natural y urbano: triangulares, cuadradas y circulares. Descubrir y diferenciar elementos estructurales de formas e imágenes, como la dirección o los trazados geométricos básicos.

Entender y aplicar los conceptos de medida y proporcionalidad, en la creación y diseño de formas artísticas y utilitarias.

Aprender las técnicas de trazado de diferentes construcciones geométricas, así como de polígonos inscritos en la circunferencia y sus aplicaciones en el diseño.

Conocimiento y aplicación de ciertos trazados geométricos en diseños ornamentales y técnicos.

CONTENIDOS GENERALES:

Instrumentos de dibujo técnico.

Estructura geométrica en las formas de nuestro entorno.

El punto, la línea y el plano como elementos generadores de formas geométricas. Lugares geométricos.

Polígonos regulares: clasificación y construcción. Triángulos: puntos y rectas notables. Teorema de Thales y aplicaciones.

Definición y construcción de tangencias y enlaces. Aplicación a la creación de formas.

Óvalo, ovoide y espiral. Aplicación de tangencias y enlaces.

Relatividad del tamaño de las formas. Proporción y escalas. Espacio y el volumen. Representación objetiva de formas tridimensionales en el plano. Sistemas convencionales proyectivos con fines

expresivos y descriptivos: sistema diédrico, sistema axonométrico y perspectiva cónica. Aproximación a sus elementos principales.

Valoración de la presentación, la limpieza y la exactitud en la elaboración de los trazados técnicos.

Temporalización. 11-12 semanas lectivas. Aproximadamente 24 sesiones (3ª evaluación)

Incluye tres Unidades didácticas.(7,8 y 9)

Competencias que se desarrollan en las tres unidades:

UNIDAD DIDÁCTICA 7.

FORMAS POLIGONALES. TANGENCIAS BÁSICAS. CURVAS TÉCNICAS

Temporalización: 3ª evaluación. 4-5 semanas (8-10 sesiones).

Es una unidad con fuerte carga procedimental

<u>Contidos curriculares</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios avaliación</u>
<u>Os previstos na U.D.7</u>	Proposta de oito actividades para o desenvolvemento dos contidos	Extraídos dos currículos publicados e os referentes do RD. 1105/2015
Formas xeométricas		
Axiomas xeométricos de Euclides		<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprender a clasificación dos triángulos en función dos seus lados e dos seus ángulos 2. Construír triángulos coñecendo tres dos seus datos (lados ou ángulos).
Lugares xeométricos	7.1. Triángulos e cuadriláteros	<ol style="list-style-type: none"> 3. Analizar as propiedades de puntos e rectas característicos dun triángulo. 4. Coñecer as propiedades xeométricas dos triángulos rectángulos, aplicándoas con propiedade á construción dos mesmos.
Puntos e rectas notables dun triángulo	7.2. Polígonos regulares e estrelados	<ol style="list-style-type: none"> 5. Coñecer os diferentes tipos de cuadriláteros 6. Executar as construcións máis habituais de paralelogramos
Construción xeométrica de triángulos	7.3. Enlaces e tanxencias	<ol style="list-style-type: none"> 7. Clasificar os polígonos en función dos seus lados, recoñecendo regulares e irregulares. 8. Estudar a construción dos polígonos regulares inscritos na circunferencia.
Construción xeométrica de cuadriláteros	7.4. Lugares xeométricos, tanxencias e escalas	<ol style="list-style-type: none"> 9. Estudar a construción de polígonos regulares coñecendo o lado 10. Comprender as condicións dos centros e as rectas tanxentes nos distintos casos de tanxencia e enlaces.
Construción xeométrica de polígonos regulares	7.5. Lugares xeométricos e tanxencias	<ol style="list-style-type: none"> 11. Comprender a construción do óvalo e do ovoide básico, aplicando as propiedades das tanxencias entre circunferencias 12. Analizar e estudar as propiedades das tanxencias nos óvalos e os ovoides
Construción xeométrica de polígonos regulares inscritos	7.6. Curvas técnicas. óvalos e ovoides	<ol style="list-style-type: none"> 13. Aplicar as condicións das tanxencias e enlaces para construír espirais de 2, 3, 4 y 5 centros
Construción xeométrica de polígonos regulares a partir do lado	7.7. Curvas técnicas. espirais e volutas	Estándares aprendizaxe
Tanxencias básicas	7.8. Deseño de formas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Clasifica, observando, calquer triángulo.
Análise e trazado de enlaces ou unions de liñas		<ol style="list-style-type: none"> 2. Constrúe un triángulo coñecendo dous lados e un ángulo, o dos ángulos y un lado, o sus tres lados, utilizando correctamente as ferramentas 3. Determina baricentro, incentro e circuncentro dun triángulo, construíndo previamente medianas, bisectrices e mediatrices correspondentes
Construción xeométrica de curvas técnicas		<ol style="list-style-type: none"> 4. Dibuja un triángulo rectángulo conociendo la hipotenusa y un cateto 5. Clasifica correctamente cualquier cuadrilátero 7. Clasifica correctamente cualquier polígono de 3 a 5 lados, diferenciando se é regular ou irregular 8. Construye correctamente polígonos regulares 5 lados, inscritos en una circunferencia
Óvalo		<ol style="list-style-type: none"> 9. Construye polígonos regulares de hasta 5 lados, c
Ovoide		<ol style="list-style-type: none"> 11. Resuelve correctamente os distintos casos de tanxencias entre circunferencias y rectas, utilizando adecuadamente la herramientas
Espirale		<ol style="list-style-type: none"> 12. Construye correctamente un óvalo regular

Criterios de calificación/ Criterios de recuperación

A través de anotaciones del trabajo diario en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las OCHO actividades propuestas y superar un mínimo de 6, calificadas de 0 a 10, con calificación >5, además de actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y engrupo. Las actividades 2,3, 4, 5, 6, y 8 se entienden como clave y por lo tanto, como mínimo obligatorio. Estas actividades clave de pueden trabajar en grupo en particular la resolución de dudas en las diferentes construcciones, pero el trabajo es individual. Prestar especial interés en insistir en la corrección de los trazados, incluso haciéndolas repetir ante un resultado no aceptable

Recuperación.

Entrega de las actividades pendientes. Para recuperar las actividades de mayor dificultad se pueden tratar

Metodología y recursos didácticos

Entendemos que deben ir a la par las explicaciones del libro de teoría y a las actividades de Dibujo de los trazados propuestos.

El profesor hará una breve explicación a todo el grupo, apoyado en proyecciones de las construcciones, e incluso propondrá la discusión de la solución de cada caso basados en una metodología de “resolución de problema, plantear las condiciones necesarias, qué debe cumplir la respuesta a partir de la solución y comprobar qué requisitos se cumplen (por ejemplo algunos lugares geométricos “todos los puntos de un arco de circunferencia distan lo mismo del centro, es el radio”... “los puntos de una bisectriz equidistan de los lados del ángulo que forman.. “la tangente en un punto de una curva es perpendicular al radio de la curva en ese punto..etc.”; también se puede trabajar en grupos, hallar las soluciones y explicar al grupo general el proceso seguido haciendo una puesta en común,

Nota. Es importante tener en cuenta las distintas capacidades y ritmos de los alumnos. Valorar sobre todo el interés y el esfuerzo creativo. Estas cifras de mínimos son meramente indicativas, cada docente decidirá cuales son los mínimos para superar en cada evaluación la materia.

UNIDAD DIDÁCTICA 8.

ESCALAS Y FORMAS MODULARES

(Temporalización. 3ª evaluación. 2 semanas (4 sesiones).

Es una unidad de tipo conceptual-procedimental.

<u>Contidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>C r i t e r i o s</u>	<u>Estándares</u>
	Proposta de sete actividades para o desenrolo dos contidos	<u>avaliación</u> Extraídos dos currículos publicados da lexislación Vixente	<u>aprendizaxe</u> Extraídos dos currículos publicados no RD. 1105/2015, como indicadores dos criterio de avaliación

<p>Escalas</p> <p>Tipos de escalas</p> <p>Determinación das medidas dun debuxo</p> <p>Determinación da escala dun debuxo</p> <p>Transformacions xeométricas</p> <p>Traslación</p> <p>Xiro ou rotación</p> <p>Simetría</p> <p>Composiciones modulares</p> <p>Redes modulares simples</p> <p>O módulo</p> <p>Submódulo e supermódulo</p> <p>Deseño de composicións modulares</p>	<p>8.1. Transformacions xeométricas</p> <p>8.2. Módulos e composicións modulares</p> <p>8.3. Composicións tridimensionais</p> <p>8.4. Módulos e redes modulares</p>	<p>1. Estudar os conceptos de simetrías, xiros e traslacións aplicándoos ao deseño de composicións con módulos</p> <p>2. Coñecer e aplicar os métodos creativos gráfico- plásticos aplicados a procesos de artes plásticas e deseño.</p>	<p><i>1.1.Executa deseños aplicando repeticións, xiros e simetrías de módulos</i></p> <p><i>2 . 1 C r e a composicións aplicando procesos creativos sencillos, mediante propostas por escrito axustándose aos obxectivos finais.</i></p> <p><i>2.2. Coñece e aplica métodos creativos para a elaboración de deseño gráfico, deseños de produto, moda e as suas múltiples aplicacións</i></p>
---	---	--	--

Criterios de calificación/ Criterios de recuperación,.

A través de anotacións do traballo diario en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las **cuatro actividades propuestas** y superar un mínimo de 5, calificadas de 0 a 10, con calificación >5 , además de actitud positiva hacia la materia (interés, traballo individual y engrupo. Las actividades 4 actividades se entienden como clave y por lo tanto, de realización obligatoria.; alguna, como la 3 sirven para tratar la diversidad para el alumnado más avanzado, destacando el nivel creativo de alumnado con esta habilidad más desarrollada. Estas actividades clave de pueden traballar en grupo en particular la resolución de dudas en las diferentes construcciones como es el caso de la resolución de triángulos y puntos notables de los mismos,, pero el traballo es individual. Prestar especial interés en insistir en la corrección de los trazados, incluso haciéndolas repetir ante un resultado no aceptable, no valen las chapuzas para salir de paso, en particular r cuando sabemos que ese alumno es capaz de hacerlo.

Criterios de recuperación.

Entrega de las actividades pendientes. Para recuperar las actividades de mayor dificultad se pueden tratar de hacerlas en grupo, incluso en horario fuera de clase ; hay que medir muy bien os tiempos, y establecer una especie d calibración del tiempo que lleva resolver los diferentes problemas de las láminas con mayor dificultad

Metodología y recursos didácticos

Entendemos que deben tratarse paralelamente las explicaciones del libro de teoría junto a las actividades de Dibujo de los trazados propuestos en las 4 actividades. El profesor hará una breve explicación a todo el grupo, apoyado en proyecciones de las construcciones, e incluso propondrá la discusión de la solución de cada caso basados en una metodología de “resolución de problema”;; también se puede trabajar en grupos, hallar las soluciones y explicar al grupo general el proceso seguido, haciendo una puesta en común.

UNIDAD DIDÁCTICA 9.

SISTEMAS DE REPRESENTACION

Temporalización. 3ª evaluación. 4-5 semanas (8-10 sesiones).

Es una unidad de tipo conceptual-procedimental.

<u>Contidos</u>	<u>Actividades</u>	<u>Criterios avaiación</u>	<u>E s t á n d a r e s aprendizaxe</u>
	Prantéxanse oito actividades para o desarrollo dos contidos	Extraídos dos currículos publicados e da lexislación vixente	Extraídos dos currículos publicados no RD. 1105/2015, como indicadores dos criterio de avaiación

<p>Xeometría descriptiva</p> <p>Sistemas de proxección</p> <p>Sistemas de representación</p> <p>Principais sistemas de representación</p> <p>Sistema diédrico</p> <p>Representación de corpos xeométricos no sistema diédrico</p> <p>Normalización</p> <p>Perspectiva isométrica</p> <p>Perspectiva isométrica de formas planas</p> <p>Perspectiva isométrica de un prisma de base cuadrada</p> <p>Perspectiva isométrica da esfera</p> <p>Representación de corpos coñecidas as súas vistas</p> <p>Perspectiva caballera</p> <p>Ángulos que forman os eixes e coeficiente de redución</p> <p>Perspectiva caballera de formas planas</p> <p>Perspectiva caballera dun prisma de base cuadrada</p> <p>Perspectiva caballera dun cilindro</p> <p>Perspectiva caballera dun sólido dadas as vistas diédricas</p> <p>Proceso para a representación dun obxecto en perspectiva caballera</p>	<p>9.1. Sistema diédrico. Vistas normalizadas</p> <p>9.2. Representación de sólidos. sistema diédrico</p> <p>9.3. Representación de sólidos. sistema diédrico</p> <p>9.4. Representación de sólidos. sistema diédrico</p> <p>9.5. Perspectiva isométrica</p> <p>9.6. Perspectiva isométrica</p> <p>9.7. Perspectiva caballera</p> <p>9.8. Perspectiva caballera e isométricas de sólidos</p>	<p>1. Comprender o concepto de proxección aplicándoo ao debuxo das vistas de obxectos comprendendo a utilidade das acotacións practicando sobre as tres vistas de obxectos sinxelos partindo da análise das súas vistas principais.</p> <p>2. Comprender e practicar o procedemento da perspectiva caballera aplicada a volúmenes elementales</p> <p>3. Comprender y practicar los procesos de construcción de perspectivas isométricas de volúmenes sencillos</p>	<p>1. Debuxa correctamente as vistas principais de volúmenes frecuentes, identificando las tres proyecciones dos vértices e as suas aristas.</p> <p>2. Constrúe a perspectiva caballera de prismas e cilindros simples, aplicando correctamente coeficientes de redución sinxelos</p> <p>3. Realiza perspectivas isométricas de volúmenes sencillos, utilizando correctamente a escuadra e o cartabón para o trazado de paralelas.</p>
---	--	--	--

Criterios de calificación/ Criterios de recuperación.

A través de anotaciones del trabajo diario en el aula y realización de las actividades programadas. Realización de las **ocho actividades propuestas** y superar un mínimo de 5, calificadas de 0 a 10, con calificación >5, además de actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo individual y engrupo. Todas las actividades se entienden como clave y por lo tanto, de realización obligatoria; alguna, como la 6 y la 8 sirven para tratar la diversidad para el alumnado más avanzado, destacando el nivel creativo de alumnado con esta habilidad más desarrollada. Estas actividades clave de pueden trabajar en grupo en particular la resolución de dudas en las diferentes construcciones como es el caso de la resolución de triángulos y puntos notables de los mismos,, pero el trabajo es individual. Prestar especial interés en insistir en la corrección de los trazados, incluso haciéndolas repetir ante un resultado no aceptable, no valen las chapuzas para salir de paso, en particular r cuando sabemos que ese alumno es capaz de hacerlo.

Criterios de recuperación.

Entrega de las actividades pendientes. Para recuperar las actividades de mayor dificultad se pueden tratar de hacerlas en grupo, incluso en horario fuera de clase ; hay que medir muy bien los tiempos, y establecer una especie d calibración del tiempo que lleva resolver los diferentes problemas de las láminas con mayor dificultad

Metodología y recursos didácticos

Entendemos que deben tratarse paralelamente las explicaciones del libro de teoría junto a las actividades de Dibujo de los trazados propuestos en las 4 actividades. El profesor hará una breve explicación a todo el grupo, apoyado en proyecciones de las construcciones, e incluso propondrá la discusión de la solución de cada caso basados en una metodología de "resolución de problema";, también se puede trabajar en grupos, hallar las soluciones y explicar al grupo general el proceso seguido, haciendo una puesta en común,

Competencias que se desarrollan en las tres unidades:

Competencia matemática y competencias básicas en ciencias y tecnología.

La resolución de problemas técnicos que precisan muchos proyectos artísticos, conlleva la utilización de herramientas de pensamiento y recursos, propios de las matemáticas.; asimismo no podemos olvidar que la historia del arte está llena de encuentros con la resolución de problemas técnicos que precisan muchos proyectos artísticos, conlleva la utilización de herramientas de pensamiento y recursos, propios de las matemáticas.

La representación gráfica y la composición de formas geométricas planas está muy relacionado con el desarrollo de la competencia matemática, pues se trabaja con escalas y proporciones, se utilizan diferentes unidades de medida (milímetros, centímetros, etc.), se estudian los trazados y construcciones geométricas de rectas, ángulos, lugares geométricos, triángulos, polígonos regulares y curvas técnicas, que también desarrollan la competencia matemática, así como se familiariza con el uso y las diferentes aplicaciones de plantillas básicas, e instrumentos de dibujo, compás, regla, transportador de ángulos etc

Competencia artística y cultural.

El alumnado aprende a comprender y valorar obras de arte, y, también, a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas, por ejemplo, en motivos decorativos y ornamentales, en los múltiples ejemplos de aplicación de los trazados geométricos y los polígonos regulares, etc. En esta unidad se consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre el diseño, las proporciones y la función y posibilidades que ofrece la geometría en la creación artística. Tiene que ver, con la particular forma de acercamiento a la realidad que los hechos artísticos suponen y han supuesto para los seres humanos.

Competencia social y ciudadana.

El trabajo en equipo, la promoción de actitudes de respeto, tolerancia, cooperación y flexibilidad contribuyen a la adquisición de habilidades sociales. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas

Comunicación lingüística.

En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos, habilidades y actitudes para expresar ideas, sentimientos y emociones. La comprensión y el de diseño de motivos decorativos y otras composiciones sencillas, que requieren el uso adecuado y correcto del lenguaje escrito, posibilitan la adquisición de esta competencia. A través de textos con actividades de explotación, se trabaja de forma explícita los contenidos relacionados con la adquisición de la competencia lectora a través de la riqueza de los intercambios comunicativos que se generan, de la explicación de los procesos que se desarrollan, del vocabulario específico de la materia, así como en la argumentación sobre las soluciones dadas y en la valoración de la obra artística (vidriera, composición geométrica abstracta..) ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Competencia para aprender a aprender.

Esta competencia se adquiere posibilitando y fomentando la reflexión de los procesos creativos mediante, en el caso concreto de esta unidad didáctica, la observación de formas geométricas del entorno y valoración de su organización interna, la representación objetiva y subjetiva de las formas, el empleo de figuras geométricas para la configuración de formas compuestas y en la realización de composiciones utilizando formas geométricas (arcos, círculos, polígonos..). En las actividades propuestas se trabajan habilidades, de acuerdo con los objetivos de la propia unidad, que permiten que el alumno sea capaz de continuar aprendiendo de forma autónoma, que tome conciencia de las propias

TEMPORIZACIÓN. SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS				
EVALUACION	Bloque	Unidades didacticas	Semanas (fecha aprox)	TOTAL SESIONES (2/SEMANA)
1ª	1	UD0	1	2 (presentación/organización contenidos actividades)
		U.D.1	3	6
		U.D.2	4	8
		U.D.3	3	6
		U.D.4	1-2	2
		Total evaluación: 12/13*	Total evaluación:24/26 (última semana noviembre)	
2ª	1	U.D.4	3	6
	2	U.D.5	4	8
		U.D.6	4	8
		Total evaluación: 11/12* (última semana antes Semana Santa)	Total evaluación:22/26	
3ª	3	U.D.7	4-5	8-10
		U.D.8	2	4
		U.D.9	4-5	8- 10
		Total evaluación: 10-12 (tercera semana de Junio)	Total evaluación: 20-24	
3	3	8	Total curso:35/36**	70/72

Concreciones metodológicas

O proceso metodológico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, grupo de alumnos e alumnas, o seu

desenvolvemento intelectual e emocional. Polo tanto, o proceso de ensino-aprendizaxe na Educación secundaria obligatoria debe desenvolverse nun clima de apoio e confianza que favoreza a motivación e o esforzo persoal, adaptarse ás características de cada alumno e alumna, favorecerá as súas capacidades para aprender por si mesmos e para traballar en equipo, e iniciaralles no coñecemento da realidade de acordo cos principios do método científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que, por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos téñanse en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, nin construír máscaras, aínda que se debuxe, píntese, fáganse fotos ou se fagan máscaras. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto correxibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a “diversidade”; pero os que pintan ben o seguirán facendo con ou sen profesor; si reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán

a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un inicio, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión plástica e visual; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no “interese e pracer” de saber e coñecer e aprender apprehendiendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento (“saber ver”, “a vista é máis rápida que a palabra”), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 70 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, alteránnos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades. Señalamos en cada unidade didáctica lo que ao noso entender son conceptos e actividades claves.

- Temos que considerar que a de Plástica e Visual é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. A plástica suscítase como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda, deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguírao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-A Educación Plástica, Visual e Audiovisual na ESO non constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. O seu punto de partida debe atoparse no mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- Arquitectura

- Artes plásticas
 - Deseño gráfico
 - Deseño industrial
 - Moda
 - Imaxes visuales transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía...
- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento diverxente.
- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.
- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.
- O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuales por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a en o proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

- **Fluidez**, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.
- **Ductilidade**, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.
- **Orixinalidade**, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inhabituais.
- **Flexibilidade** e redefinición, para poder enfocar os problemas desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuales e plásticas a outras.
- **Elaboración**, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea.

Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo do Área de Plástica, Visuale Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.**

O papel do profesor, na impartición do Área de Educación Plástica, Visual e Audiovisual como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Resecten as expresións e creacións dos demais.

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elexir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes audiovisuais, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidírao o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares.

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre:

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.
- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodolóxica.
- A avaliación.

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.**

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.
- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

- Regra e xogo de escuadras.

- Compás.
- Transportador de ángulos.
- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB). Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápis de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceis de diferentes grosos, botes de témpera.
- Tesoiras, cutter, pegamento, goma de borrar.

Para determinados **traballos en grupo** (en función do orzamento que nos dean), pódense organizar equipos de traballo con materiais e técnicas de uso común e maior variedade como:

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estoxos de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápices de cores cunha gama ampla / existen caixas de lápiz de cores acuarelables.
- Caixas de barriñas ou lápiz de carboncillos.
- Caixas de lápiz con gama amplía de durezas.
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación.
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel de acuarela, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla). Hoxe día é case imprescindible
- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía

- Esquemas, modelos.
- Outros: báta que evita mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día. Anotacións realizadas en clase, observacións)
- Profesionalidade, ánimo e paciencia e imaxinación.(non se venden, téñense ou se adquiren)

Outros recursos didácticos, sempre que a situación o permita:

- Visitas a determinados talleres-aulas (estampación, cerámica, orfebrería, vidro...).
- Visitas a empresas, museos, igrexas, catedrais.
- Percorridos por cascos históricos.

Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓN PARA A AVALIACIÓN.

Conviene evaluar la capacidad de los alumno/as para establecer un proceso de trabajo, que les permita realizar tareas de análisis y síntesis de los lenguajes visuales o plásticos. También se valorará el conocimiento abstracto y su aplicación como apoyo en la realización de actividades de aprendizaje.

Otro aspecto importante a evaluar es la capacidad de los alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma y personal, las situaciones o actividades planteadas, así como la correcta ejecución de los trabajos, tanto en el plano conceptual como material, utilizando, correctamente, los instrumentos, técnicas y métodos necesarios.

El interés, esfuerzo y dedicación de los alumno/as en la realización de las actividades será, así mismo, valorado.

Procedimientos e instrumentos para la evaluación.

Una evaluación continuada y formativa exige el uso de múltiples instrumentos a lo largo del proceso educativo para permitir la recogida fiable de información y su posterior uso evaluador.

En el siguiente recuadro se ejemplifica un posible procedimiento de evaluación, así como los instrumentos evaluadores utilizados:

PROCEDEMENTO DE AVALIACIÓN		
Instrumento avaliador	Elementos avaliados	Peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Coñementos previos ❖ Asistencia e puntualidade ❖ Participación e actitude ❖ Aportación de ideas e solucións ❖ Aproveitamento en xeral ❖ Outras 	10%
REALIZACIÓN DE LAS ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-PRENDIZAJE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumprimento dos prazos de entrega ou puntualidade na entrega ❖ Corrección na presentación do traballo ❖ Orixinalidade e creatividade nas solucións ❖ Organización e planificación do traballo ❖ Destreza no uso de materiais e técnicas ❖ Búsqueda e organización da información ❖ Comunicación oral ou escrita sobre o seu traballo ❖ Corrección na execución ou solución das actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS O DE AUTOEVALUACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección na presentación do traballo ❖ Orixinalidade e creatividade nas solucións ❖ Aportación de ideas e solucións ❖ Organización e planificación do traballo ❖ Destreza no uso de materiais e técnicas 	10%
PRUEBAS OBJETIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razoamento ❖ Corrección na execución e na presentación 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de avaliación que conxuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

- 1.- Avaliación inicial. Esta avaliación ten un carácter de diagnóstico. Permítenos coñecer a situación de partida de cada alumno ó comenzo do curso.
- 2.- Avaliación formativa. A avaliación formativa esixe a observación do proceso de aprendizaxe. Isto implica establecer rexistros que nos permitan detectar o momento no que se produce un atranco, a causa que o produce e os mecanismos correctores para supéralo.
- 3.- Avaliación sumativa. Esta avaliación non se pronuncia unicamente verbo da aprendizaxe do alumno, senón que se interpretará como un instrumento de control no proceso educativo e como fonte de información para os propios alumnos. Este seguimento tamén deberá proporcionar ó alumno información verbo do seu proceso de aprendizaxe e permitirá a súa participación no mesmo a traveso de actividades de autoavaliación e coavaliación.

Para o proceso de establecer a cualificación de cada alumno, dentro do marco pedagóxico da avaliación continúa, o profesor terá en conta o traballo desenvolvido de xeito cotián na aula e establecerá a realización de probas obxectivas de coñecemento que sempre se axustarán aos marcos das

convocatorias ordinarias e extraordinarias nas datas establecidas pola CCP e a dirección do centro.

Na nota final do curso contará a media dos resultados obtidos nas sucesivas avaliacións trimestrais, ponderada con aspectos pedagóxicamente tan relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade ascendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso.

A realización dos exercicios do **Caderno do Alumno** será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar o devandito caderno cos exercicios realizados. Ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos que terá como temario básico de contidos os que aparecen, de seguido, no apartado “Mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva”. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba obxectiva de coñecementos e un 30% para a cualificación do caderno de traballo e a observación na aula. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso.

O Departamento de Artes Plásticas do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Educación Plástica e Visual para os alumnos de 3º da ESO que sen causa xustificada falten a máis de doce horas lectivas da devandita materia, apercibindo ó alumno as seis faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe.

A avaliación ao longo do curso será continua e formativa. A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de flexibilidade). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándoos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continua da actividade na aula. O profesor leva no seu caderno as necesarias anotacións sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia, puntualidade, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra da aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

Destacar un aspecto importante: non se poden utilizar os mesmos procedementos nin criterios que os doutras materias cun peso específico maior do aspecto conceptual.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento. Insistimos na visión global formativa desta materia como indicabamos na introdución.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de ensinanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

EVALUACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad desarrollada	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2
	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5
Destreza en el uso de materiales e técnicas e	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4

instrumentos	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo 0	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas 0	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o solución de las actividades	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1
	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar os logros da propia programación usaremos a seguinte táboa

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
1	As programaciónns están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realizo modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				
4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				
5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				

Organización das actividades de seguemento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Artes Plásticas colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas do caderno de Plástica cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas plantexadas polo departamento de Artes Plásticas. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos entregarán tódolos traballos feitos ó longo do curso e realizarán unha proba obxectiva, na que poderá haber cuestión de carácter teórico e de carácter práctico. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre a materia impartida ao longo do curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Directrices. Procedementos e instrumentos para a realización da Avaliación inicial

A avaliación inicial ten un carácter de diagnóstico que permite coñecer a situación de partida de cada alumno ó comezo do curso. Realizaranse traballos feitos en clase e na casa moi básicos que permitirán detectar posibles atrancos. Analizarase a autonomía do alumno e comprobarase o grao de cumprimentos das tarefas realizadas tanto na aula como na casa así mesmo a relación co resto do grupo.

A través do titor, pedirase a información do historial escolar do alumno e no seu caso do departamento de orientación.

Avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados

Para podermonos situar e saber de onde partimos hai que facer unha avaliación inicial, pode ser unha simple enquisa, unha sinxela proba sobre a materia. Non partimos de cero, xa se impartiu educación artística en primaria e hai temas que coñecen, as cores, os materiais, as cartulinas, as máscara, teñen manipulado técnicas sinxelas como as barras de cores, as ceras, etc. As teorías da construción de coñecementos din que hai que partir do que os alumnos saben, para construír a través de aprendizaxes significativas novas estruturas e novos coñecementos.

Mediante unha charla en grupo y unha enquisa por escrito, ao comezo da primeira sesión e despois de explicar a programación xeral da materia, realizaremos unha proba ou análise para coñecer o nivel de coñecementos previos, mediante os que estaremos en condicións de establecer todo o proceso e poder abordar as aprendizaxes significativas axeitadas.

Unha posible proposta de coñecementos previos a analizar son:

- Coñecemento e práctica de instrumentos elementais de debuxo.
- Conceptos básicos sobre la definición de formas xeométricas.
- Coñecemento e manexo de soportes de maior uso e aplicación.
- Nocions básicas sobre a cor, gamas, mesturas de cores primarias e secundarias, expresividade.
- Aspectos básicos sobre a observación e percepción de manifestacións artísticas e plásticas da nosa cultura

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado resposta ao esquema seguinte

PROCESO DE AVALIACIÓN DO ALUMNADO			
	Avaliación Inicial	Avaliación Formativa	Avaliación Sumativa

¿Qué se debe ou desexa avaliar?	Os coñecementos previos que permitan adecuar o proceso educativo que faga posibles as aprendizaxes significativas.	Os avances, dificultades, trabas, que configuran o proceso de aprendizaxe. Tammén se puede avaliar o propio proceso. Preténdese posibilitar a modificación de estratexias de aprendizaxe e adecualas ás necesidades detectadas.	Os tipos e grados de aprendizaxe que estipulan os obxectivos, esto é, constatar o nivel acadado na adquisición das capacidades formuladas nos obxectivos.
¿Cómo se ha de avaliar?	Mediante procedementos diversos: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personais. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Probas obxectivas. ❖ Historial dos alumnos. ❖ Rexistro e interpretación de respostas e comportamentos dos alumnos. 	Observación directa, realizada dun modo sistemático, de todo o proceso de aprendizaxe. Preguntas orais, revisión das actividades propostas. Rexistro de todas as cuestións observadas. Análise, interpretación e consecuencias de tales observacións.	Observación, rexistro e interpretación das respostas e comportamentos dos alumnos. Probas de avaliación, análise dos traballos realizados, cuestionarios de autoavaliación.
¿Cando se realizará a avaliación?	Ao inicio dun novo período de aprendizaxe.	A lo longo do proceso de aprendizaxe, despois dun bloque de actividades, prantexándose outras actividades de reforzo, de recuperación, etc.	Ao final dun período de aprendizaxe.

Convén avaliar a capacidade dos alumno/as para establecer un proceso de traballo, que lles permita realizar tarefas de análise e síntese das linguaxes visuais ou plásticos. Tamén se valorará o coñecemento abstracto e a súa aplicación como apoio na realización de actividades de aprendizaxe.

Outro aspecto importante a avaliar é a capacidade dos alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma e persoal, as situacións ou actividades prantexadas, así como a correcta execución dos traballos, tanto no plano conceptual como material, utilizando correctamente os instrumentos, técnicas e métodos necesarios.

O interese, esforzo e dedicación dos alumno/as na realización das actividades será, asimesmo, valorado.

Medidas de atención á diversidade

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver.

A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

- A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidad ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de dificultade ou complejidad crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis e aptitudes, de maneira que sexa o propio alumno na súa práctica o que estableza o seu progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

- Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional** traballaranse en todas as materias.
- As Administracions educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con** discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia.

As Administracions educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, **así como dos valores que sustentan a liberdade, a xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de calquer tipo de violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso **a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**
- **Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.**
- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade**, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.
- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor**, á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que **o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espírito emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**
- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos, **promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar**, nos termos e condicións que garantan un desenrolo adecuado **para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma.**

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén ven sendo habitual no noso centro a participación dos alumnos de educación plástica, desde a vertiente propia da materia, en

actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de difraces para o antroido, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias.

Bibliografía e enderezos de internet

ARNHEIM, R.: Arte y percepción visual. Alianza, Madrid

LAZOTTI, L.: Comunicación visual y escuela. G.G.,

LAZOTTI, L.: El Lenguaje Visual (Educación Plástica y visual) . Publicaciones M.E.C 1983

BALADA, M. JUANOLA, R.: La educación visual en la escuela. Paidos Ibérica,

BRUNO ERNST. Des mondes impossibles (figures impossibles/illusions d'optique).Evergreen-Taschen 2006

CURSO DISEÑO GRAFICO PUBLICITARIO. Ediciones Orbis.Fabbri.1989

GUILFORD, J.: Creatividad y educación. Paidos Ibérica, 1984.

DANIELLE QUARANTE. Diseño Industrial I-Diseño Industrial 2.CEAC.

Enciclopedia del Diseño.1992

DONDIS, Donis A.: La sintaxis de la imagen. G.G.,.1973-76

DORFLES, G.: El diseño industrial y su estética. Ed. Labor, Barcelona.

E.W.EISNER. Educación artística basada en la disciplina
FREDERICK MALINS. Para entender la Pintura. Herman Blume.1983
FUENTES O., y GONZÁLEZ H.: Diseño 1 y 2. Ed. Didascalía, Madrid.
JAMIE COMBS/BRENDA HODDINOTT. Dibujo para Dummies. Willey Publishing.2013
J.J.MOLINA/L.CABEZAS/J.BORDES. El Manual de Dibujo. Ed Catedra.2001
KAHN, L.: Forma y diseño. Nueva Visión.
LE CORBUSIER: El modulator. Poseidón, Buenos Aires.
LEOZ, R.: Redes y ritmos espaciales. Blume, Barcelona.
MARIA ACASO. El Lenguaje Visual. Pidos Estetica.2006
MANFRED MAIER. Proceso elementales de proyectación y configuración.G.C.Diseño1982
M.C.ESHER. El espejo Mágico. Ed. TASCHEN
MUNARI, B.: Diseño y comunicación visual. G.Gili, Barcelona.
MUNARI, B.:El arte como Oficio (Arte come mestiere) .. Idea BOOKS. 2005
KANDINSKY: De lo espiritual en el arte. De. Labor, Barcelona.
WONG, W.: Fundamentos del diseño Bi-y-tridimensional. G.Gili, Barcelona.

Enderezos de internet

<http://www.educacionplastica.net> (del ministerio de educación)

<https://sites.google.com/site/bibliotecaespiralcromatica/educacion-plastica-y-visual-1>

<http://capileiraticrecursos.wikispaces.com/RECURSOS+PARA+E.+SECUNDARIA>

<http://blog.educastur.es/luciaag/enlaces/>

COMIC

<http://tech.batanga.com/2011/04/09/los-mejores-sitios-para-crear-comics-online>

<http://yoprofesor.ecuadorsap.org/top-5-de-herramientas-para-crear-comics/>

Outras

[Color - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)

es.wikipedia.org/wiki/Color

[Teoría del color](#) - [Colores web](#) - [Color primario](#) - [Anexo:Colores](#)

[Imágenes de el color](#)

- [Informar sobre las imágenes](#)

[El color, historia del color, armonía, pigmentos](#)

www.fotonostra.com/grafico/elcolor.htm

[El color - TEMAS CLAVE](#)

www.librosvivos.net/smtc/hometc.asp?temaclave=1014

[El Color](#)

www.educacionplastica.net/MenuColor.htm Síntesis Aditiva del **Color**: Una breve explicación y un gráfico interactivo para experimentar la obtención de **colores**-luz a partir del rojo, el verde y el azul.

El Color Educación Plástica y Visual 1º y 2º de la E.S.O.. Entrar · Guía del profesor · Guía de uso · Requerimientos del sistema.

[El color. Informacion y fotos](#)

www.arqhys.com/el-color.html

> 10 elementos – Todo sobre **el color**, la teoría del **color**, significación de los ...

El color. Que es **el color**, la aplicación del **color** en la arquitectura

Armonización de los **colores**. La armonización de los **colores** y su búsqueda

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 4º ESO

Introdución e contextualización.

A imaxe e a palabra constitúen as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademais de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

O currículo da Secundaria debe ser coherente coa necesidade social de alfabetización estética, que faga dos nosos estudantes persoas capaces de entender o mundo de imáxes e medios de comunicación en que vivimos, e de analizarlas de forma crítica e responsable, así como capaces de se comunicar con sensibilidade e riqueza de rexistros. Esta materia, considerada específica no currículo, debe posibilitar a formación artística aos alumnos, que lles axude a comprender mellor a realidade que os rodea e desde o coñecemento, aportar a esa realidade as súas propias obras e creacións.

Por isto, é necesario educar aos nosos alumnos e alumnas na comprensión da comunicación visual e por extensión, audiovisual, para poder formar parte da estrutura actual da sociedade. Ao mesmo tempo, é necesario adquirir estratexias para saber expresarse de forma creativa, avanzando e sentando as bases para un desenrolo total das persoas e un espírito crítico ante as súas propias creacións e as dos demais. Do coñecemento que as persoas teñan das diversas linguaxes ou modos de expresión dependerá a súa capacidade de comunicación.

A Educación Plástica, Visual e Audiovisual débese entender como unha linguaxe universal e carente de fronteiras, sendo un vehículo ideal para comprender e transmitir a cultura, a técnica y as ideas. Polo tanto, **a finalidade desta materia será desenrolar no alumnado capacidades perceptivas,** [IES. G. TORRENTE BALLESTER, Dto. Artes Plásticas.](#) 113

expresivas estéticas a partir do coñecemento teórico e práctico das linguaxes visuais para interpretar unha realidade inmersa nun mundo de imáxes e obxectos que se perciben a través dos sentidos, sobre todo, o visual e o táctil. Asimesmo, búscase potenciar no alumnado o desenvolvemento da imaxinación, da creatividade e da intelixencia emocional; favorecer o seu razoamento crítico ante a realidade plástica, visual y social; dotalo das destrezas necesarias para usar os elementos plásticos como recursos expresivos; e, por último, capacitálo para que disfrute do entorno natural, social e cultural. Así, o currículo aporta os coñecementos, habilidades, estratexias, técnicas y actitudes que a xuventude poderá necesitar para adaptarse aos cambios que se producen na sociedade actual.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliábles

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenvolvemento de todas as competencias clave**. O currículo da Educación Plástica, Visual e Audiovisual permite a todo o alumnado o desenvolvemento de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuindo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- A Educación Plástica, Visual e Audiovisual **vincúlase en particular** coa competencia “**Conciencia e expresións culturais**” (**CCEC**), pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenvolvemento da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible,

[IES. G. TORRENTE BALLESTER, Dto. Artes Plásticas.](#) 114

terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da imaxe.

- **Comunicación lingüística (CCL)**. A Educación Plástica, Visual e Audiovisual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolta durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedimentos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT)**. A través do razonamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquira esta **competencia**.

- **Competencia digital (CD)**. A través do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora. Ademais, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non so supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender (CAA)**, a través da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a través da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a

búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social (CSC):** compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A traveso do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferenzas e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espíritu emprendedor e de iniciativa (CSIEE).** Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo, sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico (CCIMF).** A educación plástica, visual e audiovisual contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedimentos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación grafico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios gráfico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

A Educación Secundaria Obligatoria contribuirá a desenrolar nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

1- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comuns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

2- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenrolo persoal.

3- Valorar e respetar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquer outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

4- Afrotalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquer tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

5- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

6- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

7- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

8- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

9- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas extranxeiras de maneira apropiada.

10- Coñecer, valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.

11- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respetar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenrolo persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

12- Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

Considerando os obxectivos da Educación Plástica, Visual e Audiovisual, esta etapa terá como obxectivo o **desenvolvemento das seguintes capacidades:**

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.

2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e entendelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respeto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.

3. Comprender as relacións da linguaxe plástico e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.

4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.

5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respeto entre as persoas.

6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicalas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.
7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle de maneira que sexan eficaces para a comunicación.
8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.
9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.
10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o deseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliado

Os contidos están organizados nos **TRES BLOQUES**, distribuídos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un total de 48 actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario; seguen a mesma orde que os contidos teóricos nas diferentes unidades didácticas do libro oficial.

ORGANIZACIÓN DOS CONTIDOS

5.1. BLOQUES DE CONTENIDOS. CRIT. DE EVALUACIÓN. ESTANDARES
Partimos de la organización de la materia que viene propuesta en Real [IES. G. TORRENTE BALLESTER, Dto. Artes Plásticas.](#) 119

Decreto 1105/2014 (BOE 03/01/2015) por el que se establece el currículo básico de la Educación Obligatoria y del Bachillerato.

Plantea un desarrollo de contenidos para esta materia organizados en **cuatro Bloques**. Os contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe formúlanse para o cuarto curso de Educación Secundaria.

O alumnado deberá adquirir uns coñecementos e unhas destrezas básicas que lle permitan adquirir unha cultura plástica e visual.

Bloque 1. Expresión plástica

1. Os soportes na linguaxe plástica. Experimentación con materiais.
2. Técnicas de expresión gráfico-plásticas bi e tridimensionais: debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. Volume.
3. Técnicas de gravado e estampación.
4. Criterios de composición: plano básico, centro visual e leis de composición.
5. Estrutura da forma.
6. Simbología e psicoloxía da cor.
7. Recoñecemento e lectura de imaxes de diferentes períodos artísticos.
8. O proceso de creación artística: preparación, incubación, iluminación, verificación.

Bloque 2. Debuxo técnico

1. Materiais de debuxo técnico.
2. Formas xeométricas: óvalo, ovoide, espiral. Cuadriláteros.
3. Polígonos regulares. Polígonos estrelados.
4. Tanxencias e enlaces.
5. Xeometría descritiva. Tipos de proxección.
6. Sistemas de representación: sistema diédrico, sistema axonométrico, perspectiva cabaleira, perspectiva cónica.
7. O debuxo técnico no deseño. Programas de debuxo por ordenador.

Bloque 3. Fundamentos do deseño

1. A comunicación visual: elementos e finalidades.
2. Fundamentos do deseño: valores funcionais e estéticos.
3. As formas básicas do deseño.

4. Composicións modulares. Técnicas.
5. Áreas do deseño: deseño gráfico, de interiores, modas... Finalidades.
6. A imaxe corporativa.
7. Recoñecemento e lectura de imaxes no deseño.
8. O deseño asistido por ordenador.
9. Programas de debuxo.
10. Realización do proceso de creación: bosquejo (esbozo), guión (proxecto) presentación (maqueta) e avaliación do resultado final.

Bloque 4. Linguaxe audiovisual e multimedia

1. Linguaxe audiovisual. Características.
2. Linguaxe fotográfica. Cámaras.
3. Correntes estéticas e xéneros fotográficos. Aplicacións técnicas.
4. Linguaxe cinematográfica. Planos, movementos e angulacións de cámara. Xéneros.
5. Linguaxe visual en prensa. Finalidades das imaxes en prensa.
6. Linguaxe televisiva. Xéneros.
7. Deseño publicitario: fundamentos e estilos. Elementos e composición das mensaxes publicitarias.
8. Tecnoloxías da información e a comunicación aplicadas á imaxe. Infografía, arte interactiva e videoarte.
9. Multimedia.
10. O proceso colaborador na creación artística. Chuvia de ideas, traballo en equipo.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 1. Expresión plástica

1. Realizar composicións creativas, individuais e en grupo, que evidencien as distintas capacidades expresivas da linguaxe plástica e visual desenvolvendo a creatividade e expresándoa, preferentemente, coa subxectividade da súa linguaxe persoal ou utilizando os códigos, terminoloxía e procedementos da linguaxe visual e plástica, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación.
 - 1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os distintos elementos da linguaxe plástica e visual.
2. Realizar obras plásticas experimentando e utilizando diferentes soportes

e técnicas tanto analóxicas como dixitais, valorando o esforzo de superación que supón o proceso creativo.

- 2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.
 - 2.2. Estuda o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.
 - 2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.
3. Elixir os materiais e as técnicas máis adecuadas para elaborar unha composición sobre a base duns obxectivos prefixados e da autoavaliación continua do proceso de realización.
- 3.1. Coñece e elixe os materiais máis adecuados para a realización de proxectos artísticos.
 - 3.2. Utiliza con propiedade os materiais e procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas mantendo o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, achegando á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
4. Realizar proxectos plásticos que comporten unha organización de forma cooperativa, valorando o traballo en equipo como fonte de riqueza na creación artística.
- 4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases e aplícao á produción de proxectos persoais e de grupo.
5. Recoñecer en obras de arte a utilización de distintos elementos e técnicas de expresión, apreciar os distintos estilos artísticos, valorar o patrimonio artístico e cultural como un medio de comunicación e gozo individual e colectivo e contribuír á súa conservación a través do respecto e divulgación das obras de arte.
- 5.1. Explica, utilizando unha linguaxe adecuada, o proceso de creación dunha obra artística, analizando os soportes, materiais e técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os elementos compositivos desta.
 - 5.2. Analiza e le imaxes de diferentes obras de arte, situándoas no período artístico ao que pertencen.

Bloque 2. Debuxo técnico

1. Analizar a configuración de deseños realizados con formas xeométricas planas creando composicións onde interveñan diversos trazados xeométricos, utilizando con precisión e limpeza os materiais de debuxo técnico.

- 1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.
- 1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.
- 1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.
 - 1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplícaos á creación de deseños persoais.
2. Diferenciar e utilizar os distintos sistemas de representación gráfica, recoñecendo a utilidade do debuxo de representación obxectiva no ámbito das artes, a arquitectura, o deseño e a enxeñaría.
 - 2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.
 - 2.2. Debuxa as vistas (o alzado, a planta e o perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.
 - 2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis adecuado.
 - 2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.
3. Utilizar diferentes programas de debuxo por ordenador para construír trazados xeométricos e pezas sinxelas nos diferentes sistemas de representación.
 - 3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.

Bloque 3. Fundamentos do deseño

1. Percibir e interpretar criticamente as imaxes e as formas do seu ámbito cultural, sendo sensible ás súas calidades plásticas, estéticas e funcionais, apreciando o proceso de creación artística, tanto en obras propias como alleas, distinguindo e valorando as súas distintas fases.
 - 1.1. Coñece os elementos e finalidades da comunicación visual.
 - 1.2. Observa e analiza os obxectos do noso contorno na súa vertente estética e de funcionalidade e utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.
2. Identificar os distintos elementos que forman a estrutura da linguaxe do deseño.
 - 2.1. Identifica e clasifica diferentes obxectos en función da familia ou rama do deseño.

3. Realizar composicións creativas que evidencien as calidades técnicas e expresivas da linguaxe do deseño, adaptándoas ás diferentes áreas, valorando o traballo en equipo para a creación de ideas orixinais.
 - 3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares, utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.
 - 3.2. Coñece e planifica as distintas fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.
 - 3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás diferentes áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de todo proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.
 - 3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e a comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.
 - 3.5. Planifica os pasos a seguir na realización de proxectos artísticos, respectando as realizadas por compañeiros.

Bloque 4. Linguaxe audiovisual e multimedia

1. Identificar os distintos elementos que forman a estrutura narrativa e expresiva básica da linguaxe audiovisual e multimedia, describindo correctamente os pasos necesarios para a produción dunha mensaxe audiovisual, valorando o labor de equipo.
 - 1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en distintas películas cinematográficas, valorando os seus factores expresivos.
 - 1.2. Realiza un *story board* a xeito de guión para a secuencia dunha película.
2. Recoñecer os elementos que integran as distintas linguaxes audiovisuais e as súas finalidades.
 - 2.1. Visiona diferentes películas cinematográficas identificando e analizando os diferentes planos, angulacións e movementos de cámara.
 - 2.2. Analiza e realiza diferentes fotografías tendo en conta diversos criterios estéticos.
 - 2.3. Recompila diferentes imaxes de prensa analizando as súas finalidades.
3. Realizar composicións creativas a partir de códigos utilizados en cada linguaxe audiovisual, mostrando interese polos avances tecnolóxicos

vinculados a estas linguaxes.

- 3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando distintos programas de debuxo por ordenador.
 - 3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os distintos elementos da linguaxe gráfico-plástica.
 - 3.3. Realiza, seguindo o esquema do proceso de creación, un proxecto persoal.
4. Mostrar unha actitude crítica ante as necesidades de consumo creadas pola publicidade, rexeitando os elementos desta que supoñen discriminación sexual, social ou racial.
 - 4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica desde o coñecemento dos elementos que os compoñen.

El bloque Expresión Plástica experimenta con materiais y técnicas diversas en el aprendizaje del proceso de creación. Se intenta dar al alumnado una mayor autonomía en la creación de obras personales, ayudando a planificar mejor los pasos a seguir en la realización de proyectos artísticos, tanto propios como colectivos.

En el Bloque de Comunicación se analizan las características del lenguaje audiovisual desde el cual se realiza el análisis crítico de las imágenes que nos rodean. Se realiza también especial hincapié en el uso de las Tecnologías de la Información y la Comunicación aplicadas a la imagen.

En el **Bloque Dibujo Técnico** se trasladan conocimientos teórico-prácticos sobre diferentes formas geométricas y sistemas de representación y se aplican estos conocimientos a la resolución de problemas y a la realización de distintos diseños.

Los contenidos conceptuales, procedimentales y actitudinales se presentan integrados en los distintos bloques; si bien sería procedente dar prioridad a unos u otros según su nivel de complejidad y el objetivo prefijado, enfatizando, en la medida de lo posible, el **enfoque lúdico, experimental y creativo**. Es importante también el análisis de los valores que comporta el

lenguaje visual, así como la promoción de aquellos que permitan la construcción de un mundo más igualitario. Aunque, dado el **carácter instrumental del área**, se trabajen los contenidos procedimentales básicamente, no deben entenderse únicamente como desarrollo de habilidades prácticas; muchos de los contenidos conceptuales han de llegar a alcanzarse, de forma inductiva, por medio de la observación y la experimentación.

Los criterios de evaluación incluyen descriptores o estándares, sobre tareas, destrezas y conductas que permiten evaluar diferentes aspectos de forma independiente; convirtiéndose de esta forma en el referente fundamental para valorar, además del tipo y grado de aprendizaje adquirido, la **adquisición de las competencias básicas**, en consecuencia, las actividades de aprendizaje serán seleccionadas y valoradas tomando como criterio dichos descriptores.

El currículo posibilita que el aprendizaje de la producción, diseño y creación de imágenes, objetos o hechos a través de códigos visuales, artísticos y técnicos pueda concretarse en propuestas diversas de descripción y representación gráfico-plástica, de expresión subjetiva, de composición visual, de transferencia de lenguajes, o de transformación de imágenes. Posibilita también su puesta en práctica tanto con medios gráfico-plásticos tradicionales y actuales, como a través de tecnologías digitales, que abran vías de experimentación de nuevas formas de expresión y creación.

TEMPORIZACIÓN. SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS				
EVALUACION	Bloque	Unidades didacticas	Semanas (fecha aprox)	TOTAL SESIONES (2/SEMANA)
1ª	1	UD0	1	2 (presentación/organización contenidos actividades)
		U.D.1	3	6
		U.D.2	4	8
		U.D.3	3	6
		U.D.4	1-2	2
		Total evaluación: 12/13*	Total evaluación:24/26 (última semana noviembre)	
2ª	1	U.D.4	3	6
	2	U.D.5	4	8
		U.D.6	4	8
		Total evaluación: 11/12* (última semana antes Semana Santa)	Total evaluación:22/26	
3ª	3	U.D.7	4-5	8-10
		U.D.8	2	4
		U.D.9	4-5	8- 10
		Total evaluación: 10-12 (tercera semana de Junio)	Total evaluación: 20-24	
	3	8	Total curso:35/36**	70/72

Concreciones metodológicas

O proceso metodológico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, grupo de alumnos e alumnas, o seu

desenvolvemento intelectual e emocional. Polo tanto, o proceso de ensino-aprendizaxe na Educación secundaria obligatoria debe desenvolverse nun clima de apoio e confianza que favoreza a motivación e o esforzo persoal, adaptarse ás características de cada alumno e alumna, favorecerá as súas capacidades para aprender por si mesmos e para traballar en equipo, e iniciaralles no coñecemento da realidade de acordo cos principios do método científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que, por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos téñanse en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, nin construír máscaras, aínda que se debuxe, píntese, fáganse fotos ou se fagan máscaras. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto corregibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a “diversidade”; pero os que pintan ben o seguirán facendo con ou sen profesor;

si reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un inicio, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión plástica e visual; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no “interese e pracer” de saber e coñecer e aprender apprehendiendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento (“saber ver”, “a vista é máis rápida que a palabra”), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 70 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, alteránnos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades.

Sinalamos en cada unidade didáctica lo que ao noso entender son conceptos e actividades craves.

- Temos que considerar que a de Plástica e Visual é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. A plástica suscítase como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda, deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguirao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-A Educación Plástica, Visual e Audiovisual na ESO non constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. O seu punto de partida debe atoparse no

mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- Arquitectura
- Artes plásticas
- Deseño gráfico
- Deseño industrial
- Moda
- Imaxes visuales transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía...

- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento divergente.

- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.

- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.

-O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuales por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a no proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a [IES. G. TORRENTE BALLESTER, Dto. Artes Plásticas.](#) 130

creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

Fluidez, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.

Ductilidade, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.

Orixinalidade, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inabituales.

Flexibilidade e redefinición, para poder enfocar os problemas desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuales e plásticas a outras.

Elaboración, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea.

Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo do Área de Plástica, Visuale Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.**

O papel do profesor, na impartición do Área de Educación Plástica, Visual e

Audiovisual como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Respecten as expresións e creacións dos demais.

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elixir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes audiovisuais, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidirao o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre:

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.
- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodolóxica.
- A avaliación.

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.**

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.
- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

- Regra e xogo de escuadras.
- Compás.
- Transportador de ángulos.
- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB). Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápiz de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceles de diferentes grosos, botes de témpera.
- Tesouras, coitelas, pegamento, goma de borrar

Para determinados traballos, materiais como como:

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estoxos de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápiz de cores cunha gama ampla / existen caixas de lápiz de cores acuarelables.
- Caixas de barriñas ou lápiz de carboncillos
- Caixas de lápiz con gama ampla de durezas
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel acuarelable, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla).

- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía
- Esquemas, modelos.

Outros:

- Báta que evita mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día.)

Anotacións realizadas en clase, observacións

- Profesionalidade, ánimo, paciencia e imaxinación.(non se venden, téñense e non se adquiren)

Outros recursos didácticos:

- Visitas a determinados talleres-aulas (estampación, cerámica, orfebrería, vidro...)
- Visitas a empresas, museos, igrexas, catedrais.
- Percorridos por cascos históricos.

Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado responde ao esquema seguinte:

[IES. G. TORRENTE BALLESTER, Dto. Artes Plásticas.](#) 135

PROCESO DE AVALIACIÓN DO ALUMNADO			
	Avaliación Inicial	Avaliación Formativa	Av. Sumativa
Qué se debe ou desexa avaliar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.
Cómo se ha de avaliar?	Mediante procedimientos diversos: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos. 	Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje. Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas. Registro de todas las cuestiones observadas. Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.	Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos. Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.
Cando se realizará a avaliación?	Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.	A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.	Al final de un período de aprendizaje.

Convén avaliar a capacidade dos alumno/as para establecer un proceso de traballo, que lles permita realizar tarefas de análise e síntese das linguaxes visuais ou plásticos. Tamén se valorará o coñecemento abstracto e a súa aplicación como apoio na realización de actividades de aprendizaxe.

Outro aspecto importante a avaliar é a capacidade dos alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma e persoal, as situacións ou actividades prantexadas, así como a correcta execución dos traballos, tanto no plano conceptual como material, utilizando, correctamente, os instrumentos, técnicas e métodos necesarios.

O interese, esforzo e dedicación dos alumno/as na realización das actividades será, así mesmo, valorado.

Procedementos e instrumentos para a avaliación.

Unha avaliación continuada e formativa esixe o uso de múltiples instrumentos ao longo do proceso educativo para permitir a recollida fiable de información e o seu posterior uso avaliador.

No seguinte recadro exemplifícase un posible procedemento de avaliación, así como os instrumentos avaliadores utilizados:

PROCEDEMENTO DE AVALIACIÓN		
Instrumento avaliador	Elementos avaliados	Peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Conocimientos previos ❖ Asistencia y puntualidad ❖ Participación y actitud ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Aprovechamiento en general ❖ Otras 	10%
REALIZACIÓN DE LAS ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales y técnicas ❖ Búsqueda y organización de la información ❖ Comunicación oral o escrita sobre su trabajo ❖ Corrección en la ejecución o solución de las actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS O DE AUTOEVALUACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales y técnicas 	10%
PRUEBAS OBJETIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razonamiento ❖ Corrección en la ejecución y en la presentación 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de avaliación que conxuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

1.- Avaliación inicial. Esta avaliación ten un carácter de diagnóstico. Permítenos coñecer a situación de partida de cada alumno ó comenzo do curso.

2.- Avaliación formativa. A avaliación formativa esixe a observación do proceso de aprendizaxe. Isto implica establecer rexistros que nos permitan detectar o momento no que se produce un atranco, a causa que o produce e os mecanismos correctores para superalo.

3-Avaliación sumativa. Esta avaliación non se pronuncia unicamente verbo da aprendizaxe do alumno, senón que se interpretará como un instrumento de control no proceso educativo e como fonte de información para os propios alumnos. Este seguimento tamén deberá proporcionar ó alumno información

verbo do seu proceso de aprendizaxe e permitirá a súa participación no mesmo a traveso de actividades de autoavaliación e coavaliación.

Para o proceso de establecer a cualificación de cada alumno, dentro do marco pedagóxico da avaliación continúa, o profesor terá en conta o traballo desenvolvido de xeito cotián na aula e establecerá a realización de probas obxectivas de coñecemento que sempre se axustarán aos marcos das convocatorias ordinarias e extraordinarias nas datas establecidas pola CCP e a dirección do centro.

Na nota final do curso contará a media dos resultados obtidos nas sucesivas avaliacións trimestrais, ponderada con aspectos pedagóxicamente tan relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade ascendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso.

A realización dos exercicios do **Caderno do Alumno** será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar o devandito caderno cos exercicios realizados. Ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos que terá como temario básico de contidos os que aparecen, de seguido, no apartado “Mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva”. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba obxectiva de coñecementos e un 30% para a cualificación do caderno de traballo e a observación na aula. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso.

O Departamento de Artes Plásticas do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Educación Plástica e Visual para os alumnos de 3º da ESO que sen causa xustificada falten a máis de doce horas lectivas da devandita materia, apercibindo ó alumno as seis faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe. A avaliación ao longo do curso será continua e formativa . A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de

flexibilidad). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándoos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continua da actividade na aula. O profesor leva no seu caderno as necesarias anotacións sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia, puntualidade, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra da aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

Destacar un aspecto importante: non se poden utilizar os mesmos procedementos nin criterios que os doutras materias cun peso específico maior do aspecto conceptual.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento. Insistimos na visión global formativa desta materia como indicabamos na introdución.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de ensinanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

EVALUACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2

Creatividad desarrollada	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5
Destreza en el uso de materiales técnicas e instrumentos	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4
	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo 0	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas 0	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o solución de las actividades	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1
	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar los logros de la propia programación usaremos a seguinte táboa:

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
1	As programacións están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realiza modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				

4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				
5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				

Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Artes Plásticas colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas do caderno de Plástica cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas plantexadas polo departamento de Artas Plásticas. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos entregarán tódolos traballos feitos ó longo do curso e realizarán unha proba obxectiva na que haberá cuestións de carácter teórico e de carácter práctico. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre a materia impartida durante o curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Directrices. Procedementos e instrumentos para a realización da Avaliación inicial.

A avaliación inicial ten un carácter de diagnóstico que permite coñecer a situación de partida de cada alumno ó comezo do curso. Realizaranse traballos feitos en clase e na casa moi básicos que permitirán detectar posibles atrancos. Analizarase a autonomía do alumno e comprobarase o grao de cumprimentos das tarefas realizadas tanto na aula como na casa así mesmo a relación co resto do grupo.

A través do titor, pedirase a información do historial escolar do alumno e no seu caso do departamento de orientación.

Avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Para podermonos situar e saber de onde partimos hai que facer unha avaliación inicial, pode ser unha simple enquisa, unha sinxela proba sobre a materia. Non partimos de cero, xa se impartiu educación artística en primaria e hai temas que coñecen, as cores, os materiais, as cartulinas, as máscara, teñen manipulado técnicas sinxelas como as barras de cores, as ceras, etc. As teorías da construción de coñecementos din que hai que partir do que os alumnos saben, para construír a través de aprendizaxes significativas novas estruturas e novos coñecementos.

Mediante unha charla en grupo y unha enquisa por escrito, ao comezo da primeira sesión e despois de explicar a programación xeral da materia, realizaremos unha proba ou análise para coñecer o nivel de coñecementos previos, mediante os que estaremos en condicións de establecer todo o proceso e poder abordar ass aprendizaxes significativas adecuadas.

Unha posible proposta de coñecementos previos a analizar son:

- Coñecemento e práctica de instrumentos elementais de debuxo.
- Conceptos básicos sobre la definición de formas xeométricas.
- Coñecemento e manexo de soportes de maior uso e aplicación.
- Nocions básicas sobre a cor, gamas, mesturas de cores primarias e secundarias, expresividade.
- Aspectos básicos sobre a observación e percepción de manifestacións artísticas e plásticas da nosa cultura.

ORIENTACIONES PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado resposta ao esquema seguinte

PROCESO DE AVALIACIÓN DO ALUMNADO			
	Avaliación Inicial	Avaliación Formativa	Avaliación Sumativa
¿Qué se debe o desea evaluar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.
¿Cómo se ha de evaluar?	Mediante procedimientos diversos: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos. 	Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje. Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas. Registro de todas las cuestiones observadas. Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.	Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos. Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.
¿Cuándo se realizará la evaluación ?	Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.	A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.	Al final de un período de aprendizaje.

Convén avaliar a capacidade dos alumno/as para establecer un proceso de traballo, que lles permita realizar tarefas de análise e síntese das linguaxes visuais ou plásticas. Tamén se valorará o coñecemento abstracto e a súa aplicación como apoio na realización de actividades de aprendizaxe.

Outro aspecto importante a avaliar é a capacidade dos alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma e persoal, as situacións ou actividades prantexadas, así como a correcta execución dos traballos, tanto no plano

conceptual como material, utilizando correctamente os instrumentos, técnicas e métodos necesarios.

O interese, esforzo e dedicación dos alumno/as na realización das actividades será, asimesmo, valorado.

Medidas de atención a diversidade.

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver.

A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

- A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidade ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de dificultade ou complejidade crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis e aptitudes, de maneira que sexa o propio alumno na súa práctica o que estableza o seu progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou.

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

- Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional** traballaranse en todas as materias.

- As Administracións educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade** e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia.

As Administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a **liberdade, a xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de calquer tipo de violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso a **prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**

- **Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.**

- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade**, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.

- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor**, á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que o **alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espírito emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**

- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos,

promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar, nos termos e condicións que garantan un desenvolvemento adecuado para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma.

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén ven sendo habitual no noso centro a participación dos alumnos de educación plástica, desde a vertiente propia da materia, en actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de disfraces para o antroído, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Neste apartado compre promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programacións didácticas. Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica hai unha serie de preguntas que permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo é unha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto, que se pode realizar ao final de cada trimestre para recoller as melloras no seguinte.

ASPECTOS PARA AVALIAR	PARA DESTACAR...	A MELLORAR...	PROPOSTAS DE MELLORA PERSOAL
Temporalización das unidades didácticas			
Desenvolvemento dos obxectivos didácticos			
Manexo dos contidos da unidade			
Descritores e desempeños competenciais			
Realización de tarefas			
Estratexias metodolóxicas seleccionadas			
Recursos			
Claridade nos criterios de avaliación			
Uso de diversas ferramentas de avaliación			
Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe			
Atención á diversidade			
Interdisciplinariedade			

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias.

Bibliografía e enderezos de internet

- ARNHEIM, R.: Arte y percepción visual. Alianza, Madrid
- LAZOTTI, L.: Comunicación visual y escuela. G.G.,
- LAZOTTI, L.: El Lenguaje Visual (Educación Plástica y visual) . Publicaciones M.E.C 1983
- BALADA, M. JUANOLA, R.: La educación visual en la escuela. Paidós Ibérica,
- BRUNO ERNST. Des mondes impossibles (figures impossibles/illusions d'optique).Evergreen-Taschen 2006
- CURSO DISEÑO GRAFICO PUBLICITARIO. Ediciones Orbis.Fabbri.1989
- GUILFORD, J.: Creatividad y educación. Paidós Ibérica, 1984.
- DANIELLE QUARANTE. Diseño Industrial I-Diseño Industrial 2.CEAC.
Enciclopedia del Diseño.1992
- DONDIS, Donis A.: La sintaxis de la imagen. G.G.,.1973-76
- DORFLES, G.: El diseño industrial y su estética. Ed. Labor, Barcelona.
- E.W.EISNER. Educación artística basada en la disciplina
- FREDERICK MALINS. Para entender la Pintura. Herman Blume.1983
- FUENTES O., y GONZÁLEZ H.: Diseño 1 y 2. Ed. Didascalía, Madrid.
- JAMIE COMBS/BRENDA HODDINOTT. Dibujo para Dummies. Willey Publishing.2013
- J.J.MOLINA/L.CABEZAS/J.BORDES. El Manual de Dibujo. Ed Catedra.2001
- KAHN, L.: Forma y diseño. Nueva Visión.
- LE CORBUSIER: El modulator. Poseidón, Buenos Aires.
- LEOZ, R.: Redes y ritmos espaciales. Blume, Barcelona.
- MARIA ACASO. El Lenguaje Visual. Paidós Estética.2006
- MANFRED MAIER. Proceso elementales de proyectación y configuración.G.C.Diseño1982
- M.C.ESHER. El espejo Mágico. Ed. TASCHEM
- MUNARI, B.: Diseño y comunicación visual. G.Gili, Barcelona.
- MUNARI, B.:El arte como Oficio (Arte come mestiere) .. Idea BOOKS. 2005
- KANDINSKY: De lo espiritual en el arte. De. Labor, Barcelona.

WONG, W.: Fundamentos del diseño Bi-y-tridimensional. G.Gili, Barcelona.

Enderezos de internet

<http://www.educacionplastica.net> (del ministerio de educación)

<https://sites.google.com/site/bibliotecaespiralcromatica/educacion-plastica-y-visual-1>

<http://capileiraticrecursos.wikispaces.com/RECURSOS+PARA+E.+SECUNDARIA>

COMIC

<http://tech.batanga.com/2011/04/09/los-mejores-sitios-para-crear-comics-online>

<http://yoprofesor.ecuadorsap.org/top-5-de-herramientas-para-crear-comics/>

Outras

[Color - Wikipedia, la enciclopedia libre](#)

es.wikipedia.org/wiki/Color

[Teoría del color](#) - [Colores web](#) - [Color primario](#) - [Anexo:Colores](#)

[El color, historia del color, armonía, pigmentos](#)

www.fotonostra.com/grafico/elcolor.htm

[El color - TEMAS CLAVE](#)

www.librosvivos.net/smtc/hometc.asp?temaclave=1014

[El Color](#)

www.educacionplastica.net/MenuColor.htm Síntesis Aditiva del **Color**: Una breve explicación y un gráfico interactivo para experimentar la obtención de **colores**-luz a partir del rojo, el verde y el azul.

El Color Educación Plástica y Visual 1º y 2º de la E.S.O.. Entrar · Guía del profesor · Guía de uso · Requerimientos del sistema.

[El color. Informacion y fotos](#)

www.arqhys.com/el-color.html

> 10 elementos – Todo sobre **el color**, la teoria del **color**, significacion de los ...

El color. Que es el color, la aplicación del color en la arquitectura

Debuxo Artístico I. 1º de Bacharelato

Introdución e contextualización

Partindo das destrezas e dos coñecementos adquiridos polo alumnado na materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, da educación secundaria obrigatoria (ESO), en bacharelato afondarase nas destrezas e no conceptos do debuxo como ferramenta do pensamento que participa no proceso creativo, comunicativo, plástico e visual, contribuíndo a adquirir as competencias necesarias para a formación permanente da persoa.

As materias Debuxo Artístico I e II achegan coñecementos teóricos, técnicos e estéticos, fomentando un pensamento diverxente. A aprendizaxe estética debe realizarse sobre bases teóricas e prácticas, fomentando a creatividade, o espírito de investigación e a formación permanente.

De xeito gradual e secuencial, os coñecementos e as destrezas adquiridos en Debuxo Artístico I deben ser a base sobre a que se asente Debuxo Artístico II. Ensinarase e aplicarase o principio de partir do particular para o xeral, para que o alumnado vaia adquirindo as habilidades e os conceptos para construír aprendizaxes significativas, mediante o deseño de proxectos globais.

En Debuxo Artístico I, o alumnado traballa a materia de forma máis obxectiva, para dedicar o segundo curso a aspectos máis subxectivos, desenvolvendo o seu potencial creador orientado cara ás múltiples alternativas formativas artísticas máis acordes cos seus intereses.

Ao traballar de xeito creativo, o alumnado desenvolve a capacidade crítica aplicándoa ás súas propias creacións e ás dos seus compañeiros e as súas compañeiras; valora o feito artístico e goza del, sensibilizándose cara ao contorno para a satisfacción estética e como aspecto motivador para o seu desenvolvemento creativo, potenciando a competencia de conciencia e expresión cultural; debe coñecer os antecedentes artísticos e as achegas de artistas ao debuxo, ás artes plásticas e ao deseño, en xeral, a través da historia, e sobre todo a presenza e a función do debuxo nas manifestacións artísticas contemporáneas. O coñecemento da evolución e a súa valoración positiva do debuxo artístico como linguaxe expresiva e comunicativa reforzará as súas aplicacións nunha sociedade cada vez máis tecnolóxica e inmediata.

A materia de Debuxo Artístico nesta etapa debe proporcionar un panorama amplo das súas aplicacións, orientando e preparando para outras ensinanzas posteriores que o alumnado poida cursar, sexan artísticas ou tecnolóxicas, como base para a formación de profesionais creativos/as: ensinanzas artísticas superiores, ensinanzas profesionais de artes plásticas e deseño, belas artes e outras afíns; en definitiva, ensinanzas creativas nas súas múltiples facetas (interiores, moda, produto gráfico, multimedia, xoiaría, ilustración, deseño web, multimedia, etc.).

Debuxo Artístico I estrutúrase en cinco bloques de contido: "O debuxo como ferramenta", "Liña e forma", "A composición e os seus fundamentos", "A luz: o claroscuro e a textura" e "A cor".

Debuxo Artístico II estrutúrase noutros cinco bloques de contido: "A forma: estudo e transformación", "A expresión da subxectividade", "Debuxo e perspectiva", "O corpo humano como modelo" e "O debuxo no proceso creativo".

Ao longo da historia, a imaxe e a palabra teñen constituido as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademáis de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenrolo de todas as competencias clave**. O currículo do Debuxo Artístico permite a todo o alumnado o desenvolvemento de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuíndo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- O Debuxo Artístico **vincúlase en particular** coa competencia **“Conciencia e expresións culturais”**, pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenrolo da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible, terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da

imaxe.

- **Comunicación lingüística.** O debuxo permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolvida durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedimentos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.** A través do razoamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquira esta **competencia**.

- **Competencia dixital.** A través do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora. Ademais, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non só supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender,** a través da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a través da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de

conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social:** compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A traveso do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferenzas e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espíritu emprendedor e de iniciativa.** Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo, sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico.** A práctica do debuxo contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedimentos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación grafico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios grafico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

As ensinanzas no Bacharelato contribuirán a desenrolar nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

1- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

2- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

3- Valorar e respetar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

4- Afortalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

5- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

6- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

7- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

8- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

9- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

10- Coñecer, valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.

11- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respetar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenrolo persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar críticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

12- Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

Considerando os obxectivos do Debuxo Artístico, esta etapa terá como obxectivo o **desenrolo das seguintes capacidades:**

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.
2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e entendelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respeto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.
3. Comprender as relacións da linguaxe plástico e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.
4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.
5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respeto entre as persoas.
6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicarlas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.
7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle de maneira que sexan eficaces para a comunicación.

8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.

9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.

10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o deseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable

Os contidos están organizados en los **TRES BLOQUES**, distribuidos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un total de 48 actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario

Bloque 1. O debuxo como ferramenta				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ i ▪ m ▪ n ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Diferentes modos de ver e debuxar. Debuxo e función. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Valorar a importancia do debuxo como ferramenta do pensamento e fin en si mesmo, a través da historia da arte, no proceso creativo, con fins artísticos, tecnolóxicos ou científicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B1.1.1. Valora e coñece a importancia do debuxo artístico, as súas aplicacións e as súas manifestacións a través da historia e na actualidade, co estudo e a observación de obras e artistas significativos/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC

			<ul style="list-style-type: none"> DA1.B1.1.2. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica, de forma oral e escrita, en postas en común ou probas individuais, aplicada a producións propias ou alleas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
<ul style="list-style-type: none"> d i m n 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Expresión da subxectividade. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Utilizar con criterio os materiais e a terminoloxía específica. 	<ul style="list-style-type: none"> DA1.B1.2.1. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráficas, adecuándoos ao obxectivo plástico desexado. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CCEC
<ul style="list-style-type: none"> i m n 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Materiais, utensilios e soportes básicos. B1.4. Introducción ás técnicas secas e á súa aplicación. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Aposar unha actitude autónoma e responsable, respectando as producións propias e alleas, así como o espazo de traballo e as pautas indicadas para a realización de actividades, achegando á aula todos os materiais necesarios. 	<ul style="list-style-type: none"> DA1.B1.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades. DA1.B1.3.2. Aposar unha actitude autónoma e responsable, respectando o traballo propio e alleo. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CSIEE
Bloque 2. Liña e forma				
<ul style="list-style-type: none"> b i m n d 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Elementos básicos na configuración da forma. A liña como elemento configurador. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Describir graficamente obxectos naturais ou artificiais, amosando a comprensión da súa estrutura interna. 	<ul style="list-style-type: none"> DA1.B2.1.1. Utiliza a liña na descrición gráfica de obxectos expresando volume, movemento, espazo e sensacións subxectivas. DA1.B2.1.2. Representa formas naturais e artificiais, de maneira analítica ou expresiva, atendendo á comprensión da súa estrutura interna. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CCEC CSIEE CCEC
<ul style="list-style-type: none"> b i m n d g 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. A perspectiva intuitiva e a súa aplicación no debuxo artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Empregar a liña para a configuración de formas e transmisión de expresividade. 	<ul style="list-style-type: none"> DA1.B2.2.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista. DA1.B2.2.2. Describe graficamente as formas atendendo ás súas proporcións, relacionándoas con formas xeométricas simples. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CCEC CMCCT
Bloque 3. A composición e os seus fundamentos				

<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Composición intuitiva. Concepto de equilibrio visual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Elaborar composicións analíticas, descritivas e expresivas con diferentes graos de iconicidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B3.1.1. Selecciona os elementos gráficos esenciais para a representación da realidade observada segundo a función que se persiga (analítica ou subxectiva) e o seu grao de iconicidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Psicología da forma. Leis visuais que rexen as relacións entre as formas do cadro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Aplicar as leis básicas da percepción visual ao representar distintos volumes xeométricos ou orgánicas dentro dun espazo compositivo, atendendo ás proporcións e á perspectiva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B3.2.1. Relaciona e representa as formas no plano atendendo ás leis visuais asociativas, ás organizacións compositivas, ao equilibrio e ás direccións visuais en composicións cunha finalidade expresiva, analítica ou descritiva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
Bloque 4. A luz. O claroscuro e a textura				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. A mancha como elemento configurador do volume. O claroscuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Representar o volume de obxectos e espazos tridimensionais mediante a técnica do claroscuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B4.1.1. Representa o volume, o espazo e a textura aplicando técnicas gráfico-plásticas mediante valores lumínicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. A construción das sombras. Valores tonais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Valorar a influencia da luz como configuradora de formas e o seu valor expresivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B4.2.1. Coñece o valor expresivo e configurador da luz, en valores tanto acromáticos como cromáticos, e explicar verbalmente eses valores en obras propias e alleas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Iluminación. Tipos de luz e o seu comportamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Explorar as posibilidades expresivas da textura visual e o claroscuro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B4.3.1. Observa e utiliza a textura visual con procedementos gráfico-plásticos, con fins expresivos e configuradores, en obras propias e alleas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CCEC
Bloque 5. A cor				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Teoría da cor. Natureza. Dimensións e comportamento da cor. ▪ B5.2. Expresividade da cor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Coñecer e aplicar os fundamentos teóricos sobre a cor e as relacións cromáticas, tanto na expresión gráfico-plástica como na análise de diversas manifestacións artísticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B5.1.1. Aplica a cor seguindo as dimensións desta (valor-luminosidade, saturación-intensidade e cromatón) na representación de composicións e formas naturais e artificiais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B5.1.2. Demostra o coñecemento, con explicacións orais, escritas e gráficas, dos fundamentos teóricos da cor en composicións e estudos cromáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B5.1.3. Aplica de maneira expresiva a cor na obra plástica persoal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.5.1.4. Analiza o uso da cor observando as producións artísticas de referencia en todas as súas manifestacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA1.B5.1.5. Representa os matices cromáticos, a partir de observación do natural, mediante a mestura de cores primarias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CD

Criterios de calificación. A través de observación en el aula y realización de de actividades. Realizar un mínimo de 70% actividades (laminas), calificadas de 0 a 10 con valor > 5. Actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo.)

Criterios de recuperación. Entrega de las actividades pendientes. alguna de las actividades se puede entender como clave como mínimo obligatorio para recuperar.

Nota. Es importante tener en cuenta las distintas capacidades y ritmos de los alumnos. Valorar sobre todo el interés y el esfuerzo creativo. Estas cifras de mínimos son meramente indicativas, cada docente decidirá cuales son los mínimos para superar en cada evaluación la materia.

Metodología y recursos didácticos

Se requiere una metodología activa y atenta a lo que acontece en el aula.

El profesor realizara una breve presentación de los contenidos de la unidad mediante una proyección de los mismos o resumen escrito de los contenidos del libro de teoría, incidiendo en los conceptos clave como: expresividad del punto, tipos de líneas, definir formas mediante puntos, expresividad de la línea, ritmos lineales, líneas para definir formas y volúmenes, proceso para realizar un dibujo a mano, normas para trabajar con lápices de grafito, carboncillo y lápices de colores, el claroscuro, definición de volúmenes con luces y sombras.

Se pueden usar recursos audiovisuales como el proyector o resúmenes mediante medios audiovisuales; lo inmediato hacer una lectura comprensiva de los conceptos y definiciones explicados en el libro de teoría, apoyado en proyección de imágenes, al final hacer un resumen (hay test de autoevaluación en cada unidad didáctica para los contenido mínimos).

Se explicaran las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos, de forma que se marque un plan de trabajo de las diferentes laminas, con un límite de tiempo, dejando claro los mínimos los mínimos a conseguir...

Recursos didácticos. Ambos textos (teoría y actividades). Cañón de proyección (se va a disponer en la web de la editorial de los textos en formato PDF y Word). Un par de quipos informáticos para consultas vía internet o materiales didácticos.

Materiales para dibujo y pintura. **Equipos de grupo:** diferentes cajas de lápices, rotuladores, ceras y pasteles de color), equipos de pinturas al gouache/témpera, soportes (las propias laminas del libro de actividades) otros soportes e de papel grueso (gramaje superior y cartulinas adecuadas para estas técnicas)

Los alumnos deben tener un **equipo de trabajo individual** sencillo con lápices de diferentes grosores, plantillas de dibujo y compas, y alguna técnica de color como lápices o barrad de ceras. El resto, que utilicen los del grupo o equipo, con las debidas instrucciones para su guarda y mantenimiento.

Nota: Complementar con las instrucciones explicados en el apartado general sobre metodología e y recursos didácticos

COMPETENCIAS QUE SE TRABAJAN

Comunicación lingüística. Conciencia y expresiones culturales Competencia social. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor. Aprender a aprender. Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico

Competencia de comunicación lingüística.

En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos, habilidades y actitudes para expresar ideas, sentimientos y emociones. A través de textos con actividades de explotación, se trabaja de forma explícita los contenidos relacionados con la adquisición de la competencia lectora. Uso del léxico propio del lenguaje visual y plástico.; el lenguaje visual utiliza recursos propios para expresarse e, relacionándolo con otros lenguajes.

Conciencia y expresiones culturales.

El alumnado aprende a leer y valorar obras de arte, y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre los diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia, sobre todo, en la elaboración y creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica.

Tiene que ver, con la particular forma de acercamiento a la realidad que los hechos artísticos suponen y han supuesto para los seres humanos. Del mismo modo, se liga al conocimiento de los caminos andados por la sociedad en las prácticas artísticas y a los usos y funciones que esta sociedad le ha dado y le da.

Competencia social y cívica.

La realización de trabajos en equipo, valorando la tolerancia, respeto, cooperación y flexibilidad dentro del grupo y reconociendo las posibilidades expresivas del mismo. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Iniciativa personal y espíritu emprendedor

Teniendo en cuenta que todo proceso de creación supone convertir una idea en una obra, las actividades propuestas sitúan al alumnado ante un proceso que le obliga a tomar decisiones de manera autónoma. Todo ello, junto con el espíritu creativo, la experimentación, la investigación, y la autocrítica fomentan la iniciativa y autonomía personal.

Experimentación utilización de técnicas en función de las intenciones expresivas y descriptivas. Realización de proyectos creativos mostrando iniciativa personal e imaginación.

Realización de apuntes, esbozos y esquemas en todo el proceso de creación (desde la idea inicial hasta la elaboración de imágenes), facilitando la

Concrecións metodolóxicas

O proceso metodolóxico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, para traballar individualmente e en equipo, e iniciais no coñecemento da realidade de acordo cos principios dos métodos artístico e científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que, por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos téñanse en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, aínda que se debuxe, se pinte ou se fagan fotos. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo e complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto correxibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións

para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a "diversidade"; pero os que pintan ben seguirano facendo con ou sen profesor; se reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión artística; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no "interese e pracer" de saber e coñecer e aprender apprehendiendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento ("saber ver", "a vista é máis rápida que a palabra"), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 100 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, altérannos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades.

- Temos que considerar que o Debuxo é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. As artes plásticas suscítanse como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda,

deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguírao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-O Debuxo Artístico no Bacharelato constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. Con todo, o seu punto de partida debe atoparse no mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- Arquitectura
- Artes plásticas
- Deseño gráfico
- Deseño industrial
- Moda
- Imaxes visuales transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía...

- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento divergente.

- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.

- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.

-O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuales por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si

temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a en o proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

Fluidez, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.

Ductilidade, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.

Orixinalidade, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inhabituais.

Flexibilidade e redefinición, para poder enfocar os problemas

desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuales e plásticas a outras.

Elaboración, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea.

Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo do Área de Plástica, Visuale Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.**

O papel do profesor, na impartición da materia de Debuxo Artístico como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Respecten as expresións e creacións dos demais.

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elixir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes audiovisuales, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidirá o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. Hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares.

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre:

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.
- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodolóxica.
- A avaliación.

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan**

avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.
- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

- Regra e xogo de escuadras.
- Compás.
- Transportador de ángulos.
- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB).
Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápiz de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceles de diferentes grosos, botes de témpera.
- Tesoiras, coitela, pegamento, goma de borrar

Para determinados, materiais como:

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estuches de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápiz de cores cunha gama ampla / existen caixas

de lápiz de cores acuarelables.

- Caixas de barritas ou lápiz de carboncillos
- Caixas de lápiz con gama amplía de durezas
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel acuarelable, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla).
- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía
- Esquemas, modelos.

Outros:

- Báta que evita mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día. Anotacións realizadas en clase, observacións
- Profesionalidade, ánimo e paciencia e imaxinación.(non se venden, téñense ou se adquiren)

Outros recursos didácticos (sempre que a situación sanitaria o permita, cousa que non parece suceder no momento de redactar a presente programación):

- Visitas a determinados talleres-aulas (estampación, cerámica, orfebrería, vidro...)
- Visitas a empresas, museos, igrexas, catedrais.
- Percorridos por cascos históricos.

Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado responde ao esquema seguinte:

PROCESO DE AVALIACIÓN DO ALUMNADO			
	Avaliación Inicial	Avaliación Formativa	Avaliación Sumativa
¿Qué se debe o desea evaluar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.
¿Cómo se ha de evaluar?	Mediante procedimientos diversos: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos. 	Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje. Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas. Registro de todas las cuestiones observadas. Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.	Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos. Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.
¿Cuándo se realizará la evaluación?	Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.	A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.	Al final de un período de aprendizaje.

Conviene evaluar la capacidad de los alumno/as para establecer un proceso de trabajo, que les permita realizar tareas de análisis y síntesis de los lenguajes visuales o plásticos. También se valorará el conocimiento abstracto y su aplicación como apoyo en la realización de actividades de aprendizaje.

Otro aspecto importante a evaluar es la capacidad de los alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma y personal, las situaciones o actividades planteadas, así como la correcta ejecución de los trabajos, tanto en el plano

conceptual como material, utilizando, correctamente, los instrumentos, técnicas y métodos necesarios.

El interés, esfuerzo y dedicación de los alumno/as en la realización de las actividades será, así mismo, valorado.

Procedimientos e instrumentos para la evaluación.

Una evaluación continuada y formativa exige el uso de múltiples instrumentos a lo largo del proceso educativo para permitir la recogida fiable de información y su posterior uso evaluador.

En el siguiente recuadro se ejemplifica un posible procedimiento de evaluación, así como los instrumentos evaluadores utilizados:

PROCEDEMENTO DE AVALIACIÓN		
Instrumento evaluador	Elementos evaluados	Posible peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Conocimientos previos ❖ Asistencia y puntualidad ❖ Participación y actitud ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Aprovechamiento en general ❖ Otras 	10%
REALIZACIÓN DE LAS ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-PRENDIZAJE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas ❖ Búsqueda y organización de la información ❖ Comunicación oral o escrita sobre su trabajo ❖ Corrección en la ejecución o solución de las actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS O DE AUTOEVALUACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	10%
PRUEBAS OBJETIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razonamiento ❖ Corrección en la ejecución y en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de evaluación que conjuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

- 1.- Avaliación inicial. Esta avaliación ten un carácter de diagnóstico. Permítenos coñecer a situación de partida de cada alumno ó comenzo do curso.
- 2.- Avaliación formativa. A avaliación formativa esixe a observación do proceso de aprendizaxe. Isto implica establecer rexistros que nos permitan detectar o momento no que se produce un atranco, a causa que o produce e os mecanismos correctores para supéralo.
- 3.- Avaliación sumativa. Esta avaliación non se pronuncia unicamente verbo da aprendizaxe do alumno, senón que se interpretará como un instrumento de control no proceso educativo e como fonte de información para os propios alumnos. Este seguimento tamén deberá proporcionar ó alumno información verbo do seu proceso de aprendizaxe e permitirá a súa participación no mesmo a traveso de actividades de autoavaliación e coavaliación.

Para o proceso de establecer a cualificación de cada alumno, dentro do marco pedagóxico da avaliación contínua, o profesor terá en conta o traballo desenvolvido de xeito cotián na aula e establecerá a realización de probas obxectivas de coñecemento que sempre se axustarán aos marcos das convocatorias ordinarias e extraordinarias nas datas establecidas pola CCP e a dirección do centro.

Na nota final do curso contará a media dos resultados obtidos nas sucesivas avaliacións trimestrais, ponderada con aspectos pedagóxicamente tan relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade ascendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso. A realización dos exercicios prácticos será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar os devanditos exercicios realizados. Ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos que terá como temario básico de contidos os que aparecen, de seguido, no apartado “Mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva”. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba de coñecementos e un 30% para a cualificación dos traballos realizados. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles ata os 3 puntos dos traballos, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso. O Departamento de Debuxo do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Deb.Art.I para os alumnos de 1º de Bach. que sen causa xustificada falten a máis de quince horas lectivas da devandita asignatura, os alumnos seran previamente apercibidos cando falten sen cusa xustificada as oito faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como

ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe. A avaliación ao longo do curso será continua e formativa. A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de flexibilidade). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándoos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continúa da actividade na aula. O profesor leva no seu caderno as necesarias anotacións, sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia, puntualidade, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra do aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

Destacar un aspecto importante: non se poden utilizar os mesmos procedementos nin criterios que os doutras materias cun peso específico maior dos aspectos conceptuais.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de ensinanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

EVALUACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad desarrollada	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2
	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5
Destreza en el uso de materiales, técnicas e instrumentos	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4
	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo 0	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas 0	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1

solución de las actividades	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar os logros da propia programación usaremos a seguinte táboa

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
1	As programacións están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realizo modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				
4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				
5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				

Organización das actividades de seguemento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Debuxo colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas plantexadas polo departamento. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos entregarán tódolos traballos feitos ó longo do curso e realizarán unha proba obxectiva, na que haberá cuestións de tipo teórico e tamén práctico. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre a materia impartida ao longo do curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Organización de procedementos para acreditar coñecementos

Tal e como xa quedou dito, as características da materia fan do seguimento directo e presencial o principal procedemento co que conta o profesor para acreditar o nivel, traballo e progresión na aprendizaxe dos alumnos. Con todo, tal e como queda expresado nos apartados anteriores, tamén se realizarán probas obxectivas nas que os estudantes terán que amosar o seu nivel de destreza e coñecementos.

Medidas de atención a diversidade

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver. A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e

aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

-A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidad ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de dificultade ou complexidade crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis e aptitudes, de maneira que sexa o propio alumno na súa práctica o que estableza o seu progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou.

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

- Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional** traballaranse en todas as materias.

- As Administracions educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero** ou

contra persoas con discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia.

As Administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, **así como dos valores que sustentan a liberdade, a xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de calquer tipo de violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso a **prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**

- **Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.**

- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade**, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.

- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor**, á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que **o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espírito emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**

- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos, **promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar**, nos termos e condicións que garantan un desenrolo adecuado **para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma.**

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén ven sendo habitual no noso centro a participación dos alumnos de educación plástica, desde a vertiente propia da materia, en actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de disfraces para o antroido, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias.

Debuxo Artístico II. 2º de Bacharelato

Introdución e contextualización

Partindo das destrezas e dos coñecementos adquiridos polo alumnado na materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, da educación secundaria obrigatoria (ESO), en bacharelato afondarase nas destrezas e no conceptos do debuxo como ferramenta do pensamento que participa no proceso creativo, comunicativo, plástico e visual, contribuíndo a adquirir as competencias necesarias para a formación permanente da persoa.

As materias Debuxo Artístico I e II achegan coñecementos teóricos, técnicos e estéticos, fomentando un pensamento diverxente. A aprendizaxe estética debe realizarse sobre bases teóricas e prácticas, fomentando a creatividade, o espírito de investigación e a formación permanente.

De xeito gradual e secuencial, os coñecementos e as destrezas adquiridos en Debuxo Artístico I deben ser a base sobre a que se asente Debuxo Artístico II. Ensinarase e aplicarase o principio de partir do particular para o xeral, para que o alumnado vaia adquirindo as habilidades e os conceptos para construír aprendizaxes significativas, mediante o deseño de proxectos globais.

En Debuxo Artístico I, o alumnado traballa a materia de forma máis obxectiva, para dedicar o segundo curso a aspectos máis subxectivos, desenvolvendo o seu potencial creador orientado cara ás múltiples alternativas formativas artísticas máis acordes cos seus intereses.

Ao traballar de xeito creativo, o alumnado desenvolve a capacidade crítica aplicándoa ás súas propias creacións e ás dos seus compañeiros e as súas compañeiras; valora o feito artístico e goza del, sensibilizándose cara ao contorno para a satisfacción estética e como aspecto motivador para o seu desenvolvemento creativo, potenciando a competencia de conciencia e expresión cultural; debe coñecer os antecedentes artísticos e as achegas de artistas ao debuxo, ás artes plásticas e ao deseño, en xeral, a través da historia, e sobre todo a presenza e a función do debuxo nas manifestacións artísticas contemporáneas. O coñecemento da evolución e a súa valoración positiva do debuxo artístico como linguaxe expresiva e comunicativa reforzará as súas aplicacións nunha sociedade cada vez máis tecnolóxica e inmediata.

A materia de Debuxo Artístico nesta etapa debe proporcionar un panorama amplo das súas aplicacións, orientando e preparando para outras ensinanzas posteriores que o alumnado poida cursar, sexan artísticas ou tecnolóxicas, como base para a formación de profesionais creativos/as: ensinanzas artísticas superiores, ensinanzas profesionais de artes plásticas e deseño, belas artes e

outras afíns; en definitiva, ensinanzas creativas nas súas múltiples facetas (interiores, moda, produto gráfico, multimedia, xoiaría, ilustración, deseño web, multimedia, etc.).

Debuxo Artístico I estrutúrase en cinco bloques de contido: "O debuxo como ferramenta", "Liña e forma", "A composición e os seus fundamentos", "A luz: o claroscuro e a textura" e "A cor".

Debuxo Artístico II estrutúrase noutros cinco bloques de contido: "A forma: estudo e transformación", "A expresión da subxectividade", "Debuxo e perspectiva", "O corpo humano como modelo" e "O debuxo no proceso creativo".

Ao longo da historia, a imaxe e a palabra teñen constituído as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademais de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenrolo de todas as competencias clave**. O currículo do Debuxo Artístico permite a todo o alumnado o desenvolvemento de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuíndo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- O Debuxo Artístico **vincúlase en particular** coa competencia **“Conciencia e expresións culturais”**, pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenrolo da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores

estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible, terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da imaxe.

- **Comunicación lingüística.** O debuxo permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolvida durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedimentos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.** A través do razonamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquira esta **competencia**.

- **Competencia dixital.** A través do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora. Ademais, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non so supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender**, a traveso da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a traveso da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social**: compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A traveso do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferencias e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espírito emprendedor e de iniciativa**. Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo, sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico**. A práctica do debuxo contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedimentos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación grafico-plástica, de expresión subxectiva, de

composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios gráfico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

As ensinanzas no Bacharelato contribuirán a desenrolar nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

1- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comuns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

2- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenrolo persoal.

3- Valorar e respetar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquer outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

4- Afortalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquer tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

5- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

6- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

7- Desenvolver o espírito empreendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

8- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

9- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas extranxeiras de maneira apropiada.

10- Coñecer, valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.

11- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respetar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

12- Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

Considerando os obxectivos do Debuxo Artístico, esta etapa terá como obxectivo o **desenvolvemento das seguintes capacidades:**

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.

2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e enténdelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respecto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.

3. Comprender as relacións da linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.

4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.

5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respecto entre as persoas.
6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicarlas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.
7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle de maneira que sexan eficaces para a comunicación.
8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.
9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.
10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o deseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliado

Os contidos están organizados nos **TRES BLOQUES**, distribuídos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un total de 25 actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario

Debuxo Artístico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A forma. Estudo e transformación				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Percepción e descrición obxectiva da forma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Desenvolve a destreza debuxística con distintos niveis de iconicidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B1.1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade, con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subjectivas). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Modelo analítico e modelo sintético. ▪ B1.3. Retentiva e memoria visual. Consideracións mnemotécnicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Interpretar unha forma ou un obxecto segundo as súas intencións comunicativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B1.1.2. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CD
Bloque 2: A expresión da subjectividade				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Psicoloxía da forma e a composición. Estudo e aplicación dos elementos compositivos que rexen a intención expresiva das creacións plásticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Desenvolver a capacidade de representación das formas mediante a memoria e a retentiva visual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B2.1.1. Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Comportamento e interrelación das formas tridimensionais no espazo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Elaborar imaxes con distintas funcións expresivas utilizando a memoria e a retentiva visual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B2.2.1. Expresa sentimentos e valores subjectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B2.2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para procurar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Valor expresivo da luz e da cor. ▪ B2.4. Ruptura da tradición figurativa e nacemento de novas interpretacións da realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Investigar sobre a expresividade individual, coa linguaxe propia da expresión gráfico-plástica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B2.3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subjectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
Bloque 3. Debuxo e perspectiva				

Debuxo Artístico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g ▪ p 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Valoracións da aparencia formal respecto ao punto de vista perceptivo. ▪ B3.2. Representación da forma con fins expresivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Representar graficamente con diferentes niveis de iconicidade, as formas, illadas ou nunha composición, o contorno inmediato, interiores e exteriores, expresando as características espaciais e de proporcionalidade, e valores lumínicos e cromáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B3.1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B3.1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineais, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B3.1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, a posición e o tamaño dos seus elementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
Bloque 4. O corpo humano como modelo				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Análise da figura humana. Relacións de proporcionalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Analizar as relacións de proporcionalidade da figura humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B4.1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e a reflexión de obras propias e alleas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B4.1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Nocións básicas de anatomía artística. ▪ B4.3. Estudo e representación do movemento da figura humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Representar a figura humana e o seu contorno, identificando as relacións de proporcionalidade entre o conxunto e as súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B4.2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e á articulación e a orientación da estrutura que a define. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Antropometría. Relacións da figura humana co espazo arquitectónico e co contorno natural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Experimentar cos recursos gráfico-plásticos para representar o movemento e a expresividade da figura humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B4.3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico-plásticos e diversas funcións expresivas coa figura humana como suxeito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
Bloque 5. O debuxo no proceso creativo				

Debuxo Artístico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Técnicas secas máis comúns e a súa aplicación no proceso creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Coñecer e aplicar as ferramentas dixitais de debuxo e as súas aplicacións na creación gráfico-plástica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Introducción ás técnicas húmidas e a súa aplicación no proceso creativo. Emprego das ferramentas TIC nos procesos creativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Valorar a importancia do debuxo como ferramenta do pensamento e do coñecemento da súa terminoloxía, dos materiais e dos procedementos para desenvolver o proceso creativo con fins artísticos, tecnolóxicos ou científicos, así como as posibilidades das TIC. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.2.2. Demuestra creatividade e autonomía nos procesos artísticos, propondo solucións gráfico-plásticas que afiancen o seu desenvolvemento persoal e a súa autoestima. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.2.3. Está orientado/a e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores/as, científicos/as e técnicos/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común dos seus proxectos individuais ou colectivos, fomentando a participación activa e a crítica construtiva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.2.5. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CCEC ▪ CCL

Debuxo Artístico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ i ▪ m ▪ n ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Actitude creativa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Aposar unha actitude autónoma e responsable, respectando as producións propias e alleas, así como o espazo de traballo e as pautas indicadas para a realización de actividades, achegando á aula todos os materiais necesarios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DA2.B5.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

Criterios de calificación. *A través de observación en el aula y realización de de actividades. Realizar un mínimo de 70% actividades (laminas), calificadas de 0 a 10 con valor > 5. Actitud positiva hacia la materia (interés, trabajo.)*

Criterios de recuperación. *Entrega de las actividades pendientes. Alguna de las actividades se puede entender como clave como mínimo obligatorio para recuperar.*

Nota. *Es importante tener en cuenta las distintas capacidades y ritmos de los alumnos. Valorar sobre todo el interés y el esfuerzo creativo. Estas cifras de mínimos son meramente indicativas, cada docente decidirá cuales son los mínimos para superar en cada evaluación la materia.*

Metodología y recursos didácticos

Se requiere una metodología activa y atenta a lo que acontece en el aula.

El profesor realizara una breve presentación de los contenidos de la unidad mediante una proyección de los mismos o resumen escrito de los contenidos del libro de teoría, incidiendo en los conceptos clave como: expresividad del punto, tipos de líneas, definir formas mediante puntos, expresividad de la línea, ritmos lineales, líneas para definir formas y volúmenes, proceso para realizar un dibujo a mano, normas para trabajar con lápices de grafito, carboncillo y lápices de colores, el claroscuro, definición de volúmenes con luces y sombras.

Se pueden usar recursos audiovisuales como el proyector o resúmenes mediante medios audiovisuales; lo inmediato hacer una lectura comprensiva de los conceptos y definiciones explicados en el libro de teoría, apoyado en proyección de imágenes, al final hacer un resumen (hay test de autoevaluación en cada unidad didáctica para los contenido mínimos).

Se explicaran las actividades, el número de ellas, su nivel de dificultad, los materiales necesarios y se hace una propuesta de trabajo en equipos o grupos, para utilizar diferentes técnicas e instrumentos, de forma que se marque un plan de trabajo de las diferentes laminas, con un límite de tiempo, dejando claro los mínimos los mínimos a conseguir...

Recursos didácticos. Ambos textos (teoría y actividades). Cañón de proyección (se va a disponer en la web de la editorial de los textos en formato PDF y Word). Un par de quipos informáticos para consultas vía internet o materiales didácticos.

Materiales para dibujo y pintura. **Equipos de grupo:** diferentes cajas de lápices, rotuladores, ceras y pasteles de color), equipos de pinturas al gouache/témpera, soportes (las propias laminas del libro de actividades) otros soportes e de papel grueso (gramaje superior y cartulinas adecuadas para estas técnicas)

Los alumnos deben tener un **equipo de trabajo individual** sencillo con lápices de diferentes grosores, plantillas de dibujo y compas, y alguna técnica de color como lápices o barrad de ceras. El resto, que utilicen los del grupo o equipo, con las debidas instrucciones para su guarda y mantenimiento.

COMPETENCIAS QUE SE TRABAJAN

**Comunicación lingüística. Conciencia y expresiones culturales
Competencia social. Sentido de iniciativa y espíritu emprendedor.
Aprender a aprender. Competencia en el conocimiento y la interacción
con el mundo físico**

Competencia de comunicación lingüística.

En esta unidad didáctica se estudian y trabajan contenidos, habilidades y actitudes para expresar ideas, sentimientos y emociones. A través de textos con actividades de explotación, se trabaja de forma explícita los contenidos relacionados con la adquisición de la competencia lectora. Uso del léxico propio del lenguaje visual y plástico.; el lenguaje visual utiliza recursos propios para expresarse e, relacionándolo con otros lenguajes.

Conciencia y expresiones culturales.

El alumnado aprende a leer y valorar obras de arte, y a apreciar los valores estéticos y culturales de las producciones artísticas. Consigue, además, ampliar el conocimiento que posee sobre los diferentes códigos artísticos y la utilización de las técnicas y los recursos que les son propios. La experimentación e investigación con diferentes técnicas plásticas y visuales facilita la adquisición de esta competencia en la creación de las diversas y variadas composiciones propuestas en las actividades de esta unidad didáctica.

Tiene que ver, con la particular forma de acercamiento a la realidad que los hechos artísticos suponen y han supuesto para los seres humanos. Del mismo modo, se liga al conocimiento de los caminos andados por la sociedad en las prácticas artísticas y a los usos y función social.

Competencia social y cívica.

La realización de trabajos en equipo, valorando la tolerancia, respeto, cooperación y flexibilidad dentro del grupo y reconociendo las posibilidades expresivas del mismo. Por otra parte, el trabajo con herramientas propias del lenguaje visual, que inducen al pensamiento creativo y a la expresión de emociones, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas con la diversidad de respuestas ante un mismo estímulo y la aceptación de las diferencias.

Iniciativa personal y espíritu emprendedor

Teniendo en cuenta que todo proceso de creación supone convertir una idea en una obra, las actividades propuestas sitúan al alumnado ante un proceso que le obliga a tomar decisiones de manera autónoma. Todo ello, junto con el espíritu creativo, la experimentación, la investigación, y la autocrítica fomentan la iniciativa y autonomía personal.

Experimentación utilización de técnicas en función de las intenciones expresivas y descriptivas. Realización de proyectos creativos mostrando iniciativa personal e imaginación.

Realización de apuntes, esbozos y esquemas en todo el proceso de creación (desde la idea inicial hasta la elaboración de imágenes), facilitando la autorreflexión, autoevaluación y evaluación.

Competencia para aprender a aprender

Esta competencia se adquiere en la medida en que se favorezca la reflexión sobre los procesos y experimentación creativa ya que implica la toma de conciencia de las propias capacidades y recursos así como la aceptación de los propios errores como instrumento de mejora. En las actividades propuestas en la unidad, se trabajan habilidades que permiten que el alumno sea capaz de continuar aprendiendo de forma autónoma, de acuerdo con los objetivos de la propia unidad como:

- Reconocer los distintos lenguajes visuales en las imágenes del entorno y clasificarlos según su finalidad.
- Reconocer los elementos constitutivos de diferentes obras artísticas, analizando de forma elemental las relaciones entre figura fondo, los posibles sistemas de composición, la simetría, el color y las texturas

Competencia en el conocimiento y la interacción con el mundo físico.

Uno de los valores educativos de la materia de educación plástica y visual es la utilización de procedimientos relacionados con el método científico, tales como la observación, la experimentación, el descubrimiento y la reflexión y el análisis posterior. De hecho, la experimentación y exploración de los elementos que estructuran las formas e imágenes (punto, línea, forma, textura y color) así como la interpretación de cuadros y obras ajenas participan de estos valores y colaboran en la adquisición de esta competencia.

El conocimiento de los elementos conceptuales de los lenguajes visuales (punto, línea y textura), hace que esta unidad contribuya de forma importante a la consecución de las habilidades necesarias para interactuar con el mundo físico, posibilitando la comprensión, valoración, análisis y reflexión de obras artísticas, de forma que el alumno se pueda desenvolver de forma óptima en la realización de composiciones diversas.

Concrecións metodolóxicas

O proceso metodolóxico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, para traballar individualmente e en equipo, e iniciais no coñecemento da realidade de acordo cos principios dos métodos artístico e científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que, por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos téñanse en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, aínda que se debuxe, se pinte ou se fagan fotos. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo e complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto correxibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a “diversidade”; pero os que pintan ben seguirano facendo con ou sen profesor; se reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión artística; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no “interese e pracer” de saber e coñecer e aprender apreñendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento (“saber ver”, “a vista é máis rápida que a palabra”), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 100 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, alteránnos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades.

- Temos que considerar que o Debuxo é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. As artes plásticas suscítanse como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda, deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguirao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-O Debuxo Artístico no Bacharelato constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. Con todo, o seu punto de partida debe atoparse no mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- Arquitectura
- Artes plásticas

- Deseño gráfico
- Deseño industrial
- Moda
- Imaxes visuales transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía...

- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento divergente.

- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.

- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.

-O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuales por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a en o proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

Fluidez, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.

Ductilidade, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.

Originalidade, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inabituales.

Flexibilidade e redefinición, para poder enfocar os problemas desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuales e plásticas a outras.

Elaboración, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea. Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo do Área de Plástica, Visuale Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.**

O papel do profesor, na impartición da materia de Debuxo Artístico como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do

seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Respecten as expresións e creacións dos demais.

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elexir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes audiovisuais, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidirao o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e

materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinamentos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre:

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.
- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodolóxica.
- A avaliación.

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.**

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.
- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

- Regra e xogo de escuadras.
- Compás.
- Transportador de ángulos.
- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB). Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápis de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceis de diferentes grosos, botes de témpera.
- Tesoiras, coitela, pegamento, goma de borrar

Para determinados traballos, materiais como:

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estuches de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápis de cores cunha gama ampla / existen caixas de lápis de cores acuarelables.
- Caixas de barritas ou lápis de carboncillos
- Caixas de lápis con gama ampla de durezas
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel acuarelable, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla).
- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía

- Esquemas, modelos.

Outros:

- Báta que evita mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día.
- Anotacións realizadas en clase, observacións
- Profesionalidade, ánimo e paciencia e imaxinación.(non se venden, téñense ou se adquiren)

Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado responde ao esquema seguinte:

PROCESO DE AVALIACIÓN DO ALUMNADO			
	Avaliación Inicial	Avaliación Formativa	Avaliación Sumativa
¿Qué se debe o desea evaluar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.

<p>¿Cómo se ha de evaluar?</p>	<p>Mediante procedimientos diversos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos. 	<p>Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje.</p> <p>Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas.</p> <p>Registro de todas las cuestiones observadas.</p> <p>Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.</p>	<p>Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos.</p> <p>Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.</p>
<p>¿Cuándo se realizará la evaluación?</p>	<p>Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.</p>	<p>A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.</p>	<p>Al final de un período de aprendizaje.</p>

Conviene evaluar la capacidad de los alumno/as para establecer un proceso de trabajo, que les permita realizar tareas de análisis y síntesis de los lenguajes visuales o plásticos. También se valorará el conocimiento abstracto y su aplicación como apoyo en la realización de actividades de aprendizaje.

Otro aspecto importante a evaluar es la capacidad de los alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma y personal, las situaciones o actividades planteadas, así como la correcta ejecución de los trabajos, tanto en el plano conceptual como material, utilizando, correctamente, los instrumentos, técnicas y métodos necesarios.

El interés, esfuerzo y dedicación de los alumno/as en la realización de las actividades será, así mismo, valorado.

Procedimientos e instrumentos para la evaluación.

Una evaluación continuada y formativa exige el uso de múltiples instrumentos a lo largo del proceso educativo para permitir la recogida fiable de información y su posterior uso evaluador.

En el siguiente recuadro se ejemplifica un posible procedimiento de evaluación, así como los instrumentos evaluadores utilizados:

PROCEDEMENTO DE AVALIACIÓN		
Instrumento evaluador	Elementos evaluados	Posible peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Conocimientos previos ❖ Asistencia y puntualidad ❖ Participación y actitud ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Aprovechamiento en general ❖ Otras 	10%
REALIZACIÓN DE LAS ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-PRENDIZAJE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas ❖ Búsqueda y organización de la información ❖ Comunicación oral o escrita sobre su trabajo ❖ Corrección en la ejecución o solución de las actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS O DE AUTOEVALUACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	10%
PRUEBAS OBJETIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razonamiento ❖ Corrección en la ejecución y en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de avaliación que conxuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

1.- Avaliación inicial. Esta avaliación ten un carácter de diagnóstico. Permítenos coñecer a situación de partida de cada alumno ó comenzo do curso.

2.- Avaliación formativa. A avaliación formativa esixe a observación do proceso de aprendizaxe. Isto implica establecer rexistros que nos permitan detectar o momento no que se produce un atranco, a causa que o produce e os mecanismos correctores para supéralo.

3-Avaliación sumativa. Esta avaliación non se pronuncia unicamente verbo da aprendizaxe do alumno, senón que se interpretará como un instrumento de control no proceso educativo e como fonte de información para os propios alumnos. Este seguimento tamén deberá proporcionar ó alumno información

verbo do seu proceso de aprendizaxe e permitirá a súa participación no mesmo a traveso de actividades de autoavaliación e coavaliación.

Para o proceso de establecer a cualificación de cada alumno, dentro do marco pedagóxico da avaliación contínua, o profesor terá en conta o traballo desenvolvido de xeito cotián na aula e establecerá a realización de probas obxectivas de coñecemento que sempre se axustarán aos marcos das convocatorias ordinarias e extraordinarias nas datas establecidas pola CCP e a dirección do centro.

Na nota final do curso contará a media dos resultados obtidos nas sucesivas avaliacións trimestrais, ponderada con aspectos pedagóxicamente tan relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade ascendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso.

A realización dos exercicios prácticos será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar os devanditos exercicios realizados. Ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos que terá como temario básico de contidos os que aparecen, de seguido, no apartado “Mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva”. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba de coñecementos e un 30% para a cualificación dos traballos realizados. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles ata os 3 puntos dos traballos, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso. O Departamento de Debuxo do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Deb.Art.I para os alumnos de 1º de Bach. que sen causa xustificada falten a máis de quince horas lectivas da devandita asignatura, os alumnos serán previamente apercibidos cando falten sen cusa xustificada as oito faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe. A avaliación ao longo do curso será continua e formativa. A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos

prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de flexibilidade). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándolos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continúa da actividade na aula. O profesor leva no seu caderno as necesarias anotacións, sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia, puntualidade, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra do aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

Destacar un aspecto importante: non se poden utilizar os mesmos procedementos nin criterios que os doutras materias cun peso específico maior dos aspectos conceptuais.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento. Insistimos na visión global formativa desta materia como indicabamos na introdución.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de ensinanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

EVALUACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad desarrollada	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2
	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5
Destreza en el uso de materiales, técnicas e instrumentos	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4
	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo 0	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas 0	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o solución de las actividades	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1
	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar los logros de la propia programación usaremos a seguinte táboa

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
--	--------------	---	---	---	---

1	As programacións están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realizo modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				
4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				
5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				

Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Debuxo colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas plantexadas polo departamento. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos entregarán tódolos traballos feitos ó longo do curso e realizarán unha proba obxectiva de coñecementos na que haberá cuestións de tipo teórico e práctico. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre os contidos impartidos ao longo do curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Organización de procedementos para acreditar coñecementos

Tal e como xa quedou dito, as características da materia fan do seguimento directo e presencial o principal procedemento co que conta o profesor para acreditar o nivel, traballo e progresión na aprendizaxe dos alumnos. Con todo, tal e como queda expresado nos apartados anteriores, tamén se realizarán probas obxectivas nas que os estudantes terán que amosar o seu nivel de destreza e coñecementos.

Medidas de atención a diversidade.

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver.

A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

- A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidad ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de dificultade ou complejidad crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis e aptitudes, de maneira que sexa o propio alumno na súa práctica o que estableza o seu progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

- Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional** traballaranse en todas as materias.

- As Administracións educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con** discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia.

As Administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, **así como dos valores que sustentan a liberdade, la xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de calquer tipo de violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso a **prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**

- Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.

- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade**, as situacións de risco derivadas da inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.

- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor**, á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que **o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espírito emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**

- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos, **promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar**, nos termos e condicións que garantan un desenrolo adecuado **para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma.**

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén ven sendo habitual no noso centro a participación dos alumnos de educación plástica, desde a vertiente propia da materia, en actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de difraces para o antroido, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha

dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias.

Debuxo Técnico I. 1º de Bacharelato

Introdución e contextualización

Partindo das destrezas e dos coñecementos adquiridos polo alumnado na materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, da educación secundaria obrigatoria (ESO), en bacharelato afondarase nas destrezas e no conceptos do debuxo como ferramenta do pensamento que participa no proceso creativo, comunicativo, plástico e visual, contribuíndo a adquirir as competencias necesarias para a formación permanente da persoa.

As materias Debuxo Técnico I e II achegan coñecementos teóricos, técnicos e estéticos, fomentando un pensamento diverxente. A aprendizaxe estética debe realizarse sobre bases teóricas e prácticas, fomentando o espírito de investigación e a formación permanente.

De xeito gradual e secuencial, os coñecementos e as destrezas adquiridos en Debuxo Técnico I deben ser a base sobre a que se asente Debuxo Técnico II. Ensinarase e aplicarase o principio de partir do particular para o xeral, para que o alumnado vaia adquirindo as habilidades e os conceptos para construír aprendizaxes significativas, mediante o deseño de proxectos globais.

En Debuxo Técnico I, o alumnado traballa a materia de forma máis obxectiva, para dedicar o segundo curso a aspectos máis abertos, desenvolvendo o seu potencial orientado cara ás múltiples alternativas formativas máis acordes cos seus intereses.

Ao traballar de xeito creativo, o alumnado desenvolve a capacidade crítica aplicándoa ás súas propias creacións e ás dos seus compañeiros e as súas compañeiras; valora o feito artístico e goza del, sensibilizándose cara ao contorno para a satisfacción estética e como aspecto motivador para o seu desenvolvemento, potenciando a competencia de conciencia e expresión cultural; debe coñecer os antecedentes artísticos e as achegas de artistas ao debuxo, ás artes plásticas e ao deseño, en xeral, a través da historia, e sobre todo a presenza e a función do debuxo nas manifestacións contemporáneas. O coñecemento da evolución e a súa valoración positiva do debuxo como linguaxe expresiva e comunicativa reforzará as súas aplicacións nunha sociedade cada vez máis tecnolóxica e inmediata.

A materia de Debuxo Técnico nesta etapa debe proporcionar un panorama amplo das súas aplicacións, orientando e preparando para outras ensinanzas

posteriores que o alumnado poida cursar, sexan artísticas ou tecnolóxicas, como base para a formación de profesionais creativos/as: ensinanzas artísticas superiores, ensinanzas profesionais de artes plásticas e deseño, belas artes e outras afíns; en definitiva, ensinanzas creativas nas súas múltiples facetas (interiores, moda, produto gráfico, multimedia, xoiaría, ilustración, deseño web, multimedia, etc.).

Ao longo da historia, a imaxe e a palabra teñen constituido as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademais de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenrolo de todas as competencias clave**. O currículo do Debuxo Técnico permite a todo o alumnado o desenvolvemento de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuíndo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- O debuxo **vincúlase en particular** coa competencia “**Conciencia e expresións culturais**”, pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenvolvemento da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e

percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible, terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da imaxe.

- **Comunicación lingüística.** O debuxo permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolta durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedimentos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.** A través do razonamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquira esta **competencia**.

- **Competencia dixital.** A través do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquieren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora.

Ademáis, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non so supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender**, a traveso da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a traveso da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social**: compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A traveso do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferenzas e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espíritu emprendedor e de iniciativa**. Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo, sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico**. A práctica do debuxo contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedimentos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a

reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación grafico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios grafico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

As ensinanzas no Bacharelato contribuirán a desenrolar nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comuns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenrolo persoal.
- Valorar e respetar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquer outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Afortalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de

calquer tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

- Coñecer, valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.

- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respetar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenrolo persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

- **Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.**

Considerando os obxectivos do Debuxo Artístico, esta etapa terá como obxectivo o **desenrolo das seguintes capacidades:**

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.

2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e enténdelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respecto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.
3. Comprender as relacións da linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.
4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.
5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respecto entre as persoas.
6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicarlas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.
7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle.

- Entende-lo debuxo técnico como unha linguaxe universal que nos permite expresar gráfica e obxectivamente unha realidade.
- Desenvolve-las destrezas necesarias para expresarse cos Instrumentos específicos do debuxo, utilizando as técnicas gráficas axeitadas e ofrecendo solucións claras, precisas e obxectivas.
- Desenvolve-la visión espacial para ser quen de relacionar, situar e compara-las formas tanto no espacio real como a súa correspondencia no espacio do debuxo.
- Coñecer e comprende-las regras do debuxo técnico para Interpreta-la representación de formas como imaxe da realidade.
- Usa-los métodos e coñecementos propios do debuxo técnico na investigación e solución razoada de problemas científicos e técnicos.
- Acepta-la normalización como convencionalismo universal que simplifica e facilita o entendemento da representación ou racionaliza-la produción dunha determinada realidade.
- Coñecer e respecta-las principais normas (UNE e ISO), na execución de planos técnicos.
- Desenvolve-la destreza expresiva necesaria para trazar Bosquexos a man alzada, rexistrando os aspectos fundamentais de forma, orientación, proporción, detalles, medida, etc. dunha determinada realidade.

- Valorar a importancia da presentación, o correcto acabado, a exactitude, a limpeza e o coidado do soporte.
- Planificar e reflexionar sobre o proceso de realización de calquera construción xeométrica, tanto de forma individual como colectiva.
- Integrar os coñecementos do debuxo técnico dentro dos procesos tecnolóxicos e en aplicación da vida cotiá.
- Interesarse polas novas tecnoloxías e o uso de programas de deseño, valorando a súa utilidade e posibilidades.

8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.

9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.

10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o deseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable

Os contidos están organizados nos **TRES BLOQUES**, distribuídos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un total de 36 actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Xeometría e debuxo técnico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Trazados xeométricos. ▪ B1.2. Instrumentos e materiais do debuxo técnico. ▪ B 1 . 3 . Recoñecemento da xeometría na natureza. ▪ B1.4. Identificación de estruturas xeométricas na arte. ▪ B1.5. Valoración da xeometría como instrumento para o deseño gráfico, industrial e arquitectónico. ▪ B1.6. Trazados fundamentais no plano. ▪ B1.7. Operacións con segmentos. ▪ B1.8. Mediatriz. ▪ B1.9. Paralelismo e perpendicularidade. ▪ B 1 . 1 0 . Determinación de lugares xeométricos. Aplicacións. ▪ B1.11. Elaboración de formas baseadas en redes modulares. ▪ B 1 . 1 2 . Circunferencia e círculo. ▪ B1.13. Ángulos. ▪ B1.14. Trazado de polígonos regulares. ▪ B1.15. Resolución gráfica de cuadriláteros e polígonos. ▪ B 1 . 1 6 . Representación de formas planas. ▪ B1.17. Trazado de formas proporcionais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Resolver problemas de configuración de formas poligonais sinxelas no plano coa axuda de utensilios convencionais de debuxo sobre taboleiro, aplicando os fundamentos da xeometría métrica de acordo cun esquema paso a paso e/ou unha figura de análise elaborada previamente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1.1. Deseña, modifica ou reproduce formas baseadas en redes modulares cadradas coa axuda do escuadro e o cartabón, utilizando recursos gráficos para destacar claramente o trazado principal elaborado das liñas auxiliares utilizadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1. 2. Determina coa axuda de regra e compás os principais lugares xeométricos de aplicación aos trazados fundamentais no plano, e comproba graficamente o cumprimento das condicións establecidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1.3. Relaciona as liñas e os puntos notables de triángulos, cuadriláteros e polígonos coas súas propiedades, e identifica as súas aplicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1.4. Comprende as relacións métricas dos ángulos da circunferencia e o círculo, describe as súas propiedades e identifica as súas posibles aplicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1.5. Resolve triángulos coa axuda de regra e compás, aplicando as propiedades das súas liñas e os puntos notables, e os principios xeométricos elementais, e xustifica o procedemento utilizado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1.6. Deseña, modifica ou reproduce cuadriláteros e polígonos analizando as relacións métricas esenciais e resolvendo o seu trazado por triangulación, radiación, itinerario ou relacións de semellanza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.18. Resolución gráfica de triángulos. ▪ B 1 . 1 9 . Determinación, propiedades e aplicacións dos seus puntos notables. ▪ B 1 . 2 0 . Proporcionalidade e semellanza. ▪ B1.21. Análise de trazado de formas poligonais por triangulación, radiación e itinerario. ▪ B1.22. Construción e utilización de escalas gráficas. ▪ B 1 . 2 3 . Transformacións xeométricas elementais: xiro, translación, simetría homotecia e afinidade. Identificación de invariantes. Aplicacións. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.1.7. Reproduce figuras proporcionais determinando a razón idónea para o espazo de debuxo dispoñible, construíndo a escala gráfica correspondente en función da apreciación establecida e utilizándoa coa precisión requirida. ▪ DT1.B1.1.8. Comprende as características das transformacións xeométricas elementais (xiro, translación, simetría, homotecia e afinidade), identificando as súas invariantes, e aplicaas para a resolución de problemas xeométricos e para a representación de formas planas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.24. Tanxencias e enlaces. ▪ B1.25. Resolución de problemas básicos de tanxencias e enlaces. Aplicacións. ▪ B1.26. Construción de curvas técnicas, óvalos, ovoides e espirais. ▪ B1.27. Aplicacións da xeometría ao deseño arquitectónico e industrial. ▪ B1.28. Xeometría e novas tecnoloxías. ▪ B1.29. Aplicacións de debuxo vectorial en 2D. ▪ B1.30. Exercicios de aplicación de trazado de tanxencias e enlaces. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Debuxar curvas técnicas e figuras planas compostas por circunferencias e liñas rectas, aplicando os conceptos fundamentais de tanxencias, resaltar a forma final determinada e indicar graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B1.2.1. Identifica as relacións entre puntos de tanxencia, centros e raios de circunferencias, analizando figuras compostas por enlaces entre liñas rectas e arcos de circunferencia. ▪ DT1.B1.2.2. Resolve problemas básicos de tanxencias coa axuda de regra e compás, aplicando con rigor e exactitude as súas propiedades intrínsecas, e utilizando recursos gráficos para destacar claramente o trazado principal elaborado das liñas auxiliares utilizadas. ▪ DT1.B1.2.3. Aplica os coñecementos de tanxencias á construción de óvalos, ovoides e espirais, e relaciona a súa forma coas principais aplicacións no deseño arquitectónico e industrial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSIEE

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> DT1.B1.2.4. Deseña a partir dun bosquexo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas que conteñan enlaces entre liñas rectas e arcos de circunferencia, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE
Bloque 2. Sistemas de representación				
<ul style="list-style-type: none"> b d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Fundamentos dos sistemas de representación. B2.2. Sistemas de representación na arte. B2.3. Evolución histórica dos sistemas de representación. B2.4. Sistemas de representación e debuxo técnico. Ámbitos de aplicación. B2.5. Vantaxes e inconvenientes. Criterios de selección. B2.6. Clases de proxección. B2.7. Sistemas de representación e novas tecnoloxías. B2.8. Aplicacións de debuxo vectorial en 3D. B2.9. Sistema diédrico. B2.10. Procedementos para a obtención das proxeccións diédricas. B2.11. Disposición normalizada. B2.12. Reversibilidade do sistema. Número 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Relacionar os fundamentos e as características dos sistemas de representación coas súas posibles aplicacións ao debuxo técnico, seleccionando o sistema axeitado ao obxectivo previsto, e identificar as vantaxes e os inconvenientes en función da información que se desexe amosar e dos recursos dispoñibles. 	<ul style="list-style-type: none"> DT1.B2.1.1. Identifica o sistema de representación empregado a partir da análise de debuxos técnicos, ilustracións ou fotografías de obxectos ou espazos, e determina as características diferenciais e os elementos principais do sistema. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
			<ul style="list-style-type: none"> DT1.B2.1.2. Establece o ámbito de aplicación dos principais sistemas de representación, e ilustra as súas vantaxes e os seus inconvenientes mediante o debuxo a man alzada dun mesmo corpo xeométrico sinxelo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
			<ul style="list-style-type: none"> DT1.B2.1.3. Selecciona o sistema de representación idóneo para a definición dun obxecto ou espazo, analizando a complexidade da súa forma, a finalidade da representación, a exactitude requirida e os recursos informáticos dispoñibles. 	<ul style="list-style-type: none"> CD
			<ul style="list-style-type: none"> DT1B2.1.4. Comprende os fundamentos do sistema diédrico e describe os procedementos de obtención das proxeccións e a súa disposición normalizada. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<p>de proxeccións suficientes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B 2 . 1 3 . Representación e identificación de puntos, rectas e planos. Posicións no espazo. Paralelismo e perpendicularidade. Pertenza e intersección. ▪ B2.14. Proxeccións diédricas de sólidos e espazos sinxelos. ▪ B2.15. Seccións p l a n a s . Determinación da súa verdadeira magnitude. ▪ B 2 . 1 6 . Procedementos para a obtención e disposición das proxeccións diédricas. ▪ B 2 . 1 7 . Visualización e debuxo a man alzada de axonometrías a partir das vistas principais de pezas sinxelas. ▪ B2.18. Seccións p l a n a s . Determinación da súa verdadeira magnitude. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B2.1.5. Comprende o funcionamento do sistema diédrico, relacionando os seus elementos, convencionalismos e notacións coas proxeccións necesarias para representar inequivocamente a posición de puntos, rectas e planos, e resolve problemas de pertenza, intersección e verdadeira magnitude. ▪ DT1.B2.1.6. Deseña ou reproduce formas tridimensionais sinxelas, debuxando a man alzada as súas vistas principais no sistema de proxección ortogonal establecido pola norma de aplicación, dispoñendo as proxeccións suficientes para a súa definición e identificando os seus elementos de xeito inequívoco. ▪ DT1.B2.1.7. Visualiza no espazo perspectivo formas tridimensionais sinxelas definidas suficientemente polas súas vistas principais, debuxando a man alzada a x o n o m e t r í a s convencionais (isometrías e cabaleiras). ▪ DT1.B2.1.8. Determina seccións planas de obxectos tridimensionais sinxelos, visualizando intuitivamente a súa posición mediante perspectivas a man alzada, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CMCCT ▪ CCEC

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.19. Sistema de planos cotados: aplicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Representar formas tridimensionais sinxelas a partir de perspectivas, fotografías, pezas reais ou espazos do contorno próximo, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados, dispoñendo de acordo coa norma as proxeccións suficientes para a súa definición e identificando os seus elementos de xeito inequívoco. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B2.2.1. Comprende o funcionamento do sistema de planos cotados como unha variante do sistema diédrico que permite rendibilizar os coñecementos adquiridos, ilustra as súas principais aplicacións mediante a resolución de problemas sinxelos de pertenza e intersección e obtén perfís dun terreo a partir das súas curvas de nivel. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.20. Sistema axonométrico. ▪ B2.21. Fundamentos do sistema. Disposición dos eixes e utilización dos coeficientes de redución. ▪ B2.22. Sistema axonométrico ortogonal, perspectivas isométricas, dimétricas e trimétricas. ▪ B2.23. Sistema axonométrico oblicuo: perspectivas cabaleiras e militares. ▪ B2.24. Aplicación do óvalo isométrico como representación simplificada de formas circulares. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Debuxar perspectivas de formas tridimensionais a partir de pezas reais ou definidas polas súas proxeccións ortogonais, seleccionando a axonometría axeitada ao propósito da representación, dispoñendo a posición dos eixes en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e utilizando, de ser o caso, os coeficientes de redución determinados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B2.3.1. Realiza perspectivas isométricas de corpos definidos polas súas vistas principais, coa axuda de utensilios de debuxo sobre taboleiro, representando as circunferencias situadas en caras paralelas aos planos coordenados como óvalos en lugar de elipses, simplificando o seu trazado. ▪ DT1.B2.3.2. Realiza perspectivas cabaleiras ou planimétricas (militares) de corpos ou espazos con circunferencias situadas en caras paralelas a un só dos planos coordenados, dispoñendo a súa orientación para simplificar o seu trazado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.25. Sistema cónico central. ▪ B2.26. Elementos do sistema. Plano do cadro e cono visual. ▪ B2.27. Determinación do punto de vista e orientación das caras principais. ▪ B2.28. Paralelismo. Puntos de fuga. Puntos métricos. ▪ B2.29 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Debuxar perspectivas cónicas de formas tridimensionais a partir de espazos do contorno ou definidas polas súas proxeccións ortogonais, e valorar o método seleccionado, considerando a orientación das caras principais respecto do plano do cadro e a repercusión da posición do punto de vista sobre o resultado final. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B2.4.1. Comprende os fundamentos da perspectiva cónica e clasifica a súa tipoloxía en función da orientación das caras principais respecto ao plano do cadro e a repercusión da posición do punto de vista sobre o resultado final, determinando o punto principal, a liña do horizonte, os puntos de fuga e os seus puntos de medida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.29. Representación simplificada da circunferencia. ▪ B2.30. Sistema cónico oblicuo. ▪ B2.31. Representación simplificada da circunferencia. ▪ B2.32. Representación de sólidos nos diferentes sistemas. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B2.4.2. Debuxa coa axuda de utensilios de debuxo perspectivas cónicas centrais de corpos ou espazos con circunferencias situadas en caras paralelas a un só dos planos coordinados, dispoñendo a súa orientación para simplificar o seu trazado. ▪ DT1.B2.4.3. Representa formas sólidas ou espaciais con arcos de circunferencia en caras horizontais ou verticais, debuxando perspectivas cónicas oblicuas coa axuda de utensilios de debuxo, simplificando a construción das elipses perspectivas mediante o trazado de polígonos circunscritos, trazándoas a man alzada ou coa axuda de patróns de curvas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CMCCT
Bloque 3. Normalización				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Elementos da normalización consonte a normativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Valorar a normalización como convencionalismo para a comunicación universal que permite simplificar os métodos de produción, asegurar a calidade dos produtos, posibilitar a súa distribución e garantir a súa utilización polo destinatario final. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B3.1.1. Describe os obxectivos e os ámbitos de utilización das normas UNE, EN e ISO, e relaciona as específicas do debuxo técnico coa súa aplicación para a elección e a dobra de formatos, para o emprego de escalas, para establecer o valor representativo das liñas, para dispor as vistas e para a cotación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Proxecto: necesidade e ámbito de aplicación das normas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Aplicar as normas nacionais, europeas e internacionais relacionadas cos principios xerais de representación, formatos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B3.2.1. Obtén as dimensións relevantes de corpos ou espazos representados utilizando escalas normalizadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE

Debuxo Técnico I. 1º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
I	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Formatos. Dobra de planos. ▪ B3.4. Vistas. Liñas normalizadas. ▪ B3.5. Aplicacións da normalización. ▪ B3.6. Escalas. Cotación. ▪ B3.7. Debuxo industrial. ▪ B3.6. Escalas. Cotación. ▪ B3.8. Debuxo arquitectónico. ▪ B3.9. Cortes e seccións. 	<p>representación, formatos, escalas, cotación e métodos de proxección ortográficos e axonométricos, considerando o debuxo técnico coma linguaxe universal, valorando a necesidade de coñecer a súa sintaxe e utilizándoo de forma obxectiva para a interpretación de planos técnicos e a elaboración de bosqueños, esquemas, esbozos e planos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B3.2.2. Representa pezas e elementos industriais ou de construción, aplicando as normas referidas aos principais métodos de proxección ortográficos, seleccionando as vistas imprescindibles para a súa definición, dispóndoas axeitadamente e diferenciando o trazado de eixes, liñas vistas e ocultas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B3.2.3. Cota pezas industriais sinxelas identificando as cotas necesarias para a súa correcta definición dimensional e dispóndoas de acordo coa norma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B3.2.4. Cota espazos arquitectónicos sinxelos identificando as cotas necesarias para a súa correcta definición dimensional e dispóndoas de acordo coa norma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT1.B3.2.5. Representa obxectos con ocios mediante cortes e seccións, aplicando as normas básicas correspondentes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE

Concrecións metodolóxicas

O proceso metodolóxico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, para traballar individualmente e en equipo, e iniciaralles no coñecemento da realidade de acordo cos principios dos métodos artístico e científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que , por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas [IES. G. TORRENTE BALLESTER, Dto. Artes Plásticas.](#) 226

da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos téñanse en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, aínda que se debuxe, se pinte ou se fagan fotos. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo e complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto correxibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a “diversidade”; pero os que pintan ben seguirano facendo con ou sen profesor; se reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión artística; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no “interese e pracer” de saber e coñecer e aprender apreñendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento (“saber ver”, “a vista é máis rápida que a palabra”), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 100 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a

realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, aléranos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades.

- Temos que considerar que o Debuxo é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. As artes plásticas suscítanse como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda, deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguírao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-O Debuxo Artístico no Bacharelato constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. Con todo, o seu punto de partida debe atoparse no mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- Arquitectura
- Artes plásticas
- Deseño gráfico
- Deseño industrial
- Moda
- Imaxes visuais transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía

- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento divergente.

- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a

posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.

- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.

-O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuais por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a en o proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

Fluidez, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.

Ductilidade, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.

Originalidade, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inabituales.

Flexibilidade e redefinición, para poder enfocar os problemas desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuales e plásticas a outras.

Elaboración, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea. Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo do Área de Plástica, Visuale Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.**

O papel do profesor, na impartición da materia de Debuxo Artístico como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Respecten as expresións e creacións dos demais.

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elixir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes audiovisuais, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidirao o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre:

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.

- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodológica.
- A avaliación

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.**

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.
- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.
-

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

- Regra e xogo de escuadras.
- Compás.
- Transportador de ángulos.

- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB). Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápiz de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceis de diferentes grosos, botes de témpera.
- Tesoiras, coitela, pegamento, goma de borrar

Para determinados **traballos en grupo** (en función do orzamento que nos dean), pódense organizar equipos de traballo en grupo con materiais e técnicas de uso común e maior variedade como:

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estuches de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápiz de cores cunha gama ampla / existen caixas de lápiz de cores acuarelables.
- Caixas de barritas ou lápiz de carboncillos
- Caixas de lápiz con gama ampla de durezas
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel acuarelable, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla). Hoxe día é case imprescindible
- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía
- Esquemas, modelos.

Outros:

- Báta que evita mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día.
- Anotacións realizadas en clase, observacións
- Profesionalidade, ánimo e paciencia e imaxinación.(non se venden, téñense ou se adquiren)

Crterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado resposta ao esquema seguinte:

PROCESO DE EVALUACIÓN DEL ALUMNADO			
	Evaluación Inicial	Evaluación Formativa	Evaluación Sumativa
¿Qué se debe o desea evaluar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.
¿Cómo se ha de evaluar?	Mediante procedimientos diversos: ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos.	Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje. Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas. Registro de todas las cuestiones observadas. Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.	Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos. Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.

¿Cuándo se realizará la evaluación ?	Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.	A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.	Al final de un período de aprendizaje.
--------------------------------------	---	---	--

Conviene evaluar la capacidad de los alumno/as para establecer un proceso de trabajo, que les permita realizar tareas de análisis y síntesis de los lenguajes visuales o plásticos. También se valorará el conocimiento abstracto y su aplicación como apoyo en la realización de actividades de aprendizaje.

Otro aspecto importante a evaluar es la capacidad de los alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma y personal, las situaciones o actividades planteadas, así como la correcta ejecución de los trabajos, tanto en el plano conceptual como material, utilizando, correctamente, los instrumentos, técnicas y métodos necesarios.

El interés, esfuerzo y dedicación de los alumno/as en la realización de las actividades será, así mismo, valorado.

Procedimientos e instrumentos para la evaluación.

Una evaluación continuada y formativa exige el uso de múltiples instrumentos a lo largo del proceso educativo para permitir la recogida fiable de información y su posterior uso evaluador.

En el siguiente recuadro se ejemplifica un posible procedimiento de evaluación, así como los instrumentos evaluadores utilizados:

PROCEDIMIENTO DE EVALUACIÓN		
Instrumento evaluador	Elementos evaluados	Posible peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Conocimientos previos ❖ Asistencia y puntualidad ❖ Participación y actitud ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Aprovechamiento en general ❖ Otras 	10%

REALIZACIÓN DE LAS ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumplimiento de los plazos de entrega o puntualidad en la entrega ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas ❖ Búsqueda y organización de la información ❖ Comunicación oral o escrita sobre su trabajo ❖ Corrección en la ejecución o solución de las actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS O DE AUTOEVALUACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	10%
PRUEBAS OBJETIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razonamiento ❖ Corrección en la ejecución y en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de evaluación que conjuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

1.- Evaluación inicial. Esta evaluación tiene un carácter de diagnóstico. Permítenos conocer a situación de partida de cada alumno o comienzo del curso.

2.- Evaluación formativa. La evaluación formativa exige la observación del proceso de aprendizaje. Esto implica establecer registros que nos permitan detectar el momento en el que se produce un atasco, a causa de lo que produce y los mecanismos correctores para superarlo.

3.- Evaluación sumativa. Esta evaluación no se pronuncia únicamente sobre el aprendizaje del alumno, sino que se interpretará como un instrumento de control del proceso educativo y como fuente de información para los propios alumnos. Este seguimiento también deberá proporcionar al alumno información sobre su proceso de aprendizaje y permitirá su participación en el mismo a través de actividades de autoevaluación y coevaluación.

Para el proceso de establecer la calificación de cada alumno, dentro del marco pedagógico de la evaluación continua, el profesor tendrá en cuenta el trabajo desarrollado de forma cotidiana en el aula y establecerá la realización de pruebas objetivas de conocimiento que siempre se ajustarán a los marcos de convocatorias ordinarias y extraordinarias en las fechas establecidas por el CCP y a la dirección del centro.

En la nota final del curso contará la media de los resultados obtenidos en las sucesivas evaluaciones trimestrales, ponderada con aspectos pedagógicamente tan

relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade ascendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso. A realización dos exercicios prácticos será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar os devanditos exercicios realizados. Ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos que terá como temario básico de contidos os que aparecen, de seguido, no apartado “Mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva”. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba de coñecementos e un 30% para a cualificación dos traballos realizados. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles ata os 3 puntos dos traballos, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso.

O Departamento de Debuxo do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Debuxo Artístico para os alumnos de 1º de Bach. que sen causa xustificada falten a máis de quince horas lectivas da devandita materia, apercibindo ó alumno ás seis faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe. A avaliación ao longo do curso será continua e formativa. A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de flexibilidade). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándoos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continúa da actividade na aula. O profesor leva no seu caderno as necesarias anotacións, sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia,

puntualidade, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra do aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento. Insistimos na visión global formativa desta materia como indicabamos na introdución.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de ensinanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

AVALIACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSINANZA-APRENDIZAXE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad desarrollada	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2
	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5
Destreza en el uso de materiales e técnicas e	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4

instrumentos	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo 0	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas 0	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o solución de las actividades	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1
	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar os logros da propia programación usaremos a seguinte táboa

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
1	As programacións están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realizo modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				
4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				
5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				

Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Debuxo colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas plantexadas polo departamento. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos realizarán unha proba obxectiva, na que haberá cuestión teóricas e prácticas. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre a materia impartida durante o curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Organización de procedementos para acreditar coñecementos

Tal e como xa quedou dito, as características da materia fan do seguimento directo e presencial o principal procedemento co que conta o profesor para acreditar o nivel, traballo e progresión na aprendizaxe dos alumnos. Con todo, tal e como queda expresado nos apartados anteriores, tamén se realizarán probas obxectivas nas que os estudantes terán que amosar o seu nivel de destreza e coñecementos.

Medidas de atención á diversidade

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver.

A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

- A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidad ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de dificultade ou complejidad crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis e aptitudes, de maneira que sexa o propio alumno na súa práctica o que estableza o seu progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

-Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional** traballaranse en todas as materias.

- As Administracións educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con** discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia. As Administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, **así como dos valores que sustentan a libertade, a xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de calquer tipo de violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso **a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**

- **Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.**

- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade,** as situacións de risco derivadas da mala ou inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.

- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor,** á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que **o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espírito emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**

- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos, **promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos**

alumnos e alumnas durante a xornada escolar, nos termos e condicións que garantan un desenrolo adecuado **para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma**.

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén ven sendo habitual no noso centro a participación dos alumnos de educación plástica, desde a vertiente propia da materia, en actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de disfraces para o antroido, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias.

Debuxo Técnico II. 2º de Bacharelato

Introdución e contextualización

Partindo das destrezas e dos coñecementos adquiridos polo alumnado na materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, da educación secundaria obrigatoria (ESO), en bacharelato afondarase nas destrezas e no conceptos do debuxo como ferramenta do pensamento que participa no proceso creativo, comunicativo, plástico e visual, contribuíndo a adquirir as competencias necesarias para a formación permanente da persoa.

As materias Debuxo Técnico I e II achegan coñecementos teóricos, técnicos e estéticos, fomentando un pensamento diverxente. A aprendizaxe estética debe realizarse sobre bases teóricas e prácticas, fomentando a creatividade, o espírito de investigación e a formación permanente.

De xeito gradual e secuencial, os coñecementos e as destrezas adquiridos en Debuxo Técnico I deben ser a base sobre a que se asente Debuxo Técnico II. Ensinarase e aplicarase o principio de partir do particular para o xeral, para que o alumnado vaia adquirindo as habilidades e os conceptos para construír aprendizaxes significativas, mediante o deseño de proxectos globais.

En Debuxo Técnico I, o alumnado traballa a materia de forma máis obxectiva, para dedicar o segundo curso a aspectos máis subxectivos, desenvolvendo o seu potencial orientado cara ás múltiples alternativas formativas máis acordes cos seus intereses.

Ao traballar de deste xeito, o alumnado desenvolve a capacidade crítica aplicándoa ás súas propias creacións e ás dos seus compañeiros e as súas compañeiras; valora o feito artístico e goza del, sensibilizándose cara ao contorno para a satisfacción estética e como aspecto motivador para o seu desenvolvemento creativo, potenciando a competencia de conciencia e expresión cultural; debe coñecer os antecedentes artísticos e as achegas de artistas ao debuxo, ás artes plásticas e ao deseño, en xeral, a través da historia, e sobre todo a presenza e a función do debuxo nas manifestacións artísticas contemporáneas. O coñecemento da evolución e a súa valoración positiva do debuxo como linguaxe expresiva e comunicativa reforzará as súas aplicacións nunha sociedade cada vez máis tecnolóxica e inmediata.

A materia de Debuxo Técnico nesta etapa debe proporcionar un panorama amplo das súas aplicacións, orientando e preparando para outras ensinanzas posteriores que o alumnado poida cursar, sexan artísticas ou tecnolóxicas,

como base para a formación de profesionais creativos/as: ensinanzas artísticas superiores, ensinanzas profesionais de artes plásticas e deseño, belas artes e outras afíns; en definitiva, ensinanzas creativas nas súas múltiples facetas (interiores, moda, produto gráfico, multimedia, xoiaría, ilustración, deseño web, multimedia, etc.).

Ao longo da historia, a imaxe e a palabra teñen constituido as formas máis importantes para transmitir e expresar ideas e sentimentos, ademais de ser fonte de coñecemento de cada época. Na sociedade actual, e en particular desde a segunda metade do século XX, a imaxe ten cobrado un protagonismo sin precedentes en ningunha outra época da historia humana, influíndo en casi todas as actividades, formas de vida e creacións da nosa civilización; entre outras destacar a influencia da publicidade, dos medios de comunicación y da arte, da man dun desenvolvemento dos medios de tratamento das imáxes e a información impensables fai varias décadas.

Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis

Esta materia polo seu carácter teórico-práctico e integrador e pola aplicación directa dos seus contidos, potencia en maior ou menor medida o **desenrolo de todas as competencias clave**. O currículo do Debuxo Técnico permite a todo o alumnado o desenvolvemento de todas as competencias clave, desde un enfoque significativo e integral, interrelacionando **saberes conceptuais, saberes procedimentais, actitudes e valores** propios da materia. A contextualización das aprendizaxes e das metodoloxías activas garanten a transferencia do aprendido, contribuíndo ao desenvolvemento de cada unha das **sete competencias clave**.

- O debuxo **vincúlase en particular** coa competencia “**Conciencia e expresións culturais**”, pois integra actividades e procesos creativos da realidade e da produción artística e favorece o desenvolvemento da sensibilidade artística e da alfabetización estética. Ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas e a ser capaz de se expresar a través da imaxe. Nesta etapa ponse a énfase en ampliar o coñecemento dos diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e dos recursos que

lles son propios. O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas; sempre que fora posible, terían que se ligar co sustrato cultural da súa rexión ou comunidade. Por outra parte, contribúese a esta competencia cuando se experimenta e investiga con diversidade de técnicas plásticas e visuais e se ten a capacidade de expresarse a través da imaxe.

- **Comunicación lingüística.** O debuxo permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con iso enriquecer a comunicación, desde o coñecemento do seu propio contexto socio-cultural. É unha competencia desenvolvida durante todo o curso a través dos bloques de contido, os alumnos terán que explicar, argumentar e expoñer os seus propios proxectos, de forma oral e escrita, ao mesmo tempo que aprenden a usar un amplo vocabulario específico da materia: significados da imaxe, descrición dos medios de expresión, a linguaxe da comunicación visual, a publicidade, o cine, as funcións das imaxes, etc. Toda forma de comunicación posúe uns procedimentos comúns e, como tal, a Educación plástica e visual permite facer uso de uns recursos específicos para expresar ideas, sentimentos e emocións á vez que permite integrar a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e con elo enriquecer a comunicación.

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.** A través do razonamento matemático e do pensamento lóxico e espacial. Desde os elementos estruturais da imaxe, fondo, forma, tamaño, situación, hasta as construcións xeométricas (ángulos, triángulos, polígonos, etc.). Aprender a desenvolverse con comodidade a través da linguaxe simbólica é obxectivo da área, así como profundar no coñecemento de aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas. As capacidades descritas anteriormente contribúen a que o alumnado adquira esta **competencia**.

- **Competencia dixital.** A través do uso das tecnoloxías da información e a comunicación, como medio de búsqueda, selección e tratamento da información de maneira crítica e reflexiva. Inclúe aspectos como a observación sistemática, a creación de imaxes, o uso de algunhas ferramentas informáticas para crear e/ou tratar textos e imaxes. A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao entorno audiovisual e multimedia expresa o papel que se otorga a esta materia na adquisición da competencia en tratamento da información e en particular ao mundo da imaxe que dita información incorpora. Ademais, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non so supón unha ferramenta potente para a produción de creacións visuais e á súa vez colabora na mellora d esta **competencia**.

- **Competencia de aprender a aprender**, a traveso da investigación, experimentación e aplicación práctica dos contidos, integrando unha búsqueda persoal das propias formas de expresión, participando de forma autónoma na resolución de problemas e organizando a súa propia aprendizaxe a traveso da xestión do tempo e a información na planificación e organización das actividades. Traballa a observación sistemática, a análise de casos e a búsqueda de solucións. Desenvolve a capacidade para superar obstáculos, fomenta a motivación e a confianza nun mesmo; contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre procesos e experimentación creativa, a toma de conciencia das propias capacidades e recursos así como a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

- **Competencia social**: compartir proxectos, valorar o traballo individual e colectivo. A traveso do traballo en equipo suscitaranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e se favorecerá a adquisición de habilidades sociais; fomenta o uso de medios de expresión ou comunicación e a valoración crítica dos mesmos (cine, televisión, prensa...). Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, se promoverán actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e a aceptación das diferencias e se contribuirá á adquisición de habilidades sociais. Por outra parte, o traballo con ferramentas propias da linguaxe visual, que inducen ao pensamento creativo e á expresión de emocións, vivencias e ideas proporciona experiencias directamente relacionadas coa diversidade de respostas diante dun mesmo estímulo e a aceptación das diferenzas.

- **Espírito emprendedor e de iniciativa**. Todo proxecto creativo require planificar, xestionar e tomar decisións; os contidos da materia promoven a iniciativa, a innovación, a autonomía e a independencia, como factores que contribúen a aprendizaxe eficaz e ao desenvolvemento persoal do alumnado. Potencia a capacidade para pensar de forma creativa. A Educación plástica colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Colabora estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. En resumo, sitúa ao alumnado diante dun proceso que lle obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo este proceso xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación, e a autocrítica fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico**. A práctica do debuxo contribúe á adquisición da competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico mediante a utilización de procedimentos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación e o descubrimento e a reflexión e análise posterior. Asimesmo introduce valores de sostibilidade e reciclaxe en canto á conservación do patrimonio cultural.

En resumo, o currículo desta materia **posibilita** que a aprendizaxe da produción, deseño e creación de imaxes, obxectos ou feitos a traveso de códigos visuais, artísticos e técnicos poda concretarse en propostas diversas de descrición e representación grafico-plástica, de expresión subxectiva, de composición visual, de transferencia de linguaxes, ou de transformación de imaxes.

Posibilita tamén a súa posta en práctica tanto cos medios grafico-plásticos tradicionais e actuais, como a traveso das **tecnoloxías dixitais**, que abran vías de experimentación de novas formas de expresión e creación.

Concreción dos obxectivos

As ensinanzas no Bacharelato contribuirán a desenvolver nos alumnos e as alumnas as **capacidades que lles permitan**:

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto aos demais, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comuns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Valorar e respetar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Afortalar as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

- Concebir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, nas linguas galega e castelá textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.
- Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- Coñecer, valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e allea, así como o patrimonio artístico e cultural.
- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o dos outros, respetar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenrolo persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.
- **Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.**

Considerando os obxectivos do Debuxo Artístico, esta etapa terá como obxectivo o **desenvolvemento das seguintes capacidades**:

1. Observar, percibir, comprender e interpretar de forma crítica as imaxes do entorno natural e cultural, con especial atención ao galego, sendo sensible ás cualidades plásticas, estéticas e funcionais, transmitíndoas de forma verbal e escrita.
2. Apreciar os valores culturais e estéticos, identificando, interpretando e apreciando os seus contidos e enténdelos como parte da diversidade do patrimonio cultural, sobre todo do galego, contribuíndo ao seu respeto, conservación e mellora, reforzando a capacidade de coñecer e interpretar o mundo físico.
3. Comprender as relacións da linguaxe plástica e visual con outras linguaxes e escoller a fórmula expresiva máis adecuada en función das necesidades de comunicación.

4. Expresarse con creatividade, mediante o uso das ferramentas da linguaxe plástica e visual actual e saber relacionalas con outros ámbitos de coñecemento.

5. Utilizar a linguaxe plástica para representar emocións e sentimentos, vivencias e ideas, contribuíndo á comunicación, á reflexión crítica e ao respecto entre as persoas.

6. Utilizar as diversas técnicas plásticas e visuais e as tecnoloxías da información e a comunicación para aplicarlas a diferentes interpretacións visuais nas propias creacións.

7. Representar corpos e espazos simples mediante o uso da perspectiva, as proporcións e a representación das cualidades das superficies e o detalle de - Entende-lo debuxo técnico como unha linguaxe universal que nos permite expresar gráfica e obxectivamente unha realidade.

- Desenvolve-las destrezas necesarias para expresarse cos Instrumentos específicos do debuxo, utilizando as técnicas gráficas axeitadas e ofrecendo solucións claras, precisas e obxectivas.
- Desenvolve-la visión espacial para ser quen de relacionar, Situar e compara-las formas tanto no espacio real como a súa correspondencia no espacio do debuxo.
- Coñecer e comprende-las regras do debuxo técnico para Interpreta-la representación de formas como imaxe da realidade.
- Usa-los métodos e coñecementos propios do debuxo técnico na investigación e solución razoada de problemas científicos e técnicos.
- Acepta-la normalización como convencionalismo universal que simplifica e facilita o entendemento da representación ou racionaliza-la produción dunha determinada realidade.
- Coñecer e respecta-las principais normas (UNE e ISO), na execución de planos técnicos.
- Desenvolve-la destreza expresiva necesaria para trazar Bosquexos a man alzada, rexistrando os aspectos fundamentais de forma, orientación, proporción, detalles, medida, etc. dunha determinada realidade.
- Valorar a importancia da presentación, o correcto acabado, a exactitude, a limpeza e o coidado do soporte.
- Planificar e reflexionar sobre o proceso de realización de calquera construción xeométrica, tanto de forma individual como colectiva.
- Integrar os coñecementos do debuxo técnico dentro dos procesos tecnolóxicos e en aplicación da vida cotiá.
- Interesarse polas novas tecnoloxías e o uso de programas de deseño, valorando a súa utilidade e posibilidades.

8. Planificar de forma individual e cooperativa o proceso de realización dun obxecto partindo duns obxectivos prefixados, reflexionar, revisar e valorar, ao final de cada fase, o estado da súa consecución.

9. Relacionarse con outras persoas participando en actividades de grupo con flexibilidade e responsabilidade, favorecendo o diálogo intercultural, a colaboración, a liberdade de expresión, a práctica de experiencias artísticas compartidas e la comunicación.

10. Apreciar a creatividade na expresión de ideas, experiencias ou sentimentos a traveso de diferentes medios artísticos, como a música, a literatura e as artes visuais e escénicas do patrimonio cultural universal e, en particular, de Galicia.

A formación nesta etapa engloba a aprendizaxe das distintas linguaxes plásticas, desde o cine, a fotografía, o diseño hasta o debuxo técnico. Estes recursos son fundamentais para asimilar contidos de outras áreas e supoñen a base fundamental para futuros estudos, respondendo ás necesidades comunicativas actuais, profundizando no proceso creativo para resolver problemas da realidade cotián e o uso determinante das novas tecnoloxías como medio expresivo.

Concreción para cada estándar de aprendizaxe available

Os contidos están organizados nos **TRES BLOQUES**, distribuídos en **OITO UNIDADES DIDÁCTICAS**.

Hai un amplo conxunto de actividades directamente vinculadas cos contidos de tipo conceptual do temario

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Xeometría e debuxo técnico				

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Resolución de problemas xeométricos. ▪ B1.2. Proporcionalidade. Rectángulo áureo. Aplicacións. ▪ B1.3. Construción de figuras planas equivalentes. ▪ B1.4. Relación entre os ángulos e a circunferencia. Arco capaz. ▪ B1.5. Aplicacións. ▪ B1.6. Potencia dun punto respecto a unha circunferencia. Determinación e propiedades do eixe radical e do centro radical. Aplicación á resolución de tanxencias. ▪ B1.7. Inversión. Determinación de figuras inversas. Aplicación á resolución de tanxencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Resolver problemas de tanxencias mediante a aplicación das propiedades do arco capaz, dos eixes e centros radicais e/ou da transformación de circunferencias e rectas por inversión, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B1.1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B1.1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B1.1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B1.1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analogía noutros problemas máis sinxelos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B1.1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.9. Trazado de curvas cónicas e técnicas. ▪ B1.10. Curvas cónicas. Orixe, determinación e trazado da elipse, a parábola e a hipérbola. ▪ B1.11. Curvas técnicas. Orixe, determinación e trazado das curvas cíclicas e envolventes. ▪ B1.12. Resolución de problemas de pertenza, tanxencia e incidencia. Aplicacións. ▪ B1.13. Homoloxía. Determinación dos seus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Debuxar curvas cíclicas e cónicas e identificar os seus principais elementos, utilizando as súas propiedades fundamentais para resolver problemas de pertenza, tanxencia ou incidencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B.1.2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describe as súas propiedades e identifica as súas aplicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B1.2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades, e xustifica o procedemento utilizado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións.		<ul style="list-style-type: none"> DT2.B1.2.3. Traza curvas cónicas logo de determinar os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> b d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B1.8. Transformacións xeométricas. Aplicacións. B1.13. Homoloxía. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións. B1.8. Transformacións xeométricas. Aplicacións. B1.13. Homoloxía. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións. B1.14. Afinidade. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras afíns. Construción da elipse afín a unha circunferencia. B1.15. Trazado de figuras planas complexas utilizando escalas e construcións auxiliares axeitadas. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Relacionar as transformacións homolóxicas coas súas aplicacións á xeometría plana e aos sistemas de representación, valorando a rapidez e a exactitude nos trazados que proporciona a súa utilización. 	<ul style="list-style-type: none"> DT2.B1.3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas, identifica os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B1.3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B1.3.3. Deseña a partir dun bosquexo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, e indica graficamente a construción auxiliar utilizada. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT
Bloque 2. Sistemas de representación				
<ul style="list-style-type: none"> b d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Punto, recta e plano no sistema diédrico. B2.2. Resolución de problemas de pertenza, incidencia, paralelismo e perpendicularidade. B2.3. Determinación da verdadeira magnitude de segmentos e formas planas. B2.4. Construción de figuras planas no sistema diédrico. B2.5. Abatemento de planos. Determinación dos seus elementos. Aplicacións. B2.6. Xiro dun corpo xeométrico. Aplicacións. B2.7. Cambios de plano. Determinación das novas proxeccións. Aplicacións. B2.8. Afinidade entre 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Valorar a importancia da elaboración de debuxos a man alzada para desenvolver a visión espacial, analizando a posición relativa entre rectas, planos e superficies, identificando as súas relacións métricas para determinar o sistema de representación axeitado e a estratexia idónea que solucione os problemas de representación de corpos ou espazos tridimensionais. 	<ul style="list-style-type: none"> DT2.B2.1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B2.1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<p>proxeccións.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Problema inverso ao abatemento. ▪ B2.10. Corpos xeométricos no sistema diédrico. ▪ B2.11. Representación de poliedros regulares. Posicións singulares. ▪ B2.12. Determinación das súas seccións principais. ▪ B2.13. Representación de prismas e pirámides. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B2.1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e, de ser o caso, no sistema de planos cotados. ▪ DT2.B2.1.4. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.14. Representación de cilindros, conos e esferas. Seccións planas. ▪ B2.15. Determinación de seccións planas e elaboración de desenvolvementos. ▪ B2.16. Interseccións. ▪ B2.17. Xiros, abatements ou cambios de plano para determinar a verdadeira magnitude de elementos de pezas tridimensionais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Representar poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos mediante as súas proxeccións ortográficas, analizando as posicións singulares respecto aos planos de proxección, determinando as relacións métricas entre os seus elementos, as seccións planas principais e a verdadeira magnitude ou desenvolvemento das superficies que os conforman. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B2.2.1. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida. ▪ DT2.B2.2.2. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude. ▪ DT2.B2.2.3. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CMCCT

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B2.2.4. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA
<ul style="list-style-type: none"> b d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B2.18. Sistemas axonométricos ortogonais. B2.19. Posición do triedro fundamental. B2.20. Relación entre o triángulo de trazas e os eixes do sistema. B2.21. Determinación de coeficientes de redución. B2.22. Tipoloxía das axonometrías ortogonais. Vantaxes e inconvenientes. B2.23. Representación de figuras planas. B2.24. Representación simplificada da circunferencia. B2.25. Representación de corpos xeométricos e espazos arquitectónicos. Seccións planas. Interseccións. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Debuxar axonometrías de poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios, utilizando a axuda do abatemento de figuras planas situadas nos planos coordenados, calculando os coeficientes de redución e determinando as seccións planas principais. 	<ul style="list-style-type: none"> DT2.B2.3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de redución. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B2.3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B2.3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT
Bloque 3. Documentación gráfica de proxectos				
<ul style="list-style-type: none"> b d e g i l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Elaboración de bosquejos, esbozos e planos. B3.2. Proceso de deseño ou fabricación: perspectiva histórica e situación actual. B3.3. Proxecto: tipos e elementos. B3.4. Planificación de proxectos. B3.5. Identificación das fases dun proxecto. Programación de tarefas. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Elaborar bosquejos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorar a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificar de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisar o avance dos traballos e asumir as tarefas 	<ul style="list-style-type: none"> DT2.B3.1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC
			<ul style="list-style-type: none"> DT2.B3.1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Elaboración das primeiras ideas. ▪ B3.7. Tipos de planos: de situación, de conxunto, de montaxe, de instalación, de detalle, de fabricación ou de construción. ▪ B3.8. Presentación de proxectos. ▪ B3.9. Elaboración da documentación gráfica dun proxecto gráfico, industrial ou arquitectónico sinxelo. ▪ B3.10. Debuxo de bosquexos a man alzada e esquemas. ▪ B3.11. Elaboración de debuxos cotados. ▪ B3.12. Elaboración de esbozos de pezas e conxuntos. 	<p>encomendadas con responsabilidade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B3.1.3. Debuxa bosquexos a man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B3.1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoñendo as vistas, os cortes e/ou as seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos a man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ i ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Posibilidades das tecnoloxías da información e da comunicación aplicadas ao deseño, á edición, ao arquivamento e á presentación de proxectos. ▪ B3.14. Debuxo vectorial 2D. Debuxo e edición de entidades. Creación de bloques. Visibilidade de capas. ▪ B3.15. Debuxo vectorial 3D. Inserción e edición de sólidos. Galerías e bibliotecas de modelos. Incorporación de texturas. ▪ B3.16. Selección do encadramento, a iluminación e o punto de vista. ▪ B3.17. Resolución de exercicios de debuxo técnico utilizando recursos informáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Presentar de xeito individual e colectivo os bosquexos, os esbozos e os planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorar a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificar de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisar o avance dos traballos e asumir as tarefas encomendadas con responsabilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B3.2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, e valora a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a súa utilización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B3.2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoñendo a información relacionada en capas diferenciadas pola súa utilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B3.2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos ata obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista adecuado ao propósito buscado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD

Debuxo Técnico II. 2º de bacharelato				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ DT2.B3.2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de xeito que estes sexan claros e limpos, e que respondan ao obxectivo para os que se realizaron. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD

Concrecións metodolóxicas

O proceso metodolóxico a seguir ha de ter en conta as peculiaridades e circunstancias de cada aula, para traballar individualmente e en equipo, e iniciaralles no coñecemento da realidade de acordo cos principios dos métodos artístico e científico.

Tendo en conta o acontecido no curso 19-20 e as circunstancias nas que se inicia o presente curso 20-21, faise inevitable facer unha serie de acoutacións metodolóxicas. En primeiro lugar, hai que considerar a posibilidade de que , por razóns de tipo sanitario, durante algún período do curso puidera adoptarse a modalidade de **ENSINO SEMIPRESENCIAL** ou **NON PRESENCIAL**. De darse tal circunstancia, a actividade educativa e de seguimento dos estudantes sería de carácter telemático e, seguindo as indicacións das autoridades educativas da Consellería de Educación, a principal ferramenta utilizada nestas circunstancias debe ser a AULA VIRTUAL do centro. En calquera caso, e no que atinxe ás cuestións expostas na presente programación (obxectivos, metodoloxía, estándares, contidos, competencias, criterios de avaliación e cualificación, etc.) compre dicir que todo se mantén esencialmente igual, xa sexa na modalidade presencial como na semipresencial ou na non presencial. De ter que realizar algunha modificación nalgún aspecto, tales cambios deberán facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN, tal e como xa se fixo no curso 19-20.

En consecuencia, para conseguir uns resultados satisfactorios, propoñemos téñanse en conta os seguintes principios:

- Debemos ter claros os obxectivos desta materia. Hai unha opinión bastante xeneralizada e ao noso entender errónea, non é unha materia para aprender a

debuxar, nin a pintar, nin facer fotografías, aínda que se debuxe, se pinte ou se fagan fotos. Son medios, non fins. Aprender a debuxar, pintar, fotografar é un proceso longo e complicado, require moito tempo e moita práctica (pódese aprender a pintar con acuarelas nunhas horas?); non hai que suscitar NUNCA obxectivos inalcanzables e polo tanto frustrantes. Os obxectivos deben ser realistas, alcanzables, medibles e valorables e polo tanto correxibles.

- En todos os grupos nos que deamos clase sempre imos atopar dúas ou tres alumno moi hábiles debuxando (mirar os seus apuntes ou cadernos), alumnos hábiles cos números, outros con boas condicións para o deporte, outros que cantan ben, etc., outros que lles custa moito entender as explicacións: é a “diversidade”; pero os que pintan ben seguirano facendo con ou sen profesor; se reciben clases específicas de debuxo ou pintura separadamente, mellorarán a súa técnica e poderán chegar lonxe; pero non é esa nosa función, entre outras cousas porque non hai tempo.

- É un comezo, un desenvolvemento de capacidades; trátase de aprender unha linguaxe, o visual e os seus fundamentos (polo tanto son conceptos). Trátase así mesmo de coñecer diferentes técnicas e materiais para a expresión artística; para iso practicaremos do debuxo, a pintura, a fotografía, pero fundamentado no “interese e pracer” de saber e coñecer e aprender apreñendo o característico de cada materia e concepto. Así mesmo desenvolver potencialidades latentes, todos sabemos debuxar (escribir é debuxar), a imaxe é o paso previo ao coñecemento (“saber ver”, “a vista é máis rápida que a palabra”), pero hai que expresar con palabras o que nos aporta a vista.

É fundamental organizar os tempos nos procesos de ensino-aprendizaxe desta materia, dispoñemos dunhas 100 sesións dunha hora por curso (unhas 35 semanas) e é o que hai, gústenos ou non, e hai que organizalo todo, temporalizando as unidades didácticas e o número de actividades mínimas a realizar. Nun momento determinado si vemos que os imprevistos ou o ritmo da clase, alteránnos as propostas iniciais hai que ter previstos, posible correccións marcando o que entendemos como mínimos a impartir nas diferentes unidades.

- Temos que considerar que o Debuxo é un área primordialmente conceptual-procedimental, non só procedimental, xa que a través dela débense adquirir uns conceptos claros e definidos, tanto creativos como expresivos. As artes plásticas suscítanse como unha actividade racional que utiliza a manualidade para expresarse.

-Débese ter en conta a heteroxeneidade do alumnado e actuar en consecuencia, polo que a metodoloxía adaptárase ás necesidades de cada individuo.

-Os conceptos han de tratarse de forma secuenciada, ben definidos e acoutados, de modo que eviten a ambigüedad; por outra banda, deben fomentar a capacidade de abstracción. O desenvolvemento da capacidade manual conseguirao o propio alumno mediante as actividades de ensino-aprendizaxe propostas para cada unidade didáctica.

-O Debuxo Artístico no Bacharelato constitúe unha iniciación aos estudos artísticos. Con todo, o seu punto de partida debe atoparse no mundo cotián de imaxes e feitos plásticos no que se moven os alumno/as; este mundo está cheo de produtos propios de:

- Arquitectura
- Artes plásticas
- Deseño gráfico
- Deseño industrial
- Moda
- Imaxes visuales transmitidas por diferentes medios: televisión, cine, vídeo, Internet, fotografía

- O que se aprende, constrúese sobre o que se coñece da realidade, completándose coa información que se vai adquirindo, polo que se debe procurar relacionar as actividades e os temas propostos coa contorna e intereses do alumno/a. Deste xeito facilítase o seu autoexpresión, a interpretación de feitos reais e, tamén, favorécese o pensamento diverxente.

- Os alumno/as, mediante a experimentación, o traballo en grupo, a procura e selección de información, e a posta en común dos traballos realizados, teñen a posibilidade de aprehender a realidade, favorecéndose a comunicación entre eles/as.

- As actividades de ensino-aprendizaxe propostas teñen un referente de seguridade que lle permite ao alumno/a superar as dificultades da súa tarefa. Para iso, preséntase un número elevado, secuenciado, progresivo e variado de actividades, co que, tamén, pódese traballar ben a diversidade do alumnado.

-O proceso de ensino-aprendizaxe debe materializarse na creación de mensaxes visuales por medio de técnicas e procedementos adecuados, tanto de forma individual como colectiva, sobre todo, si temos en conta as posibilidades que ofrecen hoxe as tecnoloxías da información e a comunicación.

Os principios metodolóxicos nos que se basea a actividade docente son:

Motivación: Inserir ao alumno/a en o proceso de ensino-aprendizaxe, é quizais, a tarefa máis difícil do labor docente, polo que, o profesor/a, deberá elaborar estratexias que sustenten a metodoloxía global proposta.

Investigación: Entendida tanto como principio didáctico que imbúa toda a creatividade e marque a forma de traballar, como estratexia didáctica. Suscítase unha investigación, non no sentido científico da palabra, senón no experimental, é dicir, que o alumno/a descubra a través da experiencia e a observación.

Creatividade: O desenvolvemento da creatividade é prioritario na linguaxe plástica e visual, posto que toda a actividade expresiva o é en canto supón unha creación por parte do individuo. Trátase, non só de desenvolver destrezas ou lograr técnicas que permitan realizar determinados traballos ou tarefas, senón, e sobre todo, de fomentar o uso, dun modo creativo e particular, de diversos procedementos aplicados a un mesmo fin.

Potenciarase a creatividade a través dos seus principais indicadores:

Fluidez, indica a capacidade de solucionar problemas dando máis dunha resposta a unha mesma situación, ou de producir un gran número de ideas nun tempo determinado.

Ductilidade, para ser capaces de adaptarse ás circunstancias e situacións concretas, e de reformar ou variar, si así o requiren as circunstancias, o proxecto ou idea.

Orixinalidade, no sentido de intentar crear un traballo diferente, para que cada traballo sexa expresión do propio individuo e, xa que logo, perfectamente reconecible e identificable; tamén se interpreta como a capacidade de obter solucións ou respostas pouco comúns ou para realizar asociacións inhabituais.

Flexibilidade e redefinición, para poder enfocar os problemas desde distintos puntos de vista e poder pasar dunhas solucións visuales e plásticas a outras.

Elaboración, que implica a habilidade e persistencia necesarios para levar a cabo unha creación, vencendo non só os problemas de índole material, senón tamén os persoais e sociais, así como a produción de múltiples solucións para a organización e materialización dun proxecto ou idea.

Convén deixar claro, que **o fin último do proceso educativo do Área de Plástica, Visual e Audiovisual non é crear artistas, senón permitir que os**

que potencialmente o sexan, poidan chegar a selo, e introducir unha serie de valores que axuden a todos a expresarse.

O papel do profesor, na impartición da materia de Debuxo Artístico como coordinador central do proceso de traballo, é moi importante e á vez complicado, posto que ha de enfrontarse a modos e situacións moi variadas mediante os que os alumnos intentan experiencias artísticas. Polo tanto, deberá procurar:

-Motivar aos alumnos para que sexan capaces de observar, analizar, comprender e ver, críticamente, o mundo que lles rodea. Con esta acción motivadora, preténdese captar o interese do alumnado, resaltando a actualidade e proximidade dos temas e actividades tratados, a necesidade do seu estudo, a súa aplicación formativa e orientadora, así como as posibilidades de aplicación.

-Orientar e organizar a procura de información necesaria, libros, material informático, catálogos, vídeos, revistas, películas, recursos informáticos, Internet, etc.

-Planificar e programar as tarefas académicas de desenvolvemento curricular, secuenciando a orde das mesmas, repartindo tempos, todo iso coas necesarias doses de flexibilidade e adaptación a situacións imprevistas.

-Ser creativo para poder dar a resposta, máis adecuada, aos problemas tanto teóricos, como prácticos que xurdan.

-Tratar de que os alumnos:

- Gocen na tarefa de observación de realizacións plásticas, tanto propias como alleas.
- Respecten as expresións e creacións dos demais

-Valorar o proceso creativo como tal, e evitar o encasillamento das actividades plásticas nas categorías de Debuxo lineal e artístico.

-Elexir o material a utilizar (libro de texto e de actividades, materiais en papel ou informáticos, soportes audiovisuais, programas de ordenador, etc.) baseándose en criterios académicos e de atención á diversidade.

-O número de actividades a realizar decidirao o profesorado, no seu traballo de aula, en función de: a diversidade do alumnado e a organización do aula. hai actividades de traballo individual e outras de grupo. Recoméndase traballar en forma de pequenos proxectos en función dos niveis de dificultade e as diferentes capacidades. Hai diferentes niveis de dificultade, algunhas son de

mínimos outras máis complicadas. Recoméndase ler os diferentes estándares

Potenciarase o desenvolvemento das competencias de **comunicación lingüística, competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía** en todas as materias do currículo da Educación Secundaria.

As competencias básicas non deben interpretarse coma se fosen as aprendizaxes mínimas comúns, senón que constitúen un dos elementos do currículo conxuntamente cos obxectivos, contidos, métodos pedagóxicos e criterios de avaliación.

O currículo, establecido polas Administracións Educativas sobre os ensinos mínimos determinadas polo Goberno, haberá de ser desenvolvido e completado polos centros educativos para as distintas etapas, ciclos e materias, en exercicio da autonomía que lles recoñece a Lei.

As competencias básicas son unha referencia en todos os niveis de decisión sobre o currículo, forman parte dos ensinos mínimos da educación obligatoria, constitúen un referente da promoción de ciclo en primaria e da titulación na educación secundaria obligatoria. Han de terse en conta para decidir sobre:

- A selección de obxectivos, contidos e criterios de avaliación.
- A importancia relativa de cada un deles.
- A orientación metodolóxica.
- A avaliación.

A adquisición eficaz das competencias crave por parte do alumnado e a súa contribución ao logro dos obxectivos das etapas educativas, desde un carácter interdisciplinar e transversal, **require do deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.**

MEDIDAS ORGANIZATIVAS E FUNCIONAIS a ter en conta á hora de deseñar as programacións curriculares e contribuír ao desenvolvemento das competencias:

- A organización e o funcionamento dos centros e as aulas.
- A participación do alumnado.
- As normas de réxime interno.

- A concepción, organización e funcionamento da biblioteca escolar.
- A acción tutorial permanente.
- A planificación das actividades complementarias e extraescolares.

Materiais e recursos didácticos

Material recomendado para que dispoña o alumno/a:

- Regra e xogo de escuadras.
- Compás.
- Transportador de ángulos.
- Portaminas e minas de grafito duras (3H) e brandas (HB). Carboncillo e difumino.
- Estilógrafos/ Algúns rotuladores calibrado fino.
- Ceras e barras de pastel.
- Lápis de cores e rotuladores grosos e finos.
- Pinceis de diferentes grosos, botes de témpera.
- Tesoiras, coitela, pegamento, goma de borrar

Para determinados **traballos en grupo** (en función do orzamento que nos dean), pódense organizar equipos de traballo en grupo con materiais e técnicas de uso común e maior variedade como:

- Caixas de rotuladores de maior calidade
- Estuches de barras de pasteis e/ou ceras de cores
- Caixas de lápis de cores cunha gama ampla / existen caixas de lápis de cores acuarelables.
- Caixas de barritas ou lápis de carboncillos

- Caixas de lápiz con gama ampla de durezas
- Equipos para traballar con linóleos ou técnicas de estampación
- Soportes variados, papel, cartulinas, papel acuarelable, etc. (láminas, blocs...); nas tendas a oferta é amplísima (e ás veces algo cara)

EQUIPO DO PROFESOR/A:

- Equipo informático. Convén que teña cargado certos programas de tratamento de imaxes (Photoshop...). Internet
- Canón de proxección (pantalla). Hoxe día é case imprescindible
- Cámara dixital. Fotografías, transparencias, Vídeos (comprados ou elaborados).
- Libros, mapas, catálogos, revistas. Bibliografía
- Esquemas, modelos.

Outros:

- Báta que evita mancharse, cadernos de profesor (en moitos centros existen modelos unificados, para anotar asistencias, o traballo día a día.
- Anotacións realizadas en clase, observacións
- Profesionalidade, ánimo e paciencia e imaxinación.(non se venden, téñense ou se adquiren)

Crterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado

ORIENTACIÓNS PARA A AVALIACIÓN.

O proceso de avaliación do alumnado responde ao esquema seguinte:

PROCESO DE EVALUACIÓN DEL ALUMNADO			
	Evaluación Inicial	Evaluación Formativa	Evaluación Sumativa
¿Qué se debe o desea evaluar?	Los conocimientos previos que permitan adecuar el proceso educativo que haga posible los aprendizajes significativos.	Los avances, dificultades, trabas, que configuran el proceso de aprendizaje. También se puede evaluar el propio proceso. Se pretende posibilitar la modificación de estrategias de aprendizaje y adecuarlas a las necesidades detectadas.	Los tipos y grados de aprendizaje que estipulan los objetivos, esto es, constatar el nivel alcanzado en la adquisición de las capacidades formuladas en los objetivos.
¿Cómo se ha de evaluar?	Mediante procedimientos diversos: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Discusión en grupo. ❖ Entrevistas personales. ❖ Tormenta de ideas. ❖ Pruebas objetivas. ❖ Historial de los alumnos. ❖ Registro e interpretación de respuestas y comportamientos de los alumnos. 	Observación directa, realizada de un modo sistemático, de todo el proceso de aprendizaje. Preguntas orales, revisión de las actividades propuestas. Registro de todas las cuestiones observadas. Análisis, interpretación y consecuencias de tales observaciones.	Observación, registro e interpretación de las respuestas y comportamientos de los alumnos. Pruebas de evaluación, análisis de los trabajos realizados, cuestionarios de autoevaluación.
¿Cuándo se realizará la evaluación?	Al inicio de un nuevo período de aprendizaje.	A lo largo del proceso de aprendizaje, después de un bloque de actividades, planteándose otras actividades de refuerzo, de recuperación, etc.	Al final de un período de aprendizaje.

Conviene evaluar la capacidad de los alumno/as para establecer un proceso de trabajo, que les permita realizar tareas de análisis y síntesis de los lenguajes visuales o plásticos. También se valorará el conocimiento abstracto y su aplicación como apoyo en la realización de actividades de aprendizaje.

Otro aspecto importante a evaluar es la capacidad de los alumno/as para resolver, de forma diferente, autónoma y personal, las situaciones o actividades planteadas, así como la correcta ejecución de los trabajos, tanto en el plano conceptual como material, utilizando, correctamente, los instrumentos, técnicas y métodos necesarios.

El interés, esfuerzo y dedicación de los alumno/as en la realización de las actividades será, así mismo, valorado.

Procedimientos e instrumentos para la evaluación.

Una evaluación continuada y formativa exige el uso de múltiples instrumentos a lo largo del proceso educativo para permitir la recogida fiable de información y su posterior uso evaluador.

En el siguiente recuadro se ejemplifica un posible procedimiento de evaluación, así como los instrumentos evaluadores utilizados:

PROCEDIMIENTO DE EVALUACIÓN		
Instrumento avaluador	Elementos avaluados	Posible peso de cada apartado
OBSERVACIÓN SISTEMÁTICA	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Conocimientos previos ❖ Asistencia y puntualidad ❖ Participación y actitud ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Aprovechamiento en general ❖ Otras 	10%
REALIZACIÓN DE LAS ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-PRENDIZAJE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cumplimiento de las plazos de entrega o puntualidad en la entrega ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas ❖ Búsqueda y organización de la información ❖ Comunicación oral o escrita sobre su trabajo ❖ Corrección en la ejecución o solución de las actividades 	10%
ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS O DE AUTOEVALUACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Corrección en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad en las soluciones ❖ Aportación de ideas y soluciones ❖ Organización y planificación del trabajo ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	10%
PRUEBAS OBJETIVAS	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Adquisición de conceptos ❖ Comprensión ❖ Razonamiento ❖ Corrección en la ejecución y en la presentación del trabajo ❖ Originalidad y creatividad ❖ Destreza en el uso de materiales, instrumentos y técnicas 	70%

Podemos diferenciar tres tipos de avaluación que conxuntamente darán como resultante un criterio valorativo globalizador.

1.- Avaluación inicial. Esta avaluación ten un carácter de diagnóstico. Permítenos coñecer a situación de partida de cada alumno ó comenzo do curso.

2.- Avaluación formativa. A avaluación formativa esixe a observación do proceso de aprendizaxe. Isto implica establecer rexistros que nos permitan detectar o momento no que se produce un atranco, a causa que o produce e os mecanismos correctores para supéralo.

3-Avaluación sumativa. Esta avaluación non se pronuncia unicamente verbo da aprendizaxe do alumno, senón que se interpretará como un instrumento de

control no proceso educativo e como fonte de información para os propios alumnos. Este seguimento tamén deberá proporcionar ó alumno información verba do seu proceso de aprendizaxe e permitirá a súa participación no mesmo a traveso de actividades de autoavaliación e coavaliación.

Para o proceso de establecer a cualificación de cada alumno, dentro do marco pedagóxico da avaliación continúa, o profesor terá en conta o traballo desenvolvido de xeito cotián na aula e establecerá a realización de probas obxectivas de coñecemento que sempre se axustarán aos marcos das convocatorias ordinarias e extraordinarias nas datas establecidas pola CCP e a dirección do centro.

Na nota final do curso contará a media dos resultados obtidos nas sucesivas avaliacións trimestrais, ponderada con aspectos pedagóxicamente tan relevantes como a progresividade na actitude e na aprendizaxe: Aínda que a media poda ser similar, non ten o mesmo significado a secuencia temporal de notas 2 – 4 – 8 que, por exemplo, 8 – 5 – 1. No primeiro caso, malia ter dúas avaliacións suspensas, apréciase unha clara progresividade ascendente e o alumno estaría aprobado; xusto o contrario do que acontece no segundo caso. A realización dos exercicios prácticos será condición indispensable para aprobar o curso. O profesor fará unha proba obxectiva por cada avaliación. Os alumnos que acudan ás probas de xuño ou setembro, deberán presentar os devanditos exercicios realizados. Ademais, farán unha proba obxectiva de coñecementos que terá como temario básico de contidos os que aparecen, de seguido, no apartado “Mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva”. Na nota contabilizará porcentualmente un 70% para a proba de coñecementos e un 30% para a cualificación dos traballos realizados. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles ata os 3 puntos dos traballos, tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas realizadas ó longo do trimestre ou curso.

O Departamento de Debuxo do IES Torrente Ballester acordou que quedará suspendido o dereito a avaliación continua na materia de Debuxo Artístico para os alumnos de 1º de Bach. que sen causa xustificada falten a máis de quince horas lectivas da devandita materia, apercibindo ó alumno ás seis faltas.

A avaliación educativa é un instrumento de seguimento e de valoración dos resultados obtidos e de nosa propia actividade como docentes, así como ferramenta para mellóraa dos procesos de ensino aprendizaxe. A avaliación ao longo do curso será continua e formativa. A avaliación continua esixe asistencia a clase e seguimento do traballo en clase ou fóra, mediante diferentes instrumentos de avaliación e cualificación como son:

Presentación e limpeza dos traballos realizados: Esta materia ten un gran carga procedimental ou aplicación práctica, polo que as actividades e láminas propostas serán de entrega obligatoria na súa gran maioría e dentro dos prazos que fixe cada profesor ou profesora (evidentemente con dose de flexibilidade). O sistema máis sinxelo facer unha valoración cuantitativa dos mesmos clasificándoos de 1 a 10. Puiden ser cualitativa tipo insuficiente, suficiente, ben, notable, sobresaliente e nas cualificacións da avaliación trimestral o conxunto anotacións trasladar a un valor medio numérico). Nestes traballos tamén se inclúen as propostas de autoevaluación. Este conxunto de evaluable dos conceptual-procedimental pode ter un peso específico dun 80 % sobre a cualificación global.

Observación continúa da actividade na aula. O profesor leva no seu caderno as necesarias anotacións, sobre: entrega a tempo de traballos, asistencia, puntualidade, actitude e interese pola materia, traballo individualizado e en equipo, colaboración cos seus compañeiros e co profesor. Comportamento e normas de convivencia no aula e fóra do aula nas actividades lectivas complementarias que se desenvolvan (visitas, saídas etc). A actitude ante a asignatura (atención, participación, respecto aos materiais, entrega de traballos nos prazos indicados así como realización dos mesmos no aula, traer o material da asignatura e coidalo convenientemente, etc.) contará un peso aproximado do 20% da nota total de cada avaliación.

Destacar un aspecto importante: non se poden utilizar os mesmos procedementos nin criterios que os doutras materias cun peso específico maior dos aspectos conceptuais.

A avaliación será fundamentalmente formativa, dándolle máis importancia ao proceso que ao resultado, cara á adquisición de hábitos de traballo, interese e empeño demostrado, buscando o desenvolvemento de todas as competencias básicas máis que o feito puro do coñecemento. Insistimos na visión global formativa desta materia como indicabamos na introdución.

Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Para baremar os indicadores de logro e as **actividades de enseñanza-aprendizaxe**, utilizaremos os criterios do cadro seguinte:

AVALIACIÓN DE ACTIVIDADES DE ENSEÑANZA-APRENDIZAJE		
Búsqueda y organización de la información	No sabe cómo buscar más información que la que le ofrece el profesor	0
	Recoge información, pero no sabe ordenarla ni estructurarla	1
	Estructura la información recogida y sabe aplicarla al trabajo concreto que realiza	2
	Comprende la información y abstrae los conceptos necesarios para su aplicación en diferentes trabajos	3
Originalidad y creatividad desarrollada	Se limita a copiar figuras, objetos o imita a otros alumnos	1
	Aporta soluciones muy similares a modelos establecidos	2
	Combina las soluciones de modelos externos con aportaciones propias	4
	Aporta soluciones personales, inventa formas, composiciones y técnicas	5
Destreza en el uso de materiales, técnicas e instrumentos	Desconoce la mayoría de las técnicas y manifiesta poca o nula habilidad en el manejo de instrumentos	1
	Conoce ciertos recursos técnicos pero tiene poca habilidad para ejecutarlos	2
	Tiene habilidades y conoce las técnicas	4
	Dispone de un elevado número de recursos propios y utiliza los más adecuados en cada caso	5
Corrección en la presentación de los trabajos	Apenas cuida el material y no se interesa por el aspecto de los trabajos realizados	0
	Cuida los materiales y soportes, pero descuida el aspecto final	1
	Trabajos limpios, precisos y ordenados. Se preocupa de los materiales y soportes	3
	Utiliza adecuadamente los materiales y soportes que utiliza. Consigue un acabado personal y apropiado al propósito del trabajo solicitado	4
Comunicación oral o escrita sobre su trabajo	No es capaz de explicar nada sobre su trabajo 0	0
	Explica aspectos globales de su trabajo, pero no sabe analizarlo	1
	Analiza algunos elementos de su trabajo, sin establecer relaciones con el significado	2
	Expresa verbalmente los elementos utilizados, su sintaxis y la relación con los significados que se producen	3
Cumplimiento de los plazos de entrega o puntualidad en la entrega	No entrega prácticamente nunca los trabajos en las fechas previstas 0	0
	Normalmente se retrasa en la entrega	1
	Cumple los plazos de entrega con alguna salvedad	2
	Es riguroso y puntual en la entrega de los trabajos	3
Corrección en la ejecución o solución de las actividades	La solución aportada es incorrecta	0
	El trabajo ejecutado contiene algunos errores	1
	La solución es adecuada en términos generales	4
	La ejecución de la actividad es adecuada y personal	5

Para baremar los logros de la propia programación usaremos la siguiente tabla

	PROGRAMACIÓN	1	2	3	4
1	As programacións están creadas e repartidas coherentemente entre os membros dun mesmo grupo ou ámbito.				
2	Consulta a programación ao longo do curso e, en caso necesario realizo modificacións				
3	Recollo na programación de maneira específica competencias básicas e fundamentais				
4	Ao confeccionar a programación teño en conta as características do contexto.				
5	Ao comezo de cada tema, proporciono aos alumnos toda a información necesaria (contidos, obxectivos, actividades, competencias, etc.)				

Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O Departamento de Debuxo colaborará en calquera tipo de iniciativa do centro tendente á atención educativa dos alumnos con materias pendentes (Titoría de pendentes, aportación de recursos, traballos a realizar etc.)

Como xa quedou dito, a presentación das láminas cos exercicios realizados será condición indispensable para poder superar a materia e, asemade, a realización de probas de recuperación nas datas estipuladas. Estes traballos terán un seguimento cada quince días e contarán hasta un 30% da nota das probas a realizar. Os alumnos deberán acadar un mínimo de catro puntos na proba de coñecementos (obxectiva) a partires de entón incrementáraselles os 3 puntos dos traballos do caderno tendo sempre presente que se entreguen tódalas láminas plantexadas polo departamento. Os alumnos terán unha titoría tódolos venres de 12:05 a 12:30.

Sistema de recuperacións extraordinarias

Nas probas extraordinarias de xuño e setembro, os alumnos realizarán unha proba obxectiva de coñecementos de carácter tanto teórico como práctico. Esta proba axustarase ós contidos mínimos esixibles para a obtención dunha avaliación positiva e versará sobre a materia impartida durante o curso.

Sistema de recuperación de avaliacións durante o curso

Remitímonos ós criterios de cualificación xa descritos anteriormente.

Organización de procedimientos para acreditar coñecementos

Tal e como xa quedou dito, as características da materia fan do seguimento directo e presencial o principal procedemento co que conta o profesor para acreditar o nivel, traballo e progresión na aprendizaxe dos alumnos. Con todo, tal e como queda expresado nos apartados anteriores, tamén se realizarán probas obxectivas nas que os estudantes terán que amosar o seu nivel de destreza e coñecementos.

Medidas de atención á diversidade

Os intereses e capacidades de cada alumno/a son diferentes e deberán ser tidos en conta á hora de impartir a área, sobre todo, no referente aos ritmos de aprendizaxe e de progresión. Neste sentido, convén coñecer o punto de partida de cada un dos alumnos, para unha posterior aprendizaxe e planificar os niveis de dificultade que se van a atopar os alumno/as, así como o número de actividades de ensino-aprendizaxe que haberán de desenvolver.

A metodoloxía da materia organizouse de maneira que o proceso de ensino e aprendizaxe se adapte ás características particulares dos alumnos a través de:

- A formulación de actividades nas cales partindo das pautas marcadas polo profesor cada alumno deba buscar solucións persoais permitindo que o resultado obtido responda aos gustos e posibilidades dos alumnos.

- A formulación de actividades variadas que motiven o interese dos alumnos e ao mesmo tempo esperten a súa curiosidade por coñecer diferentes aspectos no ámbito da visualidad ou da actividade plástica.

- A formulación de actividades destinadas a uns determinados grupos de alumnos en función das súas características.

- O deseño de actividades de complexidade crecente que poidan atender ás capacidades de alumnos con diferentes niveis, de maneira que sexa o propio alumno na práctica o que estableza a progresión.

En canto á avaliación terase en conta que cada traballo de cada alumno hase de valorar como único e orixinal, estimulándolle a superar as dificultades e a seguir avanzando no seu proceso de aprendizaxe. Para iso convén facilitarlle a reflexión sobre o realizado, sobre o apreso e a análise das dificultades coas que se atopou

Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso

-Na Educación Secundaria Obligatoria, a **comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional** traballaranse en todas as materias.

- As Administracións educativas fomentarán o **desenrolo da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con** discapacidade e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquer condición ou circunstancia. As Administracións educativas fomentarán a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, **así como dos valores que sustentan a liberdade, a xusticia, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto aos homes e mulleres por igual, as persoas con discapacidade e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e consideración coas vítimas do terrorismo e a prevención de calquer tipo de violencia.**

- A programación docente debe comprender en todo caso a **prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquer forma de violencia, racismo ou xenofobia.**

- **Evitaranse os comportamentos contidos sexistas e estereotipos que supoñan discriminación.**

- Os currículos incorporarán elementos curriculares relacionados co **desenrolo sostible e o medio ambiente, os riscos de explotación e abuso sexual, o abuso e maltrato ás persoas con discapacidade,** as situacións de risco

derivadas da inadecuada utilización de as Tecnoloxías da Información e a Comunicación, así como a protección ante emerxencias e catástrofes.

- Os currículos de Educación incorporarán elementos curriculares orientados ao **avance e afianzamento do espírito emprendedor**, á adquisición de **competencias para a creación e desenvolvemento dos diversos modelos de empresas** e ao **fomento da igualdade de oportunidades e do respecto ao emprendedor** e ao empresario, así como á ética empresarial. As Administracións educativas fomentarán as medidas para que **o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar el espírito emprendedor e a iniciativa empresarial** a partir de **aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido de traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.**

- As Administracións educativas adoptarán medidas para que a actividade física e a dieta equilibrada formen parte do comportamento xuvenil. A estes efectos, **promoverán a práctica diaria do deporte e exercicio físico por parte dos alumnos e alumnas durante a xornada escolar**, nos termos e condicións que garantan un desenrolo adecuado **para favorecer unha vida activa, saudable e autónoma.**

Actividades complementarias e extraescolares

Compre dicir que na situación sanitaria vixente no momento de redactar esta programación, non será posible a realización de actividades extraescolares. De todas formas, e en previsión de que esta situación puidera cambiar, apuntamos como posibles actividades extraescolares a realización de visitas a algunha exposición artística que tivera lugar na cidade de Pontevedra durante os meses do curso ou a visita comentada e guiada ó museo de Pontevedra e a algún dos edificios monumentais da cidade, como por exemplo as ruínas de Santo Domingo ou a Igrexa de Santa María a Maior, seguida da realización dunha práctica gráfica. Tamén ven sendo habitual no noso centro a participación dos alumnos de educación plástica, desde a vertiente propia da materia, en actividades organizadas por outros departamentos: montaxe de exposicións, escenografías, creación de disfraces para o antroido, deseños de rotulación e cartelística, semana da ciencia, etc. Todas as devanditas son actividades que non requiren unha planificación previa con datas moi concretas nin unha dotación económica ou infraestrutura, polo que se poden realizar no momento do curso que se considere máis oportuno. Asemade, como xa queda dito, o departamento está aberto á realización de actividades que, con criterios de transversalidade, propoñan outros profesores ou departamentos do centro.

Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións

Como xa quedou dito, as principais eivas da presente programación didáctica, aparte da inédita situación pedagóxica provocada pola pandemia do Covid19, poden estar na parte da temporización e da distribución de contidos, dado o axustado que resulta o tempo de horas lectivas. Na memoria que se realice a finais do mes de xuño han quedar recollidas as correspondentes incidencias ou reflexións que contribuirán a solventar posibles deficiencias e se, tal e como aconteceu no curso 19-20, fora preciso facer algunhas modificacións na programación didáctica, estas deberan facerse constar nun ANEXO Á PROGRAMACIÓN presentado en tempo e forma pertinentes.

Pontevedra, 30 de setembro de 2020,

Ado. Manuel Martí Figueiras